

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
katedra geografie

Kamila TOPIČOVÁ

**VLIV ZAHRANIČNÍCH INVESTIC NA
REGIONÁLNÍ ROZVOJ ZLÍNSKÉHO KRAJE**

diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. RNDr. Václav Toušek, CSc.

Olomouc 2007

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracovala sama a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

Olomouc, 1. května 2007

.....

podpis

Touto cestou bych ráda poděkovala Doc. RNDr. Václavu Touškovi, CSc., vedoucímu diplomové práce, za ochotu a cenné rady při zpracovávání diplomové práce. Ráda bych ráda poděkovala Mgr. Tomášovi Krejčímu, který mi pomohl s grafickou stránkou mapových příloh. Dále bych také poděkovala zástupcům kraje RNDr. Janu Vaňkovi a Mgr. Milanu Filipovi za poskytnuté materiály; Ing. Stanislavu Julíčkoví, vedoucímu odboru investic, silničního hospodářství a údržby města Holešova za poskytnuté informace; a zástupcům firem Zlínského kraje, kteří mi byli ochotni poskytnout informace.

Vysoká škola: Univerzita Palackého
Katedra: Geografie

Fakulta: Přírodovědecká
Školní rok: 2004/2006

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

pro

KAMILU TOPIČOVOU
obor

1301R005 Geografie

Název diplomové práce:

Vliv zahraničních investic na regionální rozvoj Zlínského kraje.

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je vypracovat studii, zabývající se vlivem zahraničních investic na regionální rozvoj Zlínského kraje. Diplomová práce poskytne základní časoprostorový rámec o vývoji zahraničních investicích, které byly po roce 1989 alokovány na území Zlínského kraje. Práce se zaměří na jejich synergický efekt, tj. v souvislosti s aktuálními otázkami regionálního rozvoje především na otázku zaměstnanosti a tvorby regionálního HDP. Součástí práce bude základní regionálně-geografická analýza rozložení zahraničních investic s cílem dokumentovat ekonomické postavení zájmového území v regionální struktuře ČR. V závěru diplomové práce bude provedena analýza strategických dokumentů ve vazbě na přímé zahraniční investice a regionální rozvoj Zlínského kraje (včetně bazální komparace s ostatními regiony ČR).

Navržená struktura práce:

1. Úvod.
2. Cíle práce a použitá literatura.
3. Rešerše základní literatury k problematice regionálního rozvoje se zaměřením na zahraniční investice.
4. Vymezení a geografická analýza Zlínského kraje (včetně map území).
 - 4.1. Fyzickogeografická analýza území (reliéf a další složky krajiny, hodnocení přírodního potenciálu pro ekonomické aktivity).
 - 4.2. Socioekonomická analýza území (sídla, obyvatelstvo, hospodářství – časoprostorová analýza).
 - 4.3. SWOT analýza.
5. Vývoj přímých zahraničních investic v ČR po roce 1989.
 - 5.1. Zahraniční investice v ČR – situační analýza systémové a institucionální podpory.
 - 5.2. Zahraniční investice v ČR – regionálně odvětvová struktura.
 - 5.3. Zahraniční investice ve Zlínském kraji.
6. Strategické plánování a politika aktivizace zahraničních investic na celostátní a regionální úrovni (se zaměřením na Zlínský kraj).
 - 6.1. Průmyslové zóny.
 - 6.2. Případové studie (2-3).
7. Kvantitativní analýza dopadů zahraničních investic na regionální rozvoj Zlínského kraje – synergický přístup (zaměstnanost ad.).
8. Závěr, SWOT analýza.
9. Summary.

Diplomová práce (DP) bude zpracována v těchto kontrolovaných etapách:

bod 3 zadání:	říjen 2004-březen 2005
bod 4 zadání:	do 31. 6. 2005
bod 5 zadání:	do 31. 12. 2005
bod 6 zadání:	do 31. 2. 2006
zpracování textu DP:	leden-březen 2006

Rozsah grafických prací: dle potřeb zadání

Rozšiřující přílohy: fotodokumentace, grafy, tabulky.

Rozsah průvodní zprávy: 60 stran vlastního textu + DP v elektronické podobě

Seznam odborné literatury (výběr):

- Blažek, J., Uhlíř, D.: *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. Karolinum, Praha, 2002, 211 s.
- Hampl, M.: *Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie*. PŘF UK, Praha, 2001, 328 s.
- Srholec, M.: *Přímé zahraniční investice v České republice (teorie a praxe v mezinárodním srovnání)*. Linde, Praha, 2004, 171 s.
- Jeníček, V.: *Globalizace světového hospodářství*. C. H. Beck, Praha, 2002, 152 s.
- Vančura, M.: *Přímé zahraniční investice v České republice*. In: A. Wahla (ed.): *Geografie a proměny poznání geografické reality*. Sborník příspěvků z Mezinárodní geografické konference, PŘF OU, Ostrava, 2004, s. 162-168.
- Varadzin, F. a kol.: *Ekonomický rozvoj a růst*. Professional Publishing, Praha, 2004, 329 s.

- + další odborné práce věnované problematice regionálního rozvoje (např. sborníky z Mezinárodního kolokvia o regionálních vědách, ESF MU Brno) a globalizace; programové dokumenty a studie pro oblast aktivizace zahraničních investic (CzechInvest, strategické dokumenty krajů ad.)
- + databáze HBI, Centra regionálního rozvoje MU Brno aj.

Vedoucí diplomové práce: Doc. RNDr. Václav Toušek, CSc.

Datum zadání diplomové práce: 29. 10. 2004

Termín odevzdání diplomové práce: březen 2006

vedoucí katedry

vedoucí diplomové práce

SEZNAM ZKRATEK:

ČNB.....	Česká národní banka
ČSÚ.....	Český statistický úřad
EU.....	Evropská unie
HDP.....	Hrubý domácí produkt
CHKO.....	Chráněná krajinná oblast
MMF.....	Mezinárodní měnový fond
MMR.....	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO.....	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV.....	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSP.....	Malé a střední podniky
NPP.....	Národní pobídkový program
OECD.....	Organizace pro vzájemnou hospodářskou spolupráci
OKEČ.....	Odvětvová klasifikace ekonomických činností
PZ.....	Průmyslová zóna
PZI.....	přímé zahraniční investice
RES.....	Registr ekonomických subjektů
RARSM.....	Regionální agentura pro rozvoj Střední Moravy
RVHP.....	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SLDB.....	Sčítání lidí, domů a bytů
SVE.....	Střední a východní Evropa
UTB.....	Univerzita Tomáše Bati
VŠPS.....	Výběrové šetření pracovních sil
ZK.....	Zlínský kraj

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	- 6 -
1. ÚVOD.....	- 9 -
2. CÍLE PRÁCE A POUŽITÁ METODIKA	- 10 -
3. TRANSFORMACE HOSPODÁŘSKÉ STRUKTURY.....	- 11 -
3.1 Transformace České republiky.....	- 11 -
3.2 Srovnání transformačních ekonomik České republiky, Maďarska, Polska a Slovenské republiky.....	- 13 -
4. TEORIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE A PŘÍMÝCH ZAHRANIČNÍCH INVESTIC	- 18 -
4.1 Teorie regionálního rozvoje a regionální politiky	- 18 -
4.2 Přímé zahraniční investice	- 24 -
4.2.1 Definice	- 24 -
4.2.2 Formy přímých zahraničních investic.....	- 26 -
5. VYMEZENÍ A GEOGRAFICKÁ ANALÝZA ZLÍNSKÉHO KRAJE.....	- 28 -
5.1 Základní vymezení.....	- 28 -
5.2 Fyzickogeografická charakteristika	- 29 -
5.3 Socioekonomická analýza území.....	- 30 -
5.3.1 Demografický vývoj	- 30 -
5.3.2 Věková struktura.....	- 30 -
5.3.2 Vzdělanostní struktura	- 32 -
5.3.3 Přirozená měna obyvatel	- 32 -
5.3.4 Migrace	- 34 -
5.3.5 Ekonomická aktivita a struktura zaměstnanosti	- 35 -
5.3.6 Dojíždka za prací.....	- 36 -
5.3.7 Nezaměstnanost	- 39 -
5.3.8 Ekonomický vývoj.....	- 41 -
5.3.9 Doprava	- 43 -
6. ANALÝZA SITUACE V PRŮMYSLU ČR A REGIONU ZLÍNSKÉHO KRAJE.....	
Zaměstnanost se od doby transformace měnila v rámci Zlínského kraje kvantitativně i kvalitativně. Proto nyní uvedu stav průmyslu v roce 1989 a následně v roce 2003, což nám poskytne základní náhled na to, kterým směrem se ubírá průmysl ve ZK.	- 44 -
6.1 Situace v roce 1989.....	- 44 -
6.2 Situace v roce 2003.....	- 45 -
7. VÝVOJ PZI V ČR PO ROCE 1989.....	- 48 -
7.1 Zahraniční investice v ČR – situační analýza systémové a institucionální podpory	- 50 -
7.1.1 Státní podpora.....	- 51 -
7.1.2 Podpora ze strany EU.....	- 56 -
7.1.2.1 Strukturální fondy Evropské unie	- 57 -
7.2 Zahraniční investice v ČR – regionálně odvětvová struktura	- 58 -
7.3 Zahraniční investice ve Zlínském kraji.....	- 64 -
8. STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ A POLITIKA AKTIVIZACE ZAHRANIČNÍCH INVESTIC NA CELOSTÁTNÍ A REGIONÁLNÍ ÚROVNI (SE ZAMĚŘENÍM NA ZLÍNSKÝ KRAJ).....	- 66 -
8.1 Kvalita podnikatelského prostředí (se zaměřením na Zlínský kraj)	- 66 -
8.1.1 Kvalita podnikatelského prostředí podle M. Víturky a kol.	- 66 -
8.1.2 Vlastní průzkum podnikatelského prostředí mezi nejvýznamnějšími zaměstnavateli Zlínského kraje	- 67 -

8.2	Průmyslové zóny	- 71 -
8.2.1.	Zdroje podpory průmyslových areálů	- 72 -
8.2.2	Příprava průmyslových zón ve Zlínském kraji a možnosti využití stávajících průmyslových areálů	- 74 -
8.3	Strategický rozvoj Zlínského kraje	- 76 -
8.3.1	Základní strategické rozvojové priority ZK patří:	- 77 -
8.3.2	Regionální agentura pro rozvoj Střední Moravy, z.s.p.o.	- 77 -
8.3.3	Deviza potenciálu Univerzity Tomáše Bati (UTB) ve Zlíně.....	- 79 -
8.4	Případová studie: Průmyslová zóna Holešov	- 80 -
8.4.1	Vznik, správa a vývoj zóny	- 80 -
8.4.2	Oficiální data pro investory	- 83 -
8.4.3	Jaký prospěch plyne z vytvoření a využití průmyslové zóny pro město Holešov?.....	- 85 -
9.	ZÁVĚR, SWOT ANALÝZA.....	- 86 -
10.	SUMMARY	- 90 -
11.	ZDROJE:.....	- 91 -
	PŘÍLOHY	- 95 -

1. Úvod

V dnešní době nenajdete jediného člověka, alespoň středoškolsky vzdělaného, který by nevěděl, co jsou to přímé zahraniční investice (PZI). Tento pojem se na nás valí ze všech stran. I mne PZI zaujaly, a to natolik, že jsem se rozhodla zabývat se jimi ve své diplomové práci. Přesto, že se PZI zdají být objektem čistě ekonomických analýz, není tomu tak. Vzhledem k tomu, že se právě PZI připisuje velký význam v rozvoji především regionálních ekonomik, zabývají se jimi podrobně také regionální geografové. A není se co divit. Vždyť výše přílivu přímých zahraničních investic do jednotlivých regionů jasně signalizuje atraktivnost a perspektivnost regionu vycházející ze stávajících kvalitativních regionálních ukazatelů. Proto bych se chtěla věnovat problematice PZI v souvislosti právě s regionálním rozvojem.

PZI prošly již v ČR několikaletým vývojem a vyvíjely se společně s průmyslem potažmo hospodářstvím. Proto se nejdříve zaměřím ve své práci na zmapování výchozí hospodářské situace v ČR (a to v porovnání s vybranými zeměmi střední a východní Evropy (SVE), a blížeji pak se budu věnovat situaci ve Zlínském kraji. Cílem této práce není hodnotit průběh transformace, ale vyzdvižení změn, ke kterým došlo v průběhu transformace a které měly přímou souvislost s průmyslem a zejména pak pobídkovým systémem pro PZI.

Blížeji se budu věnovat definování PZI, jejich institucionální podpoře a jejich vývoji v čase, zejména pak na investice do zpracovatelského průmyslu. Následuje kapitola, která se bude blíže specifikovat na PZI na regionální úrovni Zlínského kraje, včetně případové studie týkající se průmyslové zóny Holešov.

V rámci praktické stránky diplomové práce se budu věnovat kvalitě podnikatelského prostředí jakožto potenciálu pro příliv zahraničního kapitálu. Na toto téma jsem provedla i dotazníkové šetření v rámci nejvýznamnějších zaměstnavatelů Zlínského kraje, s jehož výsledky Vás také seznámím. V závěrečné kapitole pak zhodnotím vliv již alokovaných zahraničních investic v ČR a Zlínském kraji v rámci SWOT analýzy.

2. Cíle práce a použitá metodika

Cílem práce je zhodnotit vliv zahraničních investic na regionální rozvoj ČR a blížeji pak regionu Zlínského kraje, přičemž se primárně zabývám investicemi do oblasti průmyslu. Práce zahrnuje několik teoretických oblastí. Nejdříve využívám rešeršně-kompilační metody pro stručný popis procesu transformace ČR (a to i ve srovnání s vybranými zeměmi SVE), jakožto jevu, který měl rozhodující vliv na vývoj průmyslu. Následuje rešerše základních teorií regionálního rozvoje a problematiky PZI. Pro tyto úvodní kapitoly bylo nutné nastudovat velké množství literatury vztahující se nejen k transformaci, regionálnímu rozvoji a PZI, ale také např. zdroje týkající se procesu globalizace a mnoho programových dokumentů. Pro další rozbor je v následující kapitole provedena stručná fyzickogeografická a podrobnější socioekonomická charakteristika cílového regionu Zlínského kraje, které následuje analýza výchozí a současné situace v průmyslu v tomto regionu. Ke zpracování této i dalších kapitol jsem často využívala kromě základní literatury také databáze HBI Monitor (dále jen HBI) a Registru ekonomických subjektů (RES). Údaje z databází o ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci jsem doplnila materiály Centra regionálního rozvoje MU Brno. Další část se již zabývá časoprostorovou analýzou PZI na celorepublikové i krajské úrovni, na jejíž zpracování jsem využívala především dostupných dat z ČSÚ a ČNB, doplněné o některé zahraniční (především internetové) zdroje. Šestou kapitolou začíná praktičtější část diplomové práce. Je zde shrnuta již publikovaná analýza podnikatelského prostředí se zaměřením na výsledek Zlínského kraje a následuje analýza výsledků vlastního dotazníkového šetření, ve kterém se taktéž zabývám průzkumem kvality podnikatelského prostředí se zaměřením na vývoj zaměstnanosti a struktury sortimentu s ohledem na podíl zahraničního kapitálu v dotazovaných firmách na Zlínsku. Další praktickou částí této práce je analýza podpory průmyslových zón, na niž navazuje případová studie průmyslové zóny Holešov. V závěru bude provedena SWOT analýza pro vyhodnocení vlivu zahraničních investic v ČR a regionu Zlínského kraje.

3. Transformace hospodářské struktury

3.1 Transformace České republiky

Rokem 1989 se v České republice uzavřela čtyřicetiletá etapa centrálně plánované ekonomiky. Postupně docházelo k zavádění ekonomických reforem. Jejich cílem byl pozvolný přechod na tržní systém. Specifickým obdobím tohoto přechodu byla 90. léta 20. století. Během tohoto období došlo k radikálním změnám, jako byla privatizace¹, liberalizace cen a vnějších ekonomických vztahů. Česká ekonomika v té době procházela značnými systémovými, institucionálními i strukturálními změnami. K nejdůležitějším změnám patřilo otevírání národní ekonomiky a vstup zahraničního kapitálu.

Platí (podle Hampla, 2001), že radikální změna jako transformace vyvolává, alespoň dočasně, pronikavé zvýšení diferenciace. Vyrovnávání rozdílů regionálních poměrů v ČR dosáhlo za socialismu neobyčejné a nepřírozené výše, proto určitý nárůst rozdílů byl ekonomicky nezbytný, ale také sociálně přijatelný.

Transformace byla rozdělena do několika etap:

1. období (1990-1992) – období transformační recese

Tato recese měla strukturální charakter. Došlo k pádu výroby, který způsobil pokles poptávky, rozpad RVHP, rostoucí zahraniční konkurence atd. Silný propad HDP v roce 1991 byl zapříčiněn poklesem v průmyslu. V roce 1992 to byl zase růst průmyslu, který pozitivně a poměrně silně působil na růst HDP. Docházelo k výrazným mezisektorovým přesunům jako dezagrarizace, dezindustrializace a terciarizace. Proběhla zásadní změna podílu jednotlivých sektorů na HDP. Nejvyšší podíl začal připadat na služby. Po roce 1993 se podíly jednotlivých sektorů na HDP mění už podstatně pomaleji.

2. období (1993-1996) – období růstu

V tomto období přichází hospodářské oživení. V roce 1993 došlo k rozdělení ČSR na dvě samostatné republiky a výroba v tomto roce v podstatě stagnovala. V roce 1994 česká ekonomika prožívá hospodářské oživení, které vrcholí v roce 1995 a opět zpomaluje v roce 1996. Hospodářský růst byl tažen velmi silným růstem domácí poptávky po průmyslových výrobcích. Byl zaznamenán značný příliv zahraničního kapitálu². Česká ekonomika koncem

¹ Bohužel se ukázalo, že „česká cesta“ privatizace nebyla tím nejmoudřejším řešením. Majetek v hodnotě desítek a patrně spíše stovek miliard korun byl nenávratně ztracen (respektive realokován k neproduktivním účelům). Spolu s tímto majetkem zmizela i počáteční polistopadová důvěra společnosti v trh (a to především trh kapitálový) jako efektivní alokátor výrobních faktorů. Klíčovou strukturální úlohu české ekonomické transformace sehrál program tzv. kupónové privatizace. Chybou se jeví nyní kombinace privatizační metody vedoucí ke zprostředkované rozptýlené kontrole nad privatizovanými akciovými společnostmi v institucionálně velmi slabém prostředí, při současné absenci efektivní regulace finančních zprostředkovatelů.

² Více viz. kapitola č. 6.

roku 1996 nastupuje do obtížného období, neboť dochází ke značnému poklesu ekonomického růstu a pokračuje makroekonomická nerovnováha.

3. období (1997-1999) – období recese

V roce 1998 došlo k relativně silnému propadu hospodářské činnosti. Hlavní příčinou tohoto propadu bylo snížení domácí poptávky. Došlo k odlivu zahraničního kapitálu a v květnu roku 1997 nastala měnová krize. V tomto období byl zaznamenán vysoký deficit běžného účtu platební bilance, růst mezd převyšoval růst produktivity práce apod.

4. období (1999-2000) – období růstu

Došlo ke změně hospodářské politiky, která podpořila růst domácí poptávky a došlo také k pokroku v realizaci strukturálních reforem. V roce 2000 došlo k poměrně značnému oživení investiční aktivity. Tvorba hrubého fixního kapitálu v letech 2000 a 2001 roste o 4,2 a 7 % a stává se hlavním tahounem oživení české ekonomiky. Pozitivně se začíná projevat silný příliv PZI. V roce 2000 je zaměstnanost pořád 15 % pod úrovní roku 1989.

Česká cesta transformace kladla důraz na **makroekonomickou stabilizaci**, na rychlou privatizace provedenou pomocí kuponové privatizace.³ Podcenila však význam strukturálních reforem a částečně ignorovala mikroekonomické aspekty přechodu na tržní ekonomiku.

V průběhu transformace došlo k **diverzifikaci ekonomické základny**, což mělo pozitivní význam. Došlo k vyššímu zastoupení progresivních (nevýrobních) aktivit, ke zvýšení úrovně vzdělanosti obyvatelstva a také k vyšší vybavenosti území infrastrukturou. V mobilitě pracovní síly došlo k výraznému poklesu, čímž se zpomalily i suburbanizační procesy.

V období centrálně plánované ekonomiky existovala povinnost pracovat a nezaměstnanost oficiálně neexistovala. Po roce 1990 se projevil značný pokles zaměstnanosti v národním hospodářství. Tento pokles byl způsoben restrukturalizací české ekonomiky, především průmyslu a nedostatečnou regionální a profesní mobilitou pracovních sil. **Nezaměstnanost** se tak objevila jako vážný problém transformace. Jsou znevýhodněny zejména osoby s nízkou kvalifikací. Pro trh práce je typická relativně vysoká dlouhodobá nezaměstnanost. V letech 1996-2004 byl vývoj na trhu práce charakterizován celkovým zhoršením, neboť celková zaměstnanost v národním hospodářství se snížila o 265,4 tis. osob.

³ Počet ukončených privatizačních podniků k 31. 12. 2006 byl 6 826. (zdroj: Fond národního majetku ČR)

V letech 1996-1999 se pozvolna uskutečňoval, do té doby v řadě případů odkládaný, **restrukturalizační proces ve zpracovatelském průmyslu**, který by měl sehrát úlohu motoru ekonomického růstu a exportní výkonnosti.

Obtíže restrukturalizace a institucionální přebudování ekonomiky České republiky byly po skončení recese v roce 1999 do velké míry překonány a ekonomika Česka patří k nejrychleji rostoucím v rámci středoevropských zemí. Česká ekonomika se v letech 2000-2004 dostala na dráhu dynamického a relativně stabilního vývoje, protože v tomto období si domácí poptávka stále uchovávala předstih před růstem HDP.

V letech 2000-2004 došlo k výraznému zrychlení tempa růstu HDP (v ročním průměru na více než 3 %). Růst vyvrcholil v letech 2004 a 2005 (blížil se 5 %). Na zrychlení ekonomického růstu pozitivně působila restrukturalizace ekonomiky, rychlý růst domácích investic a exportu a také prorůstová hospodářská politika.

3.2 Srovnání transformačních ekonomik České republiky, Maďarska, Polska a Slovenské republiky

Počátkem 90. let 20. století země SVE procházejí složitým procesem transformace. Bývalé centrálně plánované ekonomiky se mění na ekonomiky tržní. Tento proces je provázen poklesem objemu výroby a změnami v její struktuře. „Pokles výroby byl podstatně silnější než se všeobecně předpokládalo.“ (Spěváček a kol., 2002, str. 128). Silný pokles výroby způsobila jak zděděná deformovaná struktura ekonomiky s vysokým podílem těžkého průmyslu a zbrojní výroby, tak vytváření nového tržního prostředí.

Pro tyto ekonomiky je charakteristická koncentrace ekonomických výstupů v metropolích, lokalizace méně technicky náročných výrob a většinou přetrvává důležitá pozice hutnictví a těžké chemie. V bývalém Československu bylo jednostranné zaměření na těžký a zbrojní průmysl a také byla těsná vazba na ekonomiku zemí RVHP. V Polsku byl větší vnitřní trh a v Maďarsku výraznější zaměření na lehký průmysl a služby. Obtížný přechod z východních trhů na trhy západní ve velké míře postihl ekonomiku Slovenska, protože zde chyběla delší průmyslová tradice a v období socialismu se budovaly nové velké průmyslové giganty s jednostranným zaměřením výroby, která byla určena pro trhy RVHP. Střední a malé podniky téměř byly velmi málo rozvinuté. Při ztrátě zahraničního odbytu po rozpadu RVHP byly celé regiony postiženy velkou nezaměstnaností, se kterou slovenská ekonomika zápasí dodnes.

Strategie transformace byla ve většině zemí podobná, neboť se opírala o uvolnění cen, liberalizaci zahraničního obchodu, makroekonomickou stabilizaci, rychlou privatizaci

obchodu a malého podnikání, demonopolizaci a privatizaci velkých podniků a daňovou reformu. Samozřejmě mezi zeměmi existovaly rozdíly.

Česká cesta transformace kladla důraz na makroekonomickou stabilizaci, na rychlou privatizace provedenou pomocí kuponové privatizace, ale podcenila význam strukturálních reforem. Maďarský přístup byl však charakterizován silným důrazem na zlepšení vnější rovnováhy, proto se při privatizaci upřednostňoval prodej podniků zahraničním investorům.

Ve všech tranzitivních ekonomikách se zvýšila míra otevřenosti těchto ekonomik. Tím byla porušena vnější ekonomická rovnováha, protože vzrostla dovozní náročnost a vývoz byl vystaven tvrdší mezinárodní konkurenci.

V letech 1990-1993 všechny tranzitivní ekonomiky prodělaly transformační recesi. Poté však přichází u většiny tranzitivních ekonomik fáze ekonomického oživení. Ta se vyznačovala různou dynamikou i délkou a divergence mezi zeměmi se začínala prohlubovat.

Tab. č. 1: Růst HDP, 1991-2000, stálé ceny (meziroční změna v %)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2000/1989
ČR	-11,6	-0,5	0,1	2,2	5,9	4,3	-0,8	-1,2	-0,4	2,9	99,1
Slovensko	-14,6	-6,5	-3,7	4,9	6,8	6,9	6,5	4,1	1,9	2,2	102,7
Maďarsko	-11,9	-3,1	-0,6	2,9	1,5	1,3	4,6	4,9	4,5	5,2	104,5
Polsko	-7	2,6	3,8	5,2	7	6,1	6,9	4,8	4,1	4,1	126,8

Zdroj: Spěváček a kol., 2002, s. 129

Růst HDP byl v sousedních tranzitivních ekonomikách dynamičtější než v České republice. Polsko přesto, že mělo horší výchozí ekonomické podmínky transformace, nastartovalo svůj ekonomický růst již v roce 1992. Slovensko v letech 1994-1997 dosáhlo velmi rychlého růstu i přesto, že v letech 1991-1993 zaznamenalo hlubší propad výroby než ČR. Maďarsko nastartovalo svoji dynamiku po roce 1993, kterou zpomalilo po přijetí balíčku úsporných opatření v roce 1995. V letech 1997-2000 se růst HDP v Maďarsku opět zrychluje. V letech 1997-1999 se ukázal prohlubující rozdíl mezi Polskem a Maďarskem, ve kterých pokročila konsolidace finančního systému, ale také restrukturalizace, zatímco v České republice došlo k opětovné recesi. Ekonomická úroveň České republiky byla na počátku transformace podstatně vyšší než v sousedních středoevropských zemích. Postupně se však začala snižovat v důsledku rychlejšího hospodářského růstu Polska, Maďarska i Slovenska.

Tab. č. 2: Struktura hrubé přidané hodnoty a zaměstnanosti v letech 1996 a 2000 (v %)

	Podíl na hrubé přidané hodnotě						Podíl na zaměstnanosti					
	Zemědělství		Průmysl ¹⁾		Služby		Zemědělství		Průmysl ¹⁾		Služby	
	1996	2000	1996	2000	1996	2000	1996	2000	1996	2000	1996	2000
Maďarsko	6,6	4,8	30,6	32,4	62,8	62,8	8,3	6,5	32,6	33,8	59,1	59,7
Polsko	6,4	3,3	37,5	36,2	56,1	60,5	22,1	18,7	31,7	31,1	46,2	50,2
Slovensko	5,2	4,5	40	34,1	54,8	61,3	8,9	6,9	39,5	37,2	51,6	55,9
Česko	4,8	3,9	43	39,9	52,2	56,2	6,2	5,2	42	40	51,8	54,8

¹⁾ včetně stavebnictví

Zdroj: Spěváček a kol., 2002, s. 288

Všeobecný je rozvoj nevýrobních odvětví, ale jejich dynamika je různá. V Polsku je patrné především nadále významné zastoupení zaměstnanosti v zemědělství (18,7 %), zatímco podíl tohoto sektoru na hrubé přidané hodnotě je 3,3 %. V Maďarsku, které na počátku transformace vykazovalo nejvyšší podíl zemědělství na přidané hodnotě, dochází k největšímu poklesu tohoto sektoru a zároveň došlo k výraznému poklesu podílu zaměstnanosti. Podíl zemědělství na hrubé přidané hodnotě a na celkové zaměstnanosti je mezi sledovanými zeměmi nejnižší v Česku. Česká ekonomika má však stále nejnižší podíl služeb na přidané hodnotě a druhý nejnižší podíl služeb na celkové zaměstnanosti. Naopak nejvyšší podíl služeb na přidané hodnotě vykazuje Maďarsko.

Ve všech tranzitivních ekonomikách došlo k propadu průmyslové výroby během transformační recese, což vedlo k poklesu podílu průmyslu. V Polsku a Maďarsku byl největší propad výroby zaznamenán už v roce 1990. V Česku podíl průmyslu na přidané hodnotě a na zaměstnanosti výrazněji poklesl až ve 2. polovině 90. let, na rozdíl od ostatních sledovaných zemí.

Ve 2. polovině 90. let v zemích višegrádské čtyřky je charakteristický růst významu průmyslu (růst HDP, naopak stagnace či pokles zaměstnanosti). Pro severozápadní Maďarsko je výrazný prudký rozvoj strojírenství a zejména elektrotechnické produkce a současně vysoký přírůstek HDP. Náznaky podobného oživení průmyslu a ekonomiky v souvislosti se zahraničními investicemi i v některých regionech Česka a Polska.

Nejvýraznějším subsektorem je **zpracovatelský průmysl**. Produkce zpracovatelského průmyslu je významná také proto, že se nejvíce podílí na vývozu a jeho konkurenceschopnost je klíčová pro vývoj vnější ekonomické rovnováhy. Naopak k soustavnému **útlumu** dochází v **primárních průmyslových subsektorech**. V tranzitivních ekonomikách lze očekávat další pokles zaměstnanosti zejména v zemědělství, těžebním průmyslu a energetice.

Ve všech sledovaných zemích v důsledku snížení energetické náročnosti produkce a ukončení cenově výhodných dodávek palivových surovin z bývalého Sovětského svazu klesá

význam odvětví koksování a rafinérského zpracování ropy. V Maďarsku neustále klesá podíl chemického a farmaceutického průmyslu, nikoli ovšem léčiv. Zejména v Česku, ale také v Maďarsku, klesá v období 1996-2000 podíl výroby kovů a kovodělných výrobků.

V letech 1990-1993 podíl odvětví elektrických a optických přístrojů a dopravní prostředků klesá v České republice i v Maďarsku, mezi lety 1993-2000 naopak v obou zemích roste. Příznivě se totiž projevuje obnovená konkurenceschopnost zejména díky zahraničním investicím. Velmi specifický je vývoj v Maďarsku, kde v letech 1996-2000 klesá podíl všech odvětví ve prospěch výroby dopravních prostředků a zejména elektrických a optických přístrojů. V České republice také roste podíl obou jmenovaných odvětví, ale mnohem méně.

Pouze Maďarsko dosahuje komparativní výhody v technologicky náročnějších produktech (počítače, telekomunikační zařízení a spotřební elektronika), poměrně malou nevýhodu vykazuje Česko a Slovensko. Slovensko, Česko a Polsko vykazují komparativní výhodu ve skupině dopravních prostředků.

Polsko má strukturálně odlišnou ekonomiku oproti České republice a především Maďarska, protože struktura zpracovatelského průmyslu v Polsku je diverzifikovanější. Zahraniční investice byly v Polsku v období 1990-1993 omezeny jen na zpracovatelský průmysl. V Maďarsku se investoři zpočátku zaměřili jen na vybraná odvětví.

Tab. č. 3: Makroekonomické souvislosti strukturálních změn

	Růst HDP				Míra nezaměstnanosti				Příliv PZI (mld. USD)			
	1990-1992	1993-1996	1997-2000	1990-2000	1990-1992	1993-1996	1997-2000	1990-2000	1990-1992	1993-1996	1997-2000	1990-2000
ČR	-4,6	3,2	-0,3	-0,2	2,5	3,3	7,7	4,7	0,5	1,4	4	2,1
Maďarsko	-6,2	1,3	4,7	0,4	7,1	11	9,5	9,4	1,1	2,6	2	2
Polsko	-5,5	5,5	5	2,2	11	15,1	12,2	12,9	0,1	1,3	6	2,7
Slovensko	-8	3,4	3,6	0,2	7,9	13,8	16,3	13,1	0,1	0,2	0,8	0,4

Zdroj: Spěváček a kol., 2002, s. 258

V letech 1990-1992 došlo k prudkému zvýšení strukturálních změn. Zároveň ve všech zemích kromě Maďarska dochází poklesu produktivity práce. V letech 1993-1996 se však intenzita strukturálních změn snižuje a dochází k růstu produktivity práce.

Po roce 1996 se výrazně zvyšuje intenzita strukturálních změn v Maďarsku a přechodně na Slovensku. Pozvolna a mnohem slaběji se zvyšuje intenzita strukturálních změn také v Česku. Dochází ke zpomalení růstu produktivity v Česku a k udržení výrazné produktivity v Polsku a především v Maďarsku.

V celém období 1996-2004 rostla produktivita práce v České republice rychleji než v EU-15 i v EU-25. Produktivita práce rostla rychleji ve všech sousedních zemích Česka.

Také kumulace přílivu PZI je v České republice vysoká. V roce 2002 dosáhl tento poměr (zásoba přílivu PZI v relaci k HDP) 47,1 %, v Maďarsku 50,1 %, na Slovensku 32,2 % a v Polsku 22,6 %. „Příliv PZI přispěl k realizaci inovací, včetně ICT, a tím ke zvýšení konkurenceschopnosti české ekonomiky, jak o tom svědčí rovněž expanze vývozu a to především nadprůměrný růst vývozu strojů a dopravních zařízení.“ (Spěváček, Vintrová, Hájek, Žďárek, 2005, str. 29 – 30)

Tab. č. 4: HDP na obyvatele v PPS v letech 1996 – 2005 (EU-25 = 100)

	1996 ¹⁾	2000	2005 ¹⁾	Změna v procentních bodech	
				1996-2005	2000-2005
ČR	70,3	64,0	73,0	2,7	9,0
Maďarsko	48,7	53,2	62,0	13,3	8,8
Polsko	42,3	47,0	50,1	7,8	3,1
Slovensko	45,6	47,3	54,0	8,4	6,7

¹⁾ odhad EUROSTATu

PPS = tzn. standardy kupní síly; představují jednotky „umělé“ společné měny na bázi eura, vyvozované z průměrných cen za všechny členské země

Zdroj: Spěváček, Vintrová, Hájek, Žďárek, 2005, s. 52

Nejnižší ekonomické úrovně vůči Evropské unii dosáhla Česká republika v roce 2000. Od tohoto roku byl nastartován proces konvergence k zemím EU. Mezi roky 2000 a 2005 se Česká republika přiblížila k ekonomické úrovni EU-25 o 9 procentních bodů a v rámci sledovaných zemí byla nejúspěšnější.

4. Teorie regionálního rozvoje a přímých zahraničních investic

4.1 Teorie regionálního rozvoje a regionální politiky

Co se týče problematiky regionálního rozvoje, nutno podotknout, že byl vytvořen poměrně značný počet teorií zabývajících se touto problematikou. Teorie regionálního rozvoje lze klasifikovat mnoha způsoby v závislosti na přijetí různých kritérií, tradičně však všechny tyto teorie můžeme rozdělit na dvě základní skupiny. První skupinu tvoří **teorie regionální rovnováhy** (tzv. konvergenční teorie), jejichž autoři se přiklánějí k názoru, že přirozenou základní tendencí regionálního rozvoje je vyrovnávání rozdílů mezi regiony. Do druhé skupiny pak náleží **teorie regionální nerovnováhy** (tzv. divergenční teorie), jejichž zastánci jsou naopak přesvědčeni, že v průběhu vývoje dochází spíše k dalšímu zvětšování meziregionálních rozdílů.

Tab. č. 5: Hlavní vývojové etapy teorií regionálního rozvoje a regionální politiky

Obecný přístup	převažující teorie regionálního rozvoje	regionální politika
neoklasický (1920-1940)	teorie regionální rovnováhy (zejména tzv. neoklasické modely)	základní koncept – „dělníci za prací“, používány nástroje zvyšující mobilitu pracovních sil
keynesiánský (1950-1975)	teorie regionální nerovnováhy (např. teorie kumulativních příčin, teorie růstu pólů)	„práce za dělníky“, nástroje podporující příliv investic ze soukromého i veřejného sektoru do problémových regionů (investiční dotace, relokační instituce)
neomarxistický (1970-1985)	teorie regionální nerovnováhy (např. teorie nerovné směny)	návrhy na opatření neomarxisté neformulovali; v některých socialistických zemích byla regionální politika velmi účinná (např. v bývalé ČSSR), ale za cenu ztráty ekonomické výkonnosti a vnější konkurenceschopnosti celého státu
neoliberální (1975-)	teorie regionální rovnováhy i nerovnováhy (např. nová teorie růstu, teorie závislosti na zvolené cestě)	„podpora lokální iniciativy“, podpora malých a středních firem, decentralizace kompetencí, deregulační opatření
institucionální (1980-)	teorie regionální nerovnováhy (např. teorie průmyslového okrsku, teorie učících se regionů)	„spolupráce a inovace“, podpora malých a středních firem, šíření inovací, networking, gradualistická proměna místních institucí založená na učení

Zdroj: Blažek, J., Uhlíř, D., 2002.

Z původní verze **neoklasická teorie**⁴ se stala později základem pro tzv. hlavní proud ekonomické teorie, který se dodnes vyučuje na většině univerzit. Hlavním prvkem je využití matematiky, statistiky a pravděpodobnosti. Postupem času tento přístup však vedl k nadměrné formalizaci studovaných jevů, což vedlo k tomu, že teorie nepředpokládala existenci regionálních problémů a chronická nezaměstnanost byla vysvětlována nepřizpůsobením buď kapitálu, nebo pracovních sil tržním principům. Postupem času se stala neoklasická teorie s prvky neoliberální politiky základem běžné hospodářsko-politické praxe řady vyspělých zemí světa.

Oproti neoklasické teorii se **keynesiánská teorie** vyznačuje mnohem menší mírou všeobecnosti a nepředpokládá existenci univerzálních pravidel o rovnováze trhu či o maximalizačním úsilí aktérů. Řadí se k čelným představitelkám tzv. sociálně reformistických teorií, jejichž cílem není pouze popsat fungování trhu, ale současně i reformovat a usměrňovat ekonomiku tak, aby nedocházelo k nežádoucím společenským jevům, jako je nezaměstnanost a chudoba. Keynesiánská ekonomie je tudíž založena především na analýzách makroekonomických veličin, zejména objemu produkce, míry nezaměstnanosti a úrokových sazeb, přičemž klíčovým pojmem Keynesovy teorie je agregátní poptávka. Vlád se má proto snažit o řízení velikosti produkce tak, aby byla dosažena žádoucí úroveň zaměstnanosti. Teorie pracuje s větší mírou nejistoty, danou především nepředvídatelným objemem investic, závislých na očekávání podnikatelů a přesvědčením o nepružnosti cen a mezd.⁵

Stimulace poptávky se ukázala ve vyspělých západoevropských státech v 70. letech 20. století jako nedostatečný nástroj boje proti deficitům veřejných financí, rostoucí inflaci, nezaměstnanosti, ale také rostoucí zadluženosti rozvojových zemí. To mělo za následek, buďto obrácení směru k modifikovaným verzím neoklasické teorie, zejména k makroekonomicky založeným neoliberálním teoriím, či zformování **neomarxistických teorií** kolem podstatně radikálnějších nespokojenců. Typickým znakem neomarxistických teorií je snaha neomarxistů o zásadní reformu existujících ekonomických struktur a institucí. Zájem o vysvětlení mechanismů fungování trhu a společnosti vůbec je tak doplněn úsilím o přeměnu společnosti skrze revoluci. Můžeme tedy tuto teorii zařadit mezi krajní formy sociálně reformistických přístupů. Většina teorie se věnuje makroekonomickým otázkám, důraz je kladen na historickou analýzu a evoluci, čímž lze vysvětlit proměny společenských a hospodářských systémů.

⁴ Zakladateli byli Léon Walras a Alfred Marshall. Teorie byla vybudována na mikroekonomických základech se zájmem zaměřeným na analýzu chování jednotlivců a firem na trhu, zejména na analýzy reakcí tržních subjektů na změnu poptávky.

⁵ Dále viz. Blažek, J., Uhlíř, D., 2002

Neoliberální teorie je výrazem vyhraněného metodologického individualismu. Neoliberální směry bývají často označovány za makroekonomické rozvedení neoklasické teorie. Neoliberální přístupy se dále člení na několik dalších teorií, mez nimiž je třeba jmenovat především *monetarismus*⁶, na něž navazují teorie racionálních očekávání, teorie veřejné volby a mikroekonomická teorie v chicagském pojetí a dalších. Poněkud zvláštní postavení mezi neoliberálními ekonomickými teoriemi má pak tzv. rakouská škola. Společným rysem pro oba tyto přístupy je důraz na roli jedince při explanaci ekonomických jevů a předpoklad racionality chování. Monetaristé se aktivně zapojují do politiky a snaží vyřešit dva hlavní problémy, a to problémy spojené s vládní regulací poptávky, která způsobuje nepředvídatelné klima v ekonomice a často způsobuje zápornou platební bilanci a následnou nestabilizaci kurzu měny. Dalším problémem je Keynesovo zanedbání mikroekonomických procesů a subjektů. Za hlavní přínos monetaristy M. Friedmana je považováno odhalení vlivu množství oběživa na výši cenové hladiny. Friedman přitom již rozlišoval krátkodobý efekt, kterým může být zvýšení HDP a zaměstnanosti, a dlouhodobý efekt, kterým je zvýšení cenové hladiny (inlace).

Institucionální a neoinstitucionální přístupy patří mezi směry, které nikdy nedosáhly srovnatelně velkého uplatnění v politické praxi v podobě převažující politicko-ekonomické doktríny. Tento směr se ukázal jako velmi přínosný při objasňování vzniku a vývoje ekonomických rozdílů mezi zeměmi a regiony, ale také při objasňování mechanismů evolučních změn v ekonomice, které mají zásadní význam pro pochopení dynamiky hospodářství.

Současné období lze vymezit přibližně od druhé poloviny 70. let až do současnosti. Regionální politici vycházejí nejvíce z neoliberálních přístupů - dominují spíše opatření stimulační lokální iniciativu, a to jak u subjektů soukromých sektorů, tak v případě subjektů veřejného sektoru, příp. spolupráce subjektů veřejného a soukromého sektoru.

V problematice regionálního rozvoje je zdůrazňována **podpora vznikajícím a malým a středním firmám**, podpora šíření technických inovací, decentralizační opatření ve sféře veřejné správy, podpora lokální iniciativě, deregulační opatření, networking a programy následné péče o zahraniční investory. Přičemž za hlavní formu napomáhání rozvoji malých firem je považováno usnadnění přístupu ke kapitálu pomocí výhodných půjček. Slabým místem mnoha malých firem zůstává však nedostatek informací, proto je důležitou formou podpory i vysoce kvalifikované poradenství.

⁶ Spojený se jménem Milтона Friedmana a tzv. chicagskou školou.

Význam inovací pro konkurenceschopnost a prosperitu firem je nesporným faktem, ale nutno podotknout, že podpora šíření inovací má význam spíše v delším časovém období. Jedním ze specifických nástrojů regionální politiky zaměřeným na podporu vzniku a šíření inovací je také podpora při zřizování vědeckých parků s cílem stimulovat výzkum v regionu a rychle aplikovat jeho výsledky do praxe.⁷

Vzhledem ke stále rostoucímu významu realizace **rozvojové strategie typu high-road**, se stává součástí strategií regionálního rozvoje také „regionální technologická/inovační strategie“.

Další nástrojem spadajícím pod tzv. deregulační opatření patří především **podnikatelské zóny**, zóny se zjednodušeným plánováním, dále zvláštní ekonomické a bezcelní zóny, ovšem jsou to z teoretického hlediska poněkud paradoxní nástroje. Zatímco regionální politika je spíše chápána jako intervence státu do ekonomiky, v těchto zónách je naopak regulační rámec společnosti omezen. Deregulační opatření naznačují nový trend v regionální politice – snahu soustředit pozornost na řešení nejhorsích (teritoriálně omezených) problémů. Ve své podstatě se jedná o posun z regionální úrovně na lokální.

Tradiční strategie regionálních či městských orgánů, zaměřená na přitáhnutí podnikatelských aktivit z vně regionu pomocí nabídky standardního souboru pobídek je dnes zpravidla málo účinná, proto využívají svých dalších **lokálních iniciativ**. Místní a regionální orgány se navíc snaží o využití endogenního potenciálu například vytvářením podmínek pro další rozvoj místních firem a napomáháním vzniku nových firem. K tomuto účelu nejčastěji používají nástroje, jako jsou v tomto případě poskytování volných prostor (pozemků i budov) podnikatelům, poradenství, rekvalifikační programy a drobná zvýhodnění v oblasti daně z nemovitostí a místních poplatků.

Relativně novou formou lokálních iniciativ jsou **společné podniky** soukromého a veřejného sektoru. Smyslem těchto společných podniků je realizace významných projektů, na jejichž uskutečnění nemají subjekty veřejného sektoru dostatek zkušeností nebo prostředků, ale vlastní například pozemky, na nichž je daný projekt možno realizovat. V případě soukromých firem a dalších soukromých subjektů je další možnou formou lokální iniciativy **networking**. Jedná se o spolupráci mezi několika málo subjekty, které mají společný zájem a uskutečňují společný projekt. Princip networku je vzájemná výměna informací a služeb pro vzájemný prospěch. Jinou formou současné podpory regionálního rozvoje je zpracování regionálních rozvojových programů buď regionálními orgány, nebo specializovanými

⁷ Příkladem může být Inovační centrum UTB ve Zlíně – více viz. kapitola č. 8.3

agenturami v úzké spolupráci s významnými aktéry regionu. (Blažek, J., Uhlíř, D., 2002., str. 173)

K problematice regionálního rozvoje patří také **decentralizačních opatření**, jejichž hlavním smyslem je zlepšení efektivity zvýšením flexibility při reakcích na změny, zvýšení citlivosti decizních orgánů na konkrétní podmínky a zvýšení odpovědnosti přenesením rozhodovacích pravomocí blíže k těm, kterých se přijatá opatření budou dotýkat.

Mezi **programy následné péče o zahraniční investory** je v současnosti nejvíce pozornosti věnováno zahraničním investorům, kteří již v regionu působí. Základní cíle, kterých se podpůrné programy pro zahraniční investory („*after care*“ nebo „*follow up*“) snaží dosáhnout, jsou rozšíření již existujícího závodu či zvýšení podílu subdodávek od místních firem a zvýšení statusu daného závodu v rámci firemní hierarchie tak, aby se postupně zvýšila jeho autonomie, aby byl posílen výzkum a vývoj apod. (Blažek, J., Uhlíř, D., 2002, str. 174-5)

Bohužel žádná z uvedených teorií regionálního rozvoje bohužel nedokáže spolehlivě předpovědět budoucí vývoj regionu. Ale to snad ani nebyl jejich záměr, neboť (jak říkají regionalisté Blažek a Uhlíř) „...hlavním smyslem teorií regionálního rozvoje by podle většiny dnešních vědců nemělo být hledání pevných závislostí, které umožní přesnou predikci, nýbrž stanovení hierarchie rámců, vývojových tendencí, procesů a subjektů včetně jejich míry autonomie, vazeb a pozice, ze které aktéři vnímají a interpretují realitu. V zásadě tedy teorie regionálního rozvoje i na přelomu 20. a 21. století řeší otázky, které souvisejí s obecným vztahem lidské interakce a společenských změn tak, jak je pro oblast regionálního výzkumu nastolila již před více než 30 roky časoprostorová geografie T. Hägerstranda a jak ji od 80. let rozvinula teorie struktury A. Giddense.“

Jaký vliv měl vstup ČR do Evropské unie na regionální rozvoj a regionální politiku?

Převažuje názor, že pozitivní efekty vstupu ČR do EU převažují ve všech krajích ČR. Ale i přes masivní podporu v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti došlo/dochází ve střednědobém horizontu ke zvětšení rozdílů, a to jak na úrovni krajů, tak i uvnitř jednotlivých krajů.

Nemuseli jsme se však potýkat s tak výraznými změnami, ke kterým došlo po roce 1989. A to zejména díky poměrně vysoké homogenitě států vytvářejících toto společenství, byť na odlišné úrovni vyvinutosti. Druhým důvodem absence šokového či dokonce šokového charakteru změn byla politika postupného přizpůsobování se pravidlům i legislativě EU již v období, kdy byla ČR ještě kandidátskou zemí.

Integrace ČR do EU měla přispět k:

1. výrazné zlepšení infrastruktury a životního prostředí v celé ČR
2. zlepšení kvality veřejné správy, větší efektivnost fungování ekonomiky
3. celkové zvýšení zájmu i atraktivity ČR ze strany investorů, turistů apod.; atraktivita různých oblastí však zůstane odlišná
4. intenzivnější propojení ekonomiky ČR s ekonomikou EU přispěje k hlubší dělbě práce a tedy i k výraznější specializaci, což přinese pozitivní makroekonomické efekty
5. očekávané zvýšení tempa ekonomického růstu přispěje ke zvýšení poptávky po zboží vyrobené v ČR⁸

Očekávána byla také diferenciací krajů, přičemž míra vnitřní heterogenity jednotlivých krajů hraje z hlediska reálných dopadů integrace do EU významnou roli. V silně heterogenních krajích bývají důsledky integrace do EU pochopitelně výrazně odlišné – v jednotlivých mikroregionech mohou být i protikladné. Např. Zlínský kraj má vysokou vnitřní heterogenitu kraje a očekávaný přínos vstupu do EU je podprůměrný.

Kraje, jejichž dosavadní vývoj v období transformace lze označit za relativně úspěšný, si zřejmě svoji pozici v rámci ČR udrží i v období po vstupu ČR do EU. Naopak v krajích, které byly transformačními procesy postiženy nejvíce, lze očekávat relativně nejméně příznivý vývoj, byť ve srovnání se současností stále převážně pozitivní. Konkrétně lze očekávat, že podpora ze strukturálních fondů pomůže eliminovat nejvýznamnější rozvojové bariéry těchto regionů.⁹

Ve vnitřně heterogenních krajích lze očekávat výraznou diferenciací dopadů integrace na mikroregionální úrovni. Ve všech krajích pak navíc dojde i k prohloubení diferenciací na lokální úrovni. Zásadní význam si udrží, resp. ještě posílí, faktor sídelní hierarchie, vytváření nových prostorových organizačních forem, zejména shluků, ale i sítí.

Novou tendencí regionálního vývoje tak bude kromě formování rozvojových os i v souvislosti s integrací do EU. Schopnost jednotlivých subjektů zapojit se do shluků a sítí na evropský, případně globální úrovni, bude mít pak výrazné implikace pro vývoj na lokální, mikroregionální, ale i regionální úrovni. Útvarů dělí M. Hampl na:

1. typ – shluky, založené na vzájemných kooperačních vazbách, jejichž vznik je iniciován především potřebou vzájemné spolupráce.
2. typ – shluky, které zformují na základě výhodných lokálních podmínek

⁸ Hampl, M. a kol., 2001, str. 218.

⁹ Hampl, M. a kol., 2001, str. 222.

3. typ – síť intenzivně kooperujících subjektů. Jedná se o novou organizační formu spolupráce při výrobě, která má výrazné rysy neprostorové organizace.¹⁰

4.2 Přímé zahraniční investice

Následující kapitoly se budou věnovat problematice definování přímých zahraničních investic, jejich institucionálním rámcem, vývojem jak teritoriálním tak i sektorovým, vycházejíce z dat České národní banky. Následně bude zmapován příliv PZI do regionu Zlínského kraje.

4.2.1 Definice

Přesto, že není pochyb o významu PZI jakožto hlavní formy pohybu dlouhodobého kapitálu, stále chybí jednotná definice PZI platná ve všech zemích. Ba co více, neshodují se v jejich definici ani jednotlivé mezinárodní organizace.

Mezinárodní měnový fond (MMF)¹¹ definuje PZI jako ... „*investici, která je uskutečněna s cílem získat trvalý podíl na podniku provádějícím svou činnost na území jiného státu než je stát investora, a jehož cílem je mít skutečný vliv na řízení podniku.*“

Naproti tomu Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)¹² definuje PZI jako „*investici v níž má investor minimálně 10 % kmenových akcií nebo hlasovacích práv.*“

Vycházejíce z podkladů těchto definic byla zakotvena definice PZI v České republice v devizovém zákoně č. 219/1995 Sb., podle něhož jsou přímé zahraniční investice v České republice definovány jako vynaložené peněžní prostředky nebo jiných penězi ocenitelných majetkových hodnot nebo majetkových práv, jehož účelem je založení, získání nebo rozšíření trvalých ekonomických vztahů investujícího tuzemce na podnikání v zahraničí nebo investujícího cizozemce na podnikání v tuzemsku, a to některou z těchto forem:

1. Vznik nebo získání výlučného podílu na podnikání včetně jeho rozšíření.
2. Účast na nově vzniklém nebo existujícím podniku, jestliže investor vlastní nebo získá nejméně 10% podílu na základním jmění obchodní společnosti nebo nejméně 10% podílu na obchodním jmění nebo nejméně 10 % hlasovacích práv.

¹⁰ Hampl, M. a kol., 2001, str. 223.

¹¹ [International Monetary Fund](#) - IMF

¹² [Organisation of Economic Cooperation and Development](#) - OECD

3. Finanční úvěr na pět nebo více let, poskytnutý investorem na podnikání, na němž má investor účast podle bodů 1.a 2. nebo úvěr spojený s dohodou o podílu na rozdělení zisku.
4. Užití zisku ze stávající přímé investice do této investice (reinvestice zisku).

Česká národní banka (ČNB) vychází při definici a vytváření statistik PZI¹³ z definice stanovené OECD v souladu s EUROSTATem a MMF, která stanovuje, že:

„Přímá zahraniční investice odráží záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou účast v subjektu, který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika investora (přímá investice). Trvalá účast implikuje existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a přímou investicí a významný vliv na řízení podniku. Přímá investice zahrnuje jak původní transakci mezi oběma subjekty, tak všechny následující kapitálové transakce mezi nimi a mezi afilovanými podniky, zapsanými i nezapsanými v obchodním rejstříku.“

Podnik – přímá investice je dále definován jako „Podnik zapsaný nebo nezapsaný v obchodním rejstříku, v němž zahraniční investor vlastní 10 a více procent akcií (podílu) nebo hlasovacích práv u zapsaného podniku nebo ekvivalent u nezapsaného podniku.“

Přímá investice zahrnuje jak přímo, tak i nepřímo vlastněné afilace¹⁴, které se podle procenta podílu investora na základním kapitálu nebo hlasovacích právech dělí na **dceřiné společnosti** (více než 50% podíl), **přidružené společnosti** (10 – 50% podíl) a **pobočky** (100% vlastněná trvalá zastoupení nebo kanceláře přímého investora; pozemky a stavby přímo vlastněné nerezidentem; mobilní zařízení operující v ekonomice alespoň 1 rok).¹⁵

Součástí přímé zahraniční investice je považován kromě podílu na základním kapitálu také reinvestovaný zisk a ostatní kapitál, zahrnující úvěrové vztahy s přímým investorem. Složení přímé investice lze tedy vyjádřit vztahem:

Přímá investice = základní kapitál + reinvestovaný zisk + ostatní kapitál

☞ **Základní kapitál** zahrnuje vklad nerezidenta do základního kapitálu společnosti.

¹³ Ty jsou součástí při sestavování údajů platební bilance, zaznamenávající operace se zahraničím.

¹⁴ Tzn. zahraniční pobočka podniku zřízená formou dceřiné společnosti (s vlastní právní subjektivitou). Zdroj: <http://business.center.cz>

¹⁵ ČNB: Přímé zahraniční investice 2005. Praha, březen 2007.

- Ø **Reinvestovaný zisk** je podíl přímého investora (v poměru k přímé majetkové účasti) na hospodářském výsledku nerozděleném formou dividend.¹⁶
- Ø **Ostatní kapitál** zahrnuje přijaté a poskytnuté úvěry, včetně dluhových cenných papírů a dodavatelských úvěrů, mezi přímými investory a jejich dceřinými společnostmi, pobočkami a přidruženými společnostmi. Tyto úvěrové vztahy jsou zachyceny v mezipodnikových pohledávkách a závazcích.

Toky přímých investic jsou sestaveny na základě provedených investičních transakcí, z čehož vyplývá jejich tržní ocenění. Při stanovení hodnoty stavů přímých zahraničních investic se používá hodnota vlastního kapitálu v účetním ocenění (tato hodnota je v následujících tabulkách od roku 1998 reprezentována součtem položek *základní kapitál* a *reinvestovaný zisk*).

Teritoriální členění přímých zahraničních investic vychází v souladu s metodikou používanou v EU ze země bezprostředního investora. Konečný vlastník investice může tedy pocházet z jiné země (např. pokud mateřská společnost vlastní zahraniční afilaci, která investuje v ČR, investice je zařazena do země sídla této afilace). **Odvětvové členění** je založeno na Odvětvové klasifikaci ekonomických činností, která odpovídá mezinárodně užívané klasifikaci NACE¹⁷.

4.2.2 Formy přímých zahraničních investic

Přímé zahraniční investice mohou nabývat různých forem. Následující tabulka nabízí jedno z možných rozlišení PZI (podle M. Srhoľce) dle 4 základních kritérií.

Prvním z kritérií je zde míra kontroly zahraničního vlastníka. Jak je již uvedeno výše, je podle devizového zákona za PZI považována každá investice s více než 10% podílem zahraničního vlastníka, což nemusí ještě investorovi zajistit kontrolu nad daným podnikem a o kontrolu se může dělit s jiným (i domácím) vlastníkem (investorem).

Dalším uváděným motivem je motiv vstupu, dle něhož lze rozlišit trhy, faktory nebo aktiva vyhledávající PZI. Cílem trhů vyhledávající PZI je zvýšení podílu na trhu hostitelské země a snaha o snížení nákladů spojených s jeho zásobováním (dopravní náklady, cla apod.).

¹⁶ Výpočet reinvestovaného zisku (RZ) lze vyjádřit jako: $RZ = \text{zisk běžného roku po zdanění} + \text{nerozdělený zisk minulých období} - \text{ztráta běžného roku} - \text{neuhrazená ztráta z předchozích let} - \text{dividendy}$.

¹⁷ Tj. mezinárodní ekvivalent zkratky OKEČ (Odvětvová Klasifikace Ekonomických Činností) používané v České republice.

Tento druh investic může být nebezpečným pro domácí produkci, neboť nahrazuje dovoz. Zatímco trhy vyhledávající PZI se pojí se snižováním nákladů na zásobování trhu, tak faktory vyhledávající PZI se pojí s optimalizací nákladů celého výrobního procesu. Důvodem pro umístění této PZI je např. levná pracovní síla či výskyt přírodních zdrojů apod., a to zejména u podniků, jejichž produkce je zpravidla orientována na export.

Mezi nejdůležitější strategická rozhodnutí patří způsob vstupu investora do hostitelské ekonomiky, protože jeho rozhodnutí ovlivní další chod firmy. Investor si může vybrat investici na zelené louce, brownfield, akvizici či fúzi nebo založení společného podniku.

Posledním uváděným hlediskem je specializace mateřské firmy. Produkčně specializované nadnárodní firmy provádějí převážně vertikální PZI, což znamená, že jeden podnik je potenciálním nebo skutečným dodavatelem výrobků nebo služeb pro podnik druhý.

Přímé zahraniční investici lze zařadit podle každého z uvedených hledisek členění, které se navíc mohou vzájemně různě kombinovat.

Tab. č. 6: Taxonomie PZI

Hledisko vymezení	Druhy PZI	Hlavní znaky	Příklad
Míra kontroly	Podnik s menšinovým zahraničním podílem (<i>associate</i>)	podíl od 10 do cca 50 % na vlastním jmění či hlasovacích právech	Podíl boxingu v Aero Vodochody
	Podnik pod zahraniční kontrolou (<i>subsidiary</i>)	kontrolní vlastnický podíl	Privatizace Rakovy Rakovník do rukou Procter&Gamble
Motiv vstupu	Trhy vyhledávající (<i>market-seeking</i>)	Cílem je růst podílu na trhu a pokles nákladů ne jeho zásobování Vytlačují domácí produkci nebo nahrazují dovoz	Investice do Coca-Coly v Praze
	Faktory vyhledávající (<i>efficiency-seeking</i>)	Cílem je optimalizace výroby (pokles výrobních nákladů) Vývozně orientované	Investice Audi do motorárny v Györu
	Aktiva vyhledávající (<i>asset-seeking</i>)	Cílem je získání specifických aktiv (patent, obchodní značka)	Vstup SABMiller do Plzeňského Prazdroje
Způsob vstupu	Investice na zelené louce (<i>greenfield</i>)	Investice do nových aktiv	Investice LG Philips Displays v Hranicích na Moravě
	Investice na hnědé louce (<i>braunfield</i>)	Změna vlastnické struktury i investice do restrukturalizace (většina privatizačních PZI)	Investice Volkswagenu do Škoda Auto
	M&A (<i>mergers and acquisitions</i>)	Ovládnutí již existujících aktiv	Převzetí ČSOB finanční skupinou KBC
Specializace mateřské firmy	Vertikální PZI	Produktová specializace	Ovládnutí BorsodChem ruským Gazpromem
		Rozdílné fáze produkčního řetězce v jednotlivých pobočkách	
Specializace mateřské firmy	Horizontální PZI	Procesní specializace	Investice PWC
		Podobné fáze produkčního řetězce v jednotlivých pobočkách	

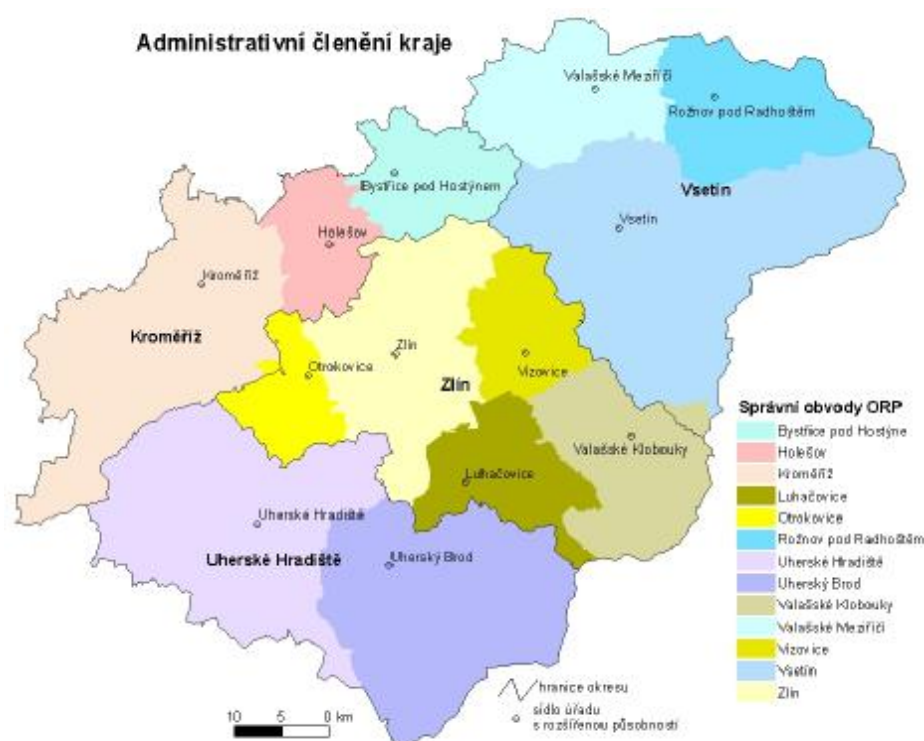
Zdroj: Srholec, M. (2004)

5. Vymezení a geografická analýza Zlínského kraje

5.1 Základní vymezení

Zlínský kraj vznikl k 1. lednu 2000 na základě ústavního zákona č. 347 ze dne 3. prosince 1997 o vytvoření vyšších územních samosprávných celků sloučením okresů Zlín, Kroměříž a Uherské Hradiště, které spadaly k Jihomoravskému kraji, a okresu Vsetín, který patřil do Severomoravského kraje. Spolu s Olomouckým krajem vytváří region soudržnosti Střední Morava. S účinností od 1. 1. 2003 se vytvořilo 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností, v jejichž rámci působí 25 územních obvodů pověřených obcí.

Obr. č. 1: Administrativní členění Zlínského kraje

Zdroj: ČSÚ

Nachází se na východě republiky a jeho východní okraj tvoří státní hranici se Slovenskem. V jihozápadní části území sousedí s krajem Jihomoravským, na severozápadě s Olomouckým a na severu s krajem Moravskoslezským.

Díky své rozloze 3 964 km² je čtvrtým nejmenším krajem v republice. Má celkem 304 obcí (z toho 30 měst), ve kterých k 31. prosinci 2006 žilo 589 839 obyvatel¹⁸. Hustota zalidnění 148,9 obyvatel/km² je výrazně nadprůměrná v rámci republiky - nejvyšší zalidněnost je v okrese Zlín (187 obyvatel/km²) a nejnižší pak v okrese Vsetín (128 obyvatel/km²).

¹⁸ Zdroj: ČSÚ

5.2 Fyzickogeografická charakteristika

Území má spíše členitý charakter. Z převážné části je terén kopcovitý, tvořený pahorkatinami a pohořími, v západní části kraje, v **povodí řeky Moravy**, se táhne rovinatá úrodná oblast Haná na Kroměřížsku a Slovácko na Uherskohradištsku. Vyšší polohy jsou typické pro severní část kraje, kudy probíhají **Moravskoslezské Beskydy** s nejvyšší horou Čertův mlýn (1 206 m), na východě se pak rozkládají **Javorníky** s nejvyšší horou Velký Javorník (1 071 m) a dále směrem k jihu **Bílé Karpaty** s nejvyšší horou Velká Javořina (970 m), které také tvoří hranici se Slovenskem. Směrem k jihu od Moravskoslezských Beskyd vybíhá **Hostýnsko – Vsetínská hornatina** a **Vizovická vrchovina**. Na jihozápadě kraje jsou pak řekou Morava odděleny **Chřiby** s nejvyšším bodem Brdo (587 m). Mezi Chřiby a výše zmíněnými pahorkatinami probíhá od západu z Olomouckého kraje **Hornomoravský úval** od okresu Kroměříž až po okres Zlín. Kolem řeky Moravy, probíhá od okresu Uherské Hradiště již **Dolnomoravský úval**, který dále pokračuje do Jihomoravského kraje. Od západu k jihu, protéká největší řeka kraje Morava, osa obou úvalů, do které se vlévá většina toků protékajících územím. Mezi nejvýznamnější přítoky patří především v severní části **řeka Bečva** a v jižní části **řeka Olšava**.

Klimatické podmínky kraje jsou celkem příznivé. Z klimatických hodnot naměřených v meteorologické stanici na území kraje byla zjištěna v roce 2005 průměrná teplota vzduchu 8,8 °C a celkový úhrn srážek čítal 697 mm/m².

Půdy spadají do kategorie hnědých půd – zejména ve vrchovinách, dále se zde nachází podzoly, které směrem k jihu místy přecházejí do hnědých půd nižších poloh. Většina půd kraje je minerálně chudá, s výjimkou draslíku a hořčíku, a s nedostatkem humusu. Lepší půdní podmínka mají na rozdíl od kopcovité a hornaté části s chudými šterkovitými a kamenitými středně těžkými až těžkými půdami oba úvaly, kde se nachází úrodná hnědozemě i černozemě a v okolí řeky Moravy také kvalitní lužní půdy. Z celkového půdního fondu kraje je 49,3 % zemědělské a 50,7 % nezemědělské půdy. Nejvíce zemědělské půdy má okres Uherské Hradiště (58,5 % celkové výměry okresu, z toho je 71,5 % půdy orné). Zcela odlišné rozdělení půdy je v okrese Vsetín, ve kterém podíl nezemědělské půdy je výrazně vyšší (64,4 %) a z níž 83,8 % zabírají lesy, převážně smrkové.¹⁹

Co se týče **nerostných surovin**, je kraj poměrně chudý. Využívána jsou pouze ložiska cihlářských hlín, šterkopísků (ovšem tato ložiska mají celorepublikový význam) a stavebního kamene, místní význam má těžba pískovce. V omezené míře se zde nachází naleziště ropy a zemního plynu.

¹⁹ Zdroj: ČSÚ

Zlínský kraj má velkou rozlohu **chráněného krajinného území**. Velkoplošná území zahrnují dvě chráněné krajinné oblasti, a to Beskydy a Bílé Karpaty, která zahrnují zhruba 30 % území. CHKO Bílé Karpaty patří mezi šest biosférických rezervací UNESCO v republice. Na území kraje se dále nachází 44 přírodních rezervací, z toho 7 národních a 126 přírodních památek, z toho 3 národní. V červenci 2000 bylo založeno sdružení právnických osob Euroregion Bílé - Biele Karpaty, zaměřené na všestranný rozvoj přeshraniční spolupráce regionů na území chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty. Euroregion zahrnuje území působení sdružení „Región Biele Karpaty“ se sídlem v Trenčíně a území působení sdružení „Region Bílé Karpaty“ se sídlem ve Zlíně. Českou část euroregionu tvoří okresy Uherské Hradiště, Zlín a Vsetín a část okresu Kroměříž a dále několik obcí okresu Hodonín s mikroregionem Hornácko patřícím do Jihomoravského kraje.²⁰

5.3 Socioekonomická analýza území

5.3.1 Demografický vývoj

Zlínský kraj se svým počtem obyvatel řadil v roce 2005 na 8. místo mezi kraji České republiky. Počet obyvatel se přitom ve sledovaném období každoročně snižoval.

Tab. č. 7: Počet obyvatel k 31. 12. podle okresů

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005 - 2000	Struktura v %	
								2000	2005
Zlínský kraj	597 890	594 060	593 130	591 866	590 706	590 142	-7 748	100	100
Kroměříž	108 554	108 039	107 959	107 908	107 908	107 827	-727	18,2	18,3
Uherské Hradiště	145 403	144 314	144 116	144 010	143 729	145 814	411	24,3	24,7
Vsetín	148 133	146 687	146 474	146 127	146 001	143 745	-4 388	24,8	24,3
Zlín	195 800	195 020	194 581	193 846	193 068	192 756	-3 044	32,7	32,7

Zdroj: ČSÚ

Již od roku 1994 je ve Zlínském kraji zaznamenáván úbytek obyvatel, který je způsoben jak přirozeným úbytkem, tak i záporným migračním saldem. Toto snižování počtu obyvatel se projevuje ve všech okresech kraje mimo okresu Uherské Hradiště, kde došlo k mírnému nárůstu počtu obyvatel.

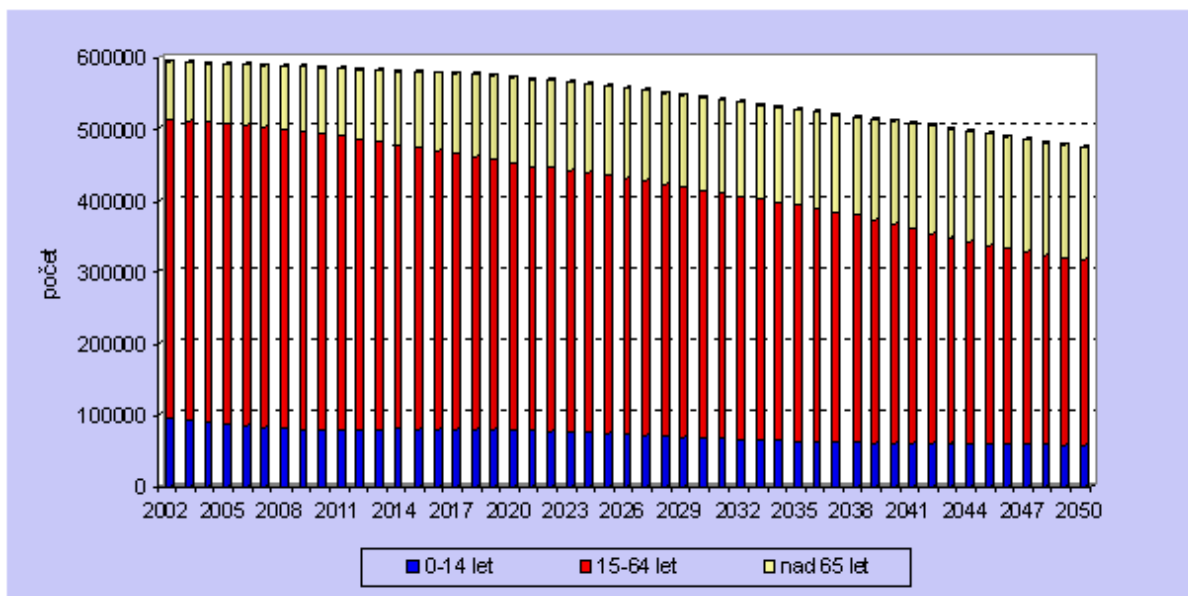
5.3.2 Věková struktura

Ve zlínském kraji, stejně jako v celé České republice, docházelo ke snižování počtu obyvatel ve věkové kategorii 0 – 14 let, což je ovlivněno zejména poklesem porodnosti po roce 1990. V roce 2005 bylo zastoupení dětí ve věku 0 - 14 let na úrovni 14,6 %, což je o 2

²⁰ Zdroj: <http://www.czso.cz/xz/edicniplan.nsf/p/13-7201-06>

procentní body méně než v roce 2000. Naopak podíl osob v produktivním věku v rozmezí let 2000 až 2005 ve Zlínském kraji zaznamenal nárůst o 1,1 procentní bod. Také podíl osob v postproduktivním věku vzrostl o 0,9 procentního bodu.

Graf č. 1: Předpokládaný vývoj věkového složení obyvatelstva Zlínského kraje

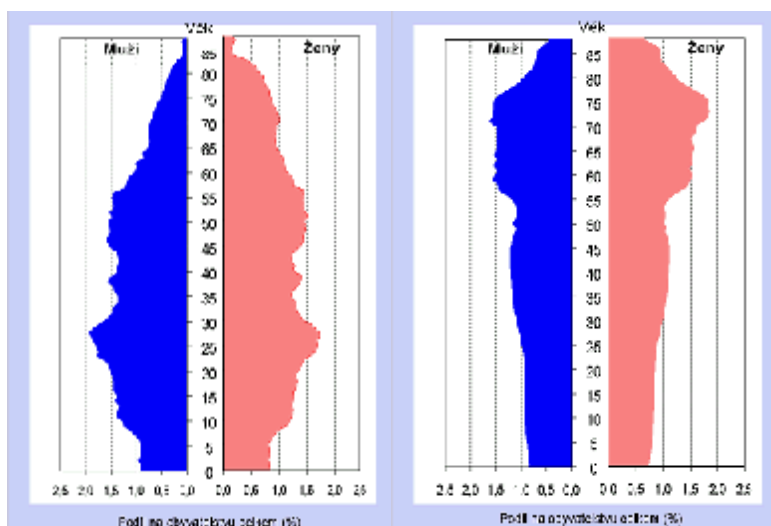

Zdroj: ČSÚ

Průměrný věk obyvatel Zlínského kraje se od roku 2000 každoročně zvyšoval, až na 39,9 let v roce 2005. Také index stáří neustále rostl, což souvisí především s úbytkem dětí do 15 let. Z 82,9 v roce 2000 na 99,4 v roce 2005.

Na následujícím obrázku č. 3 je vidět současná a předpokládaná **věková struktura** obyvatel.

Obr. č. 2: Předpokládaný vývoj věkového složení obyvatelstva v roce 2002 a 2050 v kraji

Zdroj: ČSÚ

5.3.2 Vzdělanostní struktura

Vzdělanostní úroveň obyvatel Zlínského kraje se zvyšuje. Nejvíce přibýlo absolventů středních škol bez maturity. Vysokoškolsky vzdělaných lidí je nejvíce okrese Zlín a obyvatel se základním vzděláním včetně neukončeného je nejvíce v okrese Uherské Hradiště.

Tab. č. 8: Vzdělání obyvatel ve věku 15 a více let podle okresů (SLDB 2001)

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	z toho nejvyšší ukončené vzdělání (%)				
		základní a neukončené	vyučení a stř. odborné bez maturity	úplné střední s maturitou	vyšší a nástavbové	vysokoškolské vč. vědecké přípravy
Zlínský kraj	496 959	24,8	39	24,1	3,2	7,7
Kroměříž	90 337	23,2	41	23,7	3,5	7,2
Uherské Hradiště	120 695	26,5	40	22,6	2,7	7,1
Vsetín	121 688	25,1	38,3	24,6	3,2	7,5
Zlín	163 875	24,2	37,8	25,1	3,3	8,6

Zdroj: ČSÚ

5.3.3 Přirozená měna obyvatel

Jak již bylo uvedeno výše, počet obyvatel Zlínského kraje se snižuje jak **přirozenou měnou**, tak i záporným saldem migrace. Zatímco do roku 2001 byl celkový úbytek obyvatel v přepočtu na 1 000 obyvatel ve Zlínském kraji nižší než celorepublikový průměr, od roku 2002 se situace změnila. Ve Zlínském kraji se počet obyvatel neustále snižuje, kdežto v celé ČR se počet obyvatel díky kladnému **saldu migrace** zvyšuje.

Tab. č. 9: Charakteristiky pohybu obyvatelstva

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005 – 2000
Celkový přírůstek	-449	-963	-930	-1 264	-1 160	-564	-115
Přirozený přírůstek	-882	-845	-660	-1 198	-761	-595	287
Přírůstek stěhováním	433	-118	-270	-66	-399	31	-402
Na 1000 obyvatel							
celkový přírůstek	-0,8	-1,6	-1,6	-2,1	-2	-1	-0,2
přirozený přírůstek	-1,5	-1,4	-1,1	-2	-1,3	-1	0,5
přírůstek stěhováním	0,7	-0,2	-0,5	-0,1	-0,7	0,1	-0,6

Zdroj: ČSÚ

Celkový úbytek obyvatel se ve Zlínském kraji zvyšoval až do roku 2003, kdy dosáhl maxima, a poté začal velmi mírně klesat. V podstatě stejný vývoj měl přirozený vývoj. Přírůstek stěhováním ve sledovaném období kolísal. Kladný byl v roce 2000 a 2005 a svého minima dosáhl v roce 2004.

Tab. č. 10: Vývoj porodnosti

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005 – 2000
Narození celkem	5 303	5 189	5 203	5 155	5 230	5 687	384
Živě narození	5 290	5 171	5 195	5 147	5 217	5 670	380
na 1000 obyvatel	8,8	8,7	8,8	8,7	8,8	9,6	0,8
Živě narození mimo manželství	641	739	783	938	1 059	1219	578
Úhrnná plodnost	1,127	1,114	1,118	1,113	1,127	1,232	0,105

Zdroj: ČSÚ

V průběhu roku 2005 se v kraji **živě narodilo** o 453 dětí více než v roce 2004, což je zatím nejvyšší nárůst od roku 2000. Tento vzestup porodnosti byl očekáván, protože ve věku nejvyšší plodnosti jsou ženy ze silných populačních ročníků 70. let. **Úhrnná plodnost** dosáhla svého minima v roce 2003, kdy byla pouze 1,113. Od tohoto roku rostla až na 1,232 v roce 2005. Podle prognóz ČSÚ bude i nadále růst úhrnná plodnost ještě dalších cca 20 let, pak dojde ke stagnaci kolem hodnoty 1,57. V rámci kraje zůstává zachován **model dvou dětí v rodině**.

Tab. č. 11: Vývoj úmrtnosti

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005 – 2000
Zemřelí	6 172	6 016	5 855	6 345	5 978	6 265	-194
na 1000 obyvatel	10,3	10,1	9,9	10,7	10,11	10,62	-0,19
Naděje dožití při narození							
muži	71,01	71,37	71,99	72	71,8	72,04	0,99
ženy	78,45	78,72	79	79	79,54	79,74	0,55
rozdíl (ženy – muži)	7,44	7,35	7,01	7	7,74	7,69	x

Zdroj: ČSÚ

Počet zemřelých ve Zlínském kraji každoročně klesá (mimo rok 2003 a 2005). Snižování míry úmrtnosti se kladně projevilo zejména v prodloužení naděje dožití. Do roku 2003 se rozdíl mezi nadějí dožití mužů a žen snižoval a od roku 2004 se opět zvyšuje.

Více jak polovina všech úmrtí je způsobena nemocemi oběhové soustavy a druhou nejpočetnější skupinu tvoří úmrtí na novotvary.

Tab. č. 12: Vývoj počtu sňatků a rozvodů

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005 – 2000
Sňatky	2 980	2 797	2 877	2 496	2 731	2 804	-249
na 1000 obyvatel	5	4,7	4,8	4,2	4,6	4,8	-0,4
Rozvody	1 290	1 485	1 435	1 584	1 532	1 420	242
na 1000 obyvatel	2,2	2,5	2,4	2,7	2,6	2,4	0,4
Index rozvodovosti	43,3	53,1	49,9	63,5	56,1	50,6	x

Zdroj: ČSÚ

I přes zvýšení **počtu sňatků** v roce 2005 o 73 oproti roku 2004 je sňatečnost ve Zlínském kraji nejnižší ze všech krajů České republiky. Největší počet sňatků byl uzavřen v roce 2000, nejméně pak v roce 2003.

Počet rozvodů ve Zlínském kraji se zvyšoval do roku 2003, kdy bylo rozvedeno 1 584 manželství, což bylo absolutně nejvíce rozvodů v kraji od roku 1961. Od roku 2004 se počet rozvodů začal snižovat. To se také projevilo v indexu rozvodovosti. V roce 2005 se polovina manželství rozvedla. V roce 2003 byl index rozvodovosti nejvyšší, neboť rozvodem skončilo téměř 64 % manželství.

Počet potratů ve Zlínském kraji neustále klesá – zatímco v roce 1990 jich bylo ještě 6 033, v roce 2006 jich bylo pouhých 1 852, přičemž nejvyšší podíl měl okres Zlín.

Při sčítání lidí, domů a bytů v roce 2001 bylo ve Zlínském kraji zjištěno 231 969 cenзовých domácností s průměrným počtem 2,5 členů na jednu domácnost.

V okrese Uherské Hradiště je nejvyšší podíl úplných rodin bez závislých dětí i se závislými dětmi. V okrese Vsetín mají nejvyšší podíl neúplné rodiny a vícečlenné nerodinné domácnosti a v okrese Zlín pak domácnosti jednotlivců.

5.3.4 Migrace

Tab. č. 13: Vývoj počtu přistěhovalých a vystěhovalých

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005 – 2000
Přistěhovalí celkem	2 967	3 463	4 216	4 348	3 972	3 510	543
muži	1 412	1 812	2 382	2 612	2 298	1 866	454
ženy	1 555	1 651	1 834	1 736	1 674	1 644	89
Vystěhovalí celkem	2 534	3 581	4 486	4 141	4 371	3 479	945
muži	1 179	2 027	2 566	2 487	2 536	1 704	525
ženy	1 355	1 554	1 920	1 927	1 835	1 775	420

Zdroj: ČSÚ

Od roku 2001 se změnila metodika sledování **migrace** cizích státních příslušníků, neboť do celkového počtu obyvatel jsou od sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 započítáni i cizinci s tzv. dlouhodobým pobytem, ne jenom cizinci s pobytem trvalým.

Počet přistěhovalých se ve Zlínském kraji od roku 2000 zvyšoval až na 4 348 v roce 2003, což bylo skoro stejné s rokem 1992, kdy bylo zaznamenáno absolutní maximum. Od roku 2004 se počty přistěhovalých osob snižovaly. Nadpoloviční většinu všech přistěhovalých tvořili muži. Cizinci přicházejí za prací, proto se zvyšuje podíl přistěhovalých v produktivním věku (nejvíce ve věku 30 – 49 let). Nejvíce přistěhovalých pochází z Moravskoslezského a Jihomoravského kraje.

Počty vystěhovalých se zvyšovaly do roku 2002, od roku 2003 je pak zaznamenán mírný pokles. Většina vystěhovalých směřovala do jiných krajů republiky, i když se začíná zvyšovat podíl vystěhovalých do zahraničí. Opět větší polovinu vystěhovalých tvoří muži a nejvíce osob se vystěhuje ve věku 30 – 49 let.

Od roku 2001 ve Zlínském kraji dochází k úbytku obyvatel stěhováním.

5.3.5 Ekonomická aktivita a struktura zaměstnanosti

Tab. č. 14: Ekonomická aktivita (VŠPS)²¹

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v % 2005/2000
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem (tis. osob)	497,9	497	498,7	500,6	501,4	503,1	0,1
v tom:							
ekonomicky aktivní	292	290,1	286	290,6	288,8	290,0	-0,1
v tom:							
zaměstnaní v NH	268,3	265,5	263,4	268,7	267,3	262,6	-2
nezaměstnaní	23,7	24,7	22,6	21,9	21,4	27,4	15,6
ekonomicky neaktivní	205,9	206,9	212,7	210	212,7	300,3	45,8
Míra ekonomické aktivity celkem (%)	58,6	58,4	57,4	58	57,6	57,6	¹⁾ -1,0
z toho ve věku:							
15 – 19 let	12,3	13,8	8,5	6,9	8,3	6,6	¹⁾ -5,7
20 – 24 let	67,5	67,2	63,9	60,9	59,7	54,5	¹⁾ -13
35 – 39 let	92,9	91	92	94,9	91,1	90,2	¹⁾ -2,7
45 – 49 let	93,1	91,7	91,3	92,8	91,4	91,9	¹⁾ -1,2
60 – 64 let	14,2	15,7	13,6	16,2	19,9	19,9	¹⁾ 5,7
v tom podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	22	20,8	18	17,5	17,2	17,2	¹⁾ -4,8
střední bez maturity	71,2	71,1	69,4	69,6	68,8	67,8	¹⁾ -3,4
střední s maturitou	69,8	67,3	66,8	67,9	67,3	65,9	¹⁾ -3,9
vysokoškolské	82	81,5	77,6	80,7	79,1	78,1	¹⁾ -3,9

¹⁾ rozdíl 2005 – 2000 v bodech

Zdroj: ČSÚ

Vývoj v oblasti ekonomické aktivity obyvatel je ovlivněn zejména demografickým vývojem. V období let 2000 až 2005 ubylo v kraji téměř 8 000 obyvatel. Významně v tomto období klesl podíl osob ve věku 0 – 14 let (z 16,5 % na 14,5 %), podíl osob v produktivním věku zůstal na zhruba stejné úrovni a značně vzrostl podíl osob ve věku 65 a více let (z 13,7 % na 14,6 %). Ekonomická aktivita nejvíce vzrostla u osob ve věkové skupině 60 – 64 let, ve všech ostatních věkových kategoriích klesla, nejvýrazněji u 20 – 24letých.

²¹ Mezikrajské srovnání v rámci ČR viz. příloha č. 11.

Z hlediska ekonomické aktivity poklesla míra ekonomické aktivity bez ohledu na vzdělání, nejvíce u osob se základním vzděláním a bez vzdělání.

Tab. č. 15: Struktura zaměstnanosti podle sektorů (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005 – 2000
Zaměstnaní celkem (tis. osob)	268	265	263	269	267	263	-5
v tom v sektoru (%):							
primárním	4,4	3,4	3,4	3,4	4,0	3,9	¹⁾ -0,5
sekundárním	47,8	49,8	50,2	49,2	46,3	45,8	¹⁾ -2,0
terciárním	47,9	46,7	46,4	47,4	49,7	50,3	¹⁾ 2,4

¹⁾ rozdíl 2005 – 2000 v bodech

Zdroj: ČSÚ

Počet zaměstnaných osob v národním hospodářství mírně kolísal. Pokles počtu zaměstnanců byl patrný až do roku 2002, pak nárůst v roce 2003 a pak postupný pokles. K významnějším změnám došlo ve struktuře podle odvětví. Podíl zaměstnaných v terciární sféře, po poklesu v letech 2001 a 2002, začal v následujících letech narůstat, a to na úkor sekundární sféry. Podíl pracujících v sekundárním sektoru rostl do roku 2002 a od následujícího roku se začal snižovat.

Nejvíce osob bylo zaměstnáno ve zpracovatelském průmyslu (kolem 36 %)²². Na druhé místo se řadí obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží (okolo 13 %).

5.3.6 Dojížd'ka za prací

Tab. č. 16: Dojížd'ka za prací podle okresů (SLDB 2001)

	Dojíždějící do obce			Vyjíždějící z obce			Rozdíl dojíždějící – vyjíždějící		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Zlínský kraj	114 980	68 170	46 810	120 955	72 772	48 183	-5 975	-4 602	-1 373
Kroměříž	14 613	11 062	7 551	21 675	13 318	8 537	-3 062	-2 256	-806
Uherské Hradiště	29 362	16 532	12 830	35 388	21 329	14 059	-6 026	-4 797	-1 229
Vsetín	24 817	14 597	10 220	27 275	16 051	11 224	-2 458	-1 454	-1 004
Zlín	42 188	25 979	16 209	36 617	22 074	14 543	5 571	3 905	1 666

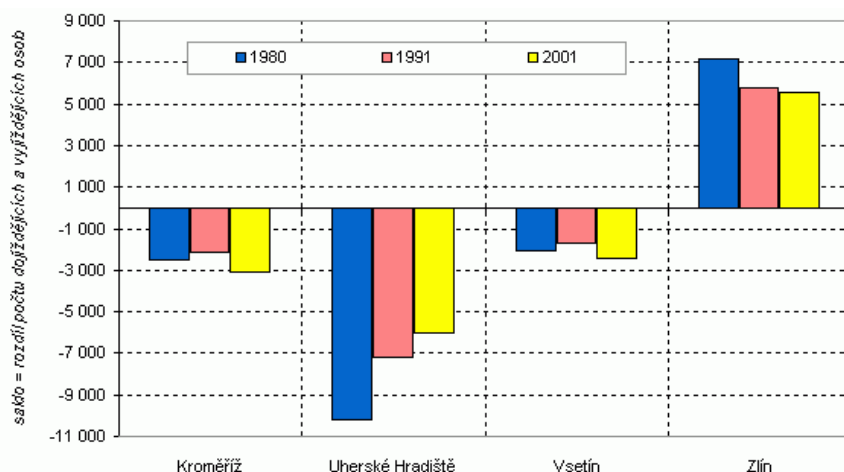
Zdroj: ČSÚ

Podle výsledků sčítání lidu převažují ve Zlínském kraji vyjíždějící pracující z kraje nad dojíždějícími do kraje. Saldo dojížd'ky bylo tedy záporné.

Okres Zlín je jediným okresem v kraji, který má kladné saldo dojížd'ky (viz. graf 2). Nejvyšší záporné saldo dojížd'ky má okres Uherské Hradiště. Záporná salda dojížd'ky okresů Kroměříž a Vsetín jsou podstatně nižší než saldo dojížd'ky Uherského Hradiště.

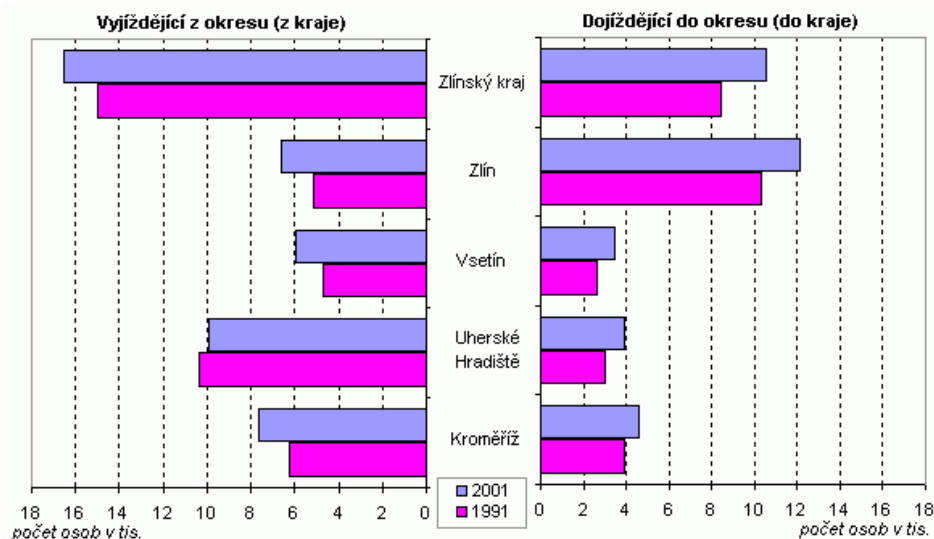
²² Podrobnější struktura zaměstnanosti v letech 1989 a 2003 viz. kapitola č. 6.

Graf č. 2: Vývoj salda dojížd'ky a vyjížd'ky za prací podle okresů ZK

Zdroj: ČSÚ

Graf č. 3: Vyjížd'ka a dojížd'ka za prací z okresů kraje v letech 1991 a 2001

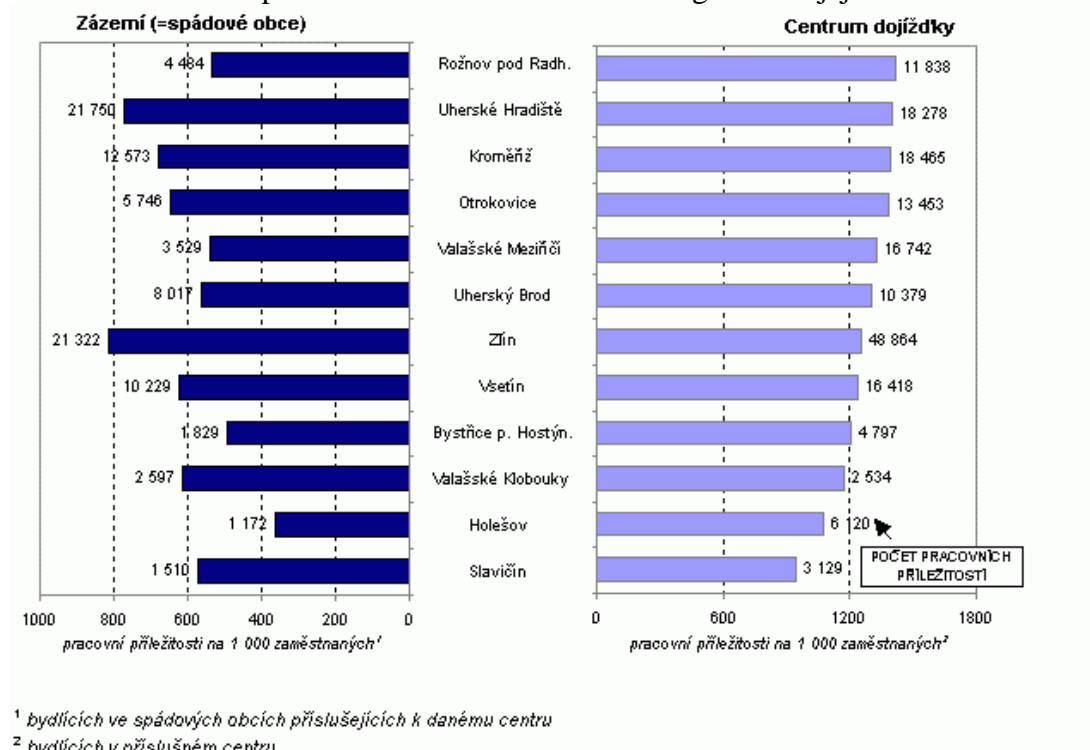
Zdroj: ČSÚ

Tab. č. 17: Intenzita vyjížd'ky a obsazená pracovní místa podle okresů (SLDB 2001)

	Podíl vyjíždějících zaměstnaných osob z obce bydliště (%)		
	celkem	muži	ženy
Zlínský kraj	44,7	48,4	40
Kroměříž	45,2	49,9	39,3
Uherské Hradiště	54,3	58,5	49
Vsetín	41,3	44,2	37,7
Zlín	40	43,5	35,6

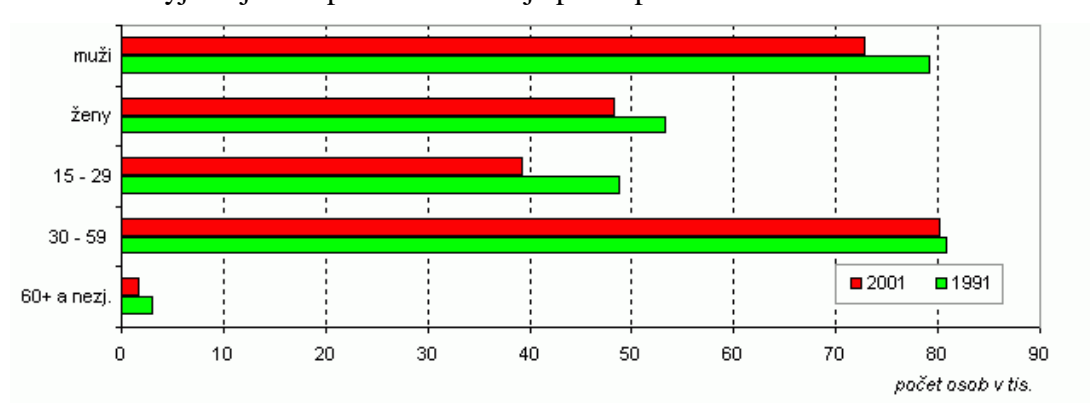
Intenzita vyjížd'ky za prací se vyjadřuje jako podíl osob vyjíždějících za prací na celkovém počtu zaměstnaných osob. Nejvyšší intenzitu vyjížd'ky ve Zlínském kraji má okres Uherské Hradiště, nejnižší intenzitu má okres Zlín – viz. graf č. 4. Vyšší je intenzita vyjížd'ky u mužů než u žen – viz. graf č. 5.

Graf č. 4: Pracovní příležitosti ve střediscích mikroregionů a v jejich zázemí

Zdroj: ČSÚ

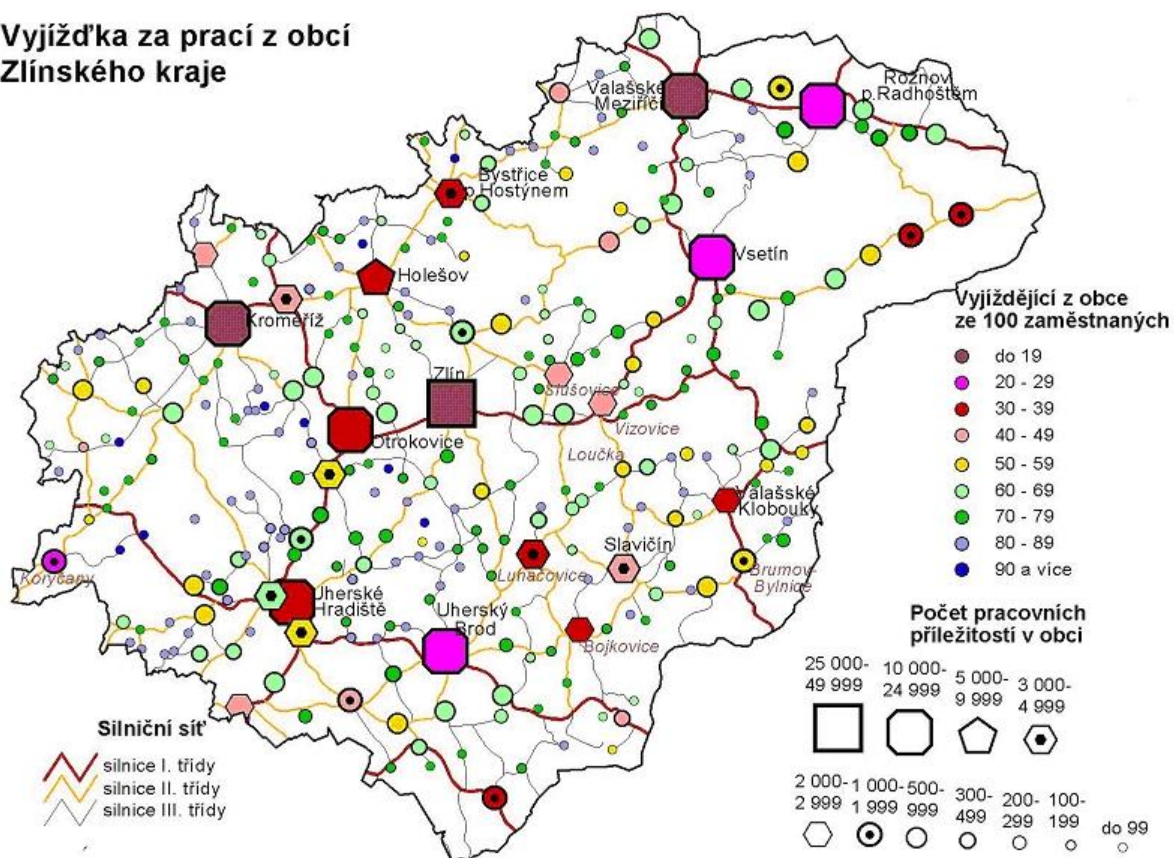
Graf č. 5: Vyjíždějící za prací z obcí kraje podle pohlaví a věku

Zdroj: ČSÚ

Obr. č. 3: Vyjíždka za prací z obcí Zlínského kraje v roce 2001

Vyjíždka za prací z obcí Zlínského kraje

Zdroj: ČSÚ

5.3.7 Nezaměstnanost

Tab. č. 18: Vývoj nezaměstnanosti k 31. 12. v letech 2000 - 2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Změna v %	
								2006/2000	průměrná roční
Uchazeči o zaměstnání celkem	23 935	24 841	29 759	31 621	31 606	29 505	25 601	7,0	1,1
z toho:									
ženy	11 931	12 660	14 863	15 898	16 125	15 610	14 059	17,8	3,0
občané se zdravotním postižením	3 383	3 647	4 407	4 684	4 981	5 090	4 982	47,3	7,9
absolventi a mladiství	3 096	3 401	3 937	4 214	3 092	2 380	1 859	-40,0	-6,6
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ¹⁾	8,14	8,51	10,22	10,61	10,56	9,27	7,75	²⁾ -0,39	x
Volná pracovní místa celkem	1 942	2 173	1 558	1 219	1 762	2 067	5 111	163,2	27,2
z toho pro občany se zdravotním postižením	115	123	91	108	85	-	223	93,9	15,7

¹⁾ podle metodiky platné od 30. 6. 2004

²⁾ rozdíl v letech 2004 - 2000 v bodech

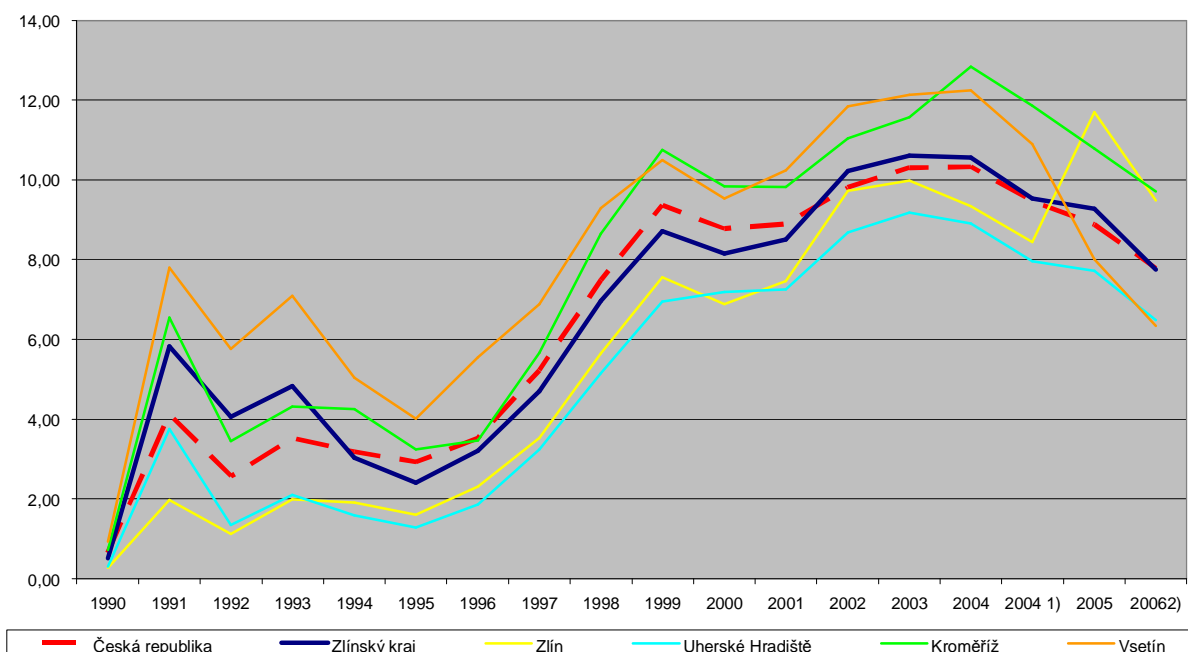
Zdroj: MPSV

Nezaměstnanost se ve Zlínském kraji ve sledovaném období neustále zvyšovala, a to až do roku 2003. V roce 2004 velmi mírně poklesla a výrazněji klesala až do roku 2006, kdy byla nižší než v roce 2000. Počet uchazečů o zaměstnání vzrostl do roku 2004 téměř o 7 700 osob, ale do roku 2006 se snížil o 5 000 osob. Průměrný meziroční nárůst počtu nezaměstnaných ve Zlínském kraji v období 2000 - 2006 činil 7,0 %.

Za sledované období vzrostl podíl žen na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání z 49,8 % v roce 2000 na 54,9 % v roce 2006. Rovněž podíl občanů se zdravotním postižením ve struktuře uchazečů o zaměstnání vzrostl a to o 5,4 procentního bodu. Příznivá je skutečnost, že se snížil podíl absolventů a mladistvých z 12,9 % v roce 2000 na 7,3 % v roce 2006.

Stav na trhu práce ovlivňuje také počet nabízených volných pracovních míst. Ke konci roku 2006 bylo úřady práce evidováno v kraji 5 111 volných pracovních míst, což je 1,5krát více než před šesti lety. Rovněž počet volných pracovních míst pro občany se zdravotním postižením se zvýšil a to o 93,9 %.

Graf č. 3: Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 1990 až 2006 (v %)

1) Vypočteno podle nové metodiky

2) platná k 30.6

Zdroj: ČSÚ

Ve výpočtu registrované míry nezaměstnanosti platí od 1. 7. 2004 nová metodika. Podle této metodiky jsou hodnoty poněkud nižší. Ve Zlínském kraji v roce 2006 dosáhla registrovaná míra nezaměstnanosti 7,75 %.

Rozdíly v nezaměstnanosti jsou patrné v územním členění. Nejnižší míru registrované nezaměstnanosti mají v okrese Zlín, naopak nejvyšší v okrese Vsetín.²³

5.3.8 Ekonomický vývoj

Dříve hospodářsky progresivní region v současnosti patří mezi zaostávající kraje. Je to dáno způsobem restrukturalizace průmyslu, přerušením důležitých obchodních kontaktů s ekonomickými subjekty na Slovensku a také špatné dopravní dostupnosti kraje.

Tab. č. 19: Regionální makroekonomické ukazatele

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v % 2005/2000
Hrubý domácí produkt (HDP) v tržních cenách	mil. Kč	105 542	111 935	112 493	122 937	131 789	137 313	30,1
Podíl kraje na HDP ČR (ČR=100)	%	4,9	4,8	4,7	4,8	4,8	4,6	¹⁾ -0,3
HDP na 1 obyvatele	Kč	176 475	188 168	189 555	207 558	222 885	232 558	31,8
HDP na 1 obyvatele (ČR=100)	%	84,3	83,1	80,1	82,8	82,2	80,1	¹⁾ -4,2

¹⁾ rozdíl 2004 – 2000 v bodech

Zdroj: ČSÚ

Na HDP vytvořeném v České republice v roce 2005 se kraj podílel 4,6 %. V tvorbě HDP na 1 obyvatele byl kraj v roce 2005 na úrovni 80,1 % republikového průměru. Ve Zlínském kraji nárůst HDP na 1 obyvatele v letech 2000 – 2005 činil 31,8 %.²⁴

Na tvorbě HDP se rozhodujícím způsobem podíleli výrobci z odvětví zpracovatelského průmyslu, obchodu a komerčních služeb. Významně se na tvorbě HDP podílelo také stavebnictví a doprava.

Tab. č. 20: Registrované subjekty podle právní formy

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Struktura v %	
								2000	2006
Registrované subjekty celkem	115 147	119 055	122 912	128 095	128 679	129 217	130 477	100	100
z toho:									
fyzické osoby	99 014	101 842	104 882	108 416	108 363	108 153	108 813	86	83,4
obchodní společnosti	9 938	10 360	10 528	10 851	11 178	11 545	11 938	8,6	9,1
družstva	269	281	290	306	299	307	305	0,2	0,2
zahraniční osoby	825	874	942	1 096	1 164	1 248	1 342	0,7	1
sdržení	2 147	2 291	2 402	2 334	2 447	2 533	2 671	1,9	2

Zdroj: ČSÚ

²³ Mezikrajské srovnání v rámci ČR viz. příloha č. 11.

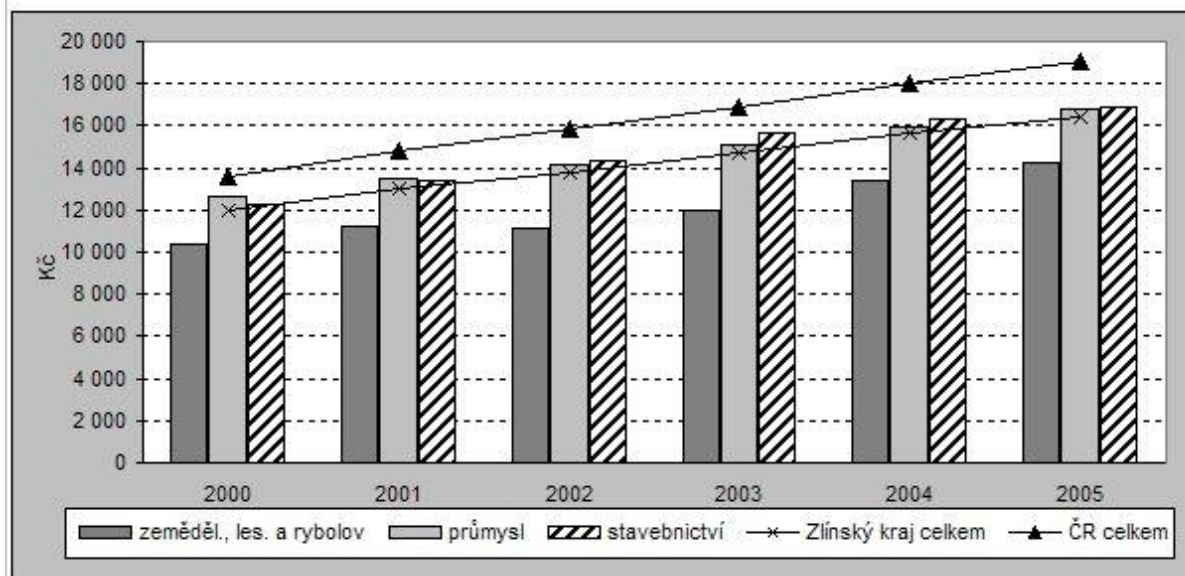
²⁴ Mezikrajské srovnání v rámci ČR viz. příloha č. 11.

Registr ekonomických subjektů (RES) je tvořen subjekty právnických osob a fyzických osob. V registru bylo v roce 2006 evidováno celkem 130 477 ekonomických subjektů se sídlem ve Zlínském kraji.

Nejvíce je registrováno fyzických osob. Nejpočetněji zastoupenou právní formou jsou obchodní společnosti a druhou nejpočetnější právní formou jsou sdružení.

Nejvíce subjektů je registrováno v oblasti obchodu, oprav motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost. Registr se mezi lety 2000 – 2006 rozšířil o 15 330 subjektů se sídlem ve Zlínském kraji. Nejvíce jich vzniklo v oblasti nemovitostí a pronájmu a v průmyslu. Největší úbytek subjektů byl zaznamenán v odvětví zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov. Nejvíce ekonomických subjektů je registrováno v okrese Zlín, nejméně v okrese Kroměříž.

Tab. č. 21: Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy v ZK

Zdroj: ČSÚ

Ve **zpracovatelském průmyslu**, ve kterém pracovalo více jak 45 % všech zaměstnanců kraje, byly mzdy těsně nad krajským průměrem. V této skupině odvětví je vysoká diference mezd podle konkrétních činností. Nejnižší mzdy (do 10 000 Kč po celé sledované období) byly ve výrobě oděvů a zpracování kožešin. Naopak nejvyšší mzdy (od 16 tis. Kč v roce 2000 po více jak 20 tis. Kč v roce 2004) měli zaměstnanci ve výrobě chemických látek a léčiv a ve výrobě pryžových a plastových výrobků.²⁵

²⁵ Mezikrajské srovnání v rámci ČR viz. příloha č. 11.

V dlouhodobém vývoji **klesá význam zemědělství**. V kraji je evidováno zhruba 4 000 zemědělských podniků. Polovina z nich se nachází ve okrese Vsetín. Nejvíce se pěstují obiloviny, píce, olejiny, brambory a technická cukrovka.

Také v živočišné výrobě nastal dlouhodobý pokles produkce. Snižuje se jak výroba masa, tak i mléka. Klesají také chovy prasat a skotu. Výjimku tvoří chov ovcí a beranů. Po roce 1989 se sice jejich početní stav prudce snižoval, ale od roku 1995 jsou pěstována masná a kombinovaná plemena. Zlínský kraj podporuje chov ovcí od roku 2003.

V roce 2006 působilo ve Zlínském kraji 180 průmyslových podniků se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji. Jejich počet se od roku 2000 rozrostl o 33 subjektů, zejména ve zpracovatelském průmyslu, ve kterém nyní působí 169 podniků.

Nejpočetněji jsou zastoupeny průmyslové podniky vyrábějící základní kovy, hutní a kovodělné výrobky (31 podniků), výrobci elektrických optických přístrojů a zařízení (24 podniků) a výrobci pryžových a plastových výrobků (22 podniků).

Tržby z průmyslové činnosti od roku 2000 nepřetržitě rostly. Více jak 40 % se na celkovém objemu vytvořených tržeb podíleli výrobci pryžových a plastových výrobků.

Zaměstnanost měla po celé období klesající tendenci. Nejvíce nových pracovních míst vzniklo v podnicích, které vyrábějí elektrické a optické stroje. Nejvíce pracovních míst zaniklo v podnicích vyrábějících chemické látky, přípravky, léčivy a chemická vlákna. Avšak dlouhodobě nejvíce míst bylo vytvořeno ve výrobě pryžových a plastových výrobků.

5.3.9 Doprava

Kraj má špatnou dopravní obslužnost území, i když dochází k postupnému zlepšení.²⁶ Dostavuje se dálnice D1 do okresu Kroměříž, je dokončený obchvat Uherského Hradiště a rozestavěný obchvat Otrokovic. Dálnice D47 by měla napojit Zlínský kraj na Ostravsko. Na slovenskou silniční síť by měly být napojeny vysokorychlostní komunikace.

Územím prochází mezinárodní železniční trať Budapešť – Břeclav – Přerov – Bohumín – Varšava.

Na letišti v Kunovicích byl obnoven letecký provoz a to pravidelnou vnitrostátní linkou Kunovice – Praha a mezinárodními lety klientů cestovní kanceláře.

Baťův kanál na řece Moravě je používán jenom k turistickým účelům. Původně měl být součástí plavebního kanálu Dunaj – Odra – Labe.

²⁶ Současná dopravní situace a vývoj v nejbližší době je vidět v příloze č. 5

6. Analýza situace v průmyslu ČR a regionu Zlínského kraje

Zaměstnanost se od doby transformace měnila v rámci Zlínského kraje kvantitativně i kvalitativně. Proto nyní uvedu stav průmyslu v roce 1989 a následně v roce 2003, což nám poskytne základní náhled na to, kterým směrem se ubírá průmysl ve ZK.

6.1 Situace v roce 1989

V rámci České republiky pracovalo (při plné zaměstnanosti) 48,22 % zaměstnanců v sekundárním sektoru, tj. v průmyslu (83,75 %) a stavebnictví (16,25 %). Druhý největší podíl na zaměstnanosti měl terciér s 38,69 % na celkové zaměstnanosti v ČR. V primárním sektoru, tj. v zemědělství pracovalo ostatních 13,09 %.

Dle následující tabulky pracovalo nejvíce zaměstnanců v regionu Zlínského kraje v oblasti zpracovatelského průmyslu v odvětví strojírenského průmyslu (cca 32,36 %), následoval textilní a kožedělný průmysl (19,47 %) a elektronický a elektrotechnický průmysl (12,24 %).²⁷

Tab. č. 22: Situace v průmyslu ČSR, ZK a jednotlivých okresech ZK

	ČSR	Zlínský kraj	Zlín	Kroměříž	Uh.Hradiště	Vsetín
celkem	5 236 908	296 363	109 154	50 628	65 286	71 295
I. sektor	685 271	49 424	18 428	9 311	12 185	9 500
II. sektor	2 525 240	160 164	59 981	24 005	35 618	40 560
<i>průmysl</i>	2 114 882	136 795	49 010	21 691	29 397	36 697
průmysl paliv a energetiky	262 448	1 636	604	189	106	737
hutnictví železa a neželezných kovů	145 733	70	48	0	0	22
chemický a gumárenský průmysl	118 971	16 205	8 964	3 323	815	3 103
strojírenský průmysl	601 907	43 737	12 210	8 263	15 604	7 660
elektronický a elektrotechnický průmysl	140 881	16 543	2 248	56	683	13 556
průmysl stavebních hmot	54 143	970	214	215	353	188
dřevozpracující průmysl	76 837	9 149	1 309	4 226	1 885	1 729
kovodělný průmysl	112 622	4 974	390	745	3 048	791
polygrafický p. a průmysl papíru a celulózy	45 942	698	331	159	23	185
průmysl sklářský, porc. a keramiky	73 880	4 271	0	0	720	3 551
textilní a kožedělný průmysl	278 095	26 314	19 877	1 909	2 304	2 224
potravinářský průmysl	144 959	8 574	1 504	2 544	3 414	1 112
ostatní průmyslová výroba	58 464	3 654	1 311	62	442	1 839
<i>stavebnictví</i>	410 358	23 369	10 971	2 314	6 221	3 863
III. sektor	2 026 397	86 775	30 745	17 312	17 483	21 235

Zdroj: Česká statistika. Rok 1990. Svazek č. 15, ČSÚ, Praha 1990, 193 str.; vlastní výpočty

²⁷ Do údajů o zaměstnanosti nebyla však započítána výrobní družstva.

Nyní k jednotlivým okresům. V **okrese Zlín** bylo nejvíce osob zaměstnáno ve strojírenství – největšími zaměstnavateli byli TST Gottwaldov a Vlárské strojírný Slavičín. Vzhledem k tomu, že zaměstnanost ve strojírenství byla vysoká i v rámci ČSR, index specializace²⁸ v průmyslu tudíž nemá vypovídací schopnost ohledně podílu zaměstnanosti. Poměrně vysoký index specializace měl však okres v oblasti chemického a gumárenského průmyslu, kde byl hlavním zaměstnavatelem podnik Barum-Rudý říjen v Otrokovicích a podnik Fatra Napajedla. Také index specializace textilního a kožedělného průmyslu dosahuje nadprůměru v rámci okresu, přičemž zde byl bezesporu hlavním zaměstnavatelem Svit Gottwaldov, včetně svých poboček v kraji.

V **okrese Vsetín** předčila zaměstnanost ve strojírenském průmyslu zaměstnanost v průmyslu elektronickém a elektrotechnickém, a to poměrně významně – zejména díky pracovním příležitostem v podniku TESLA v Rožnově pod Radhoštěm a Valašském Meziříčí a také v podniku MEZ Vsetín. Na pomyslném druhém místě se nachází strojírenství, kde byl největším zaměstnavatelem podnik Zbrojovka se závody ve Vsetíně a Jablůnce. Za zmínku stojí i průmysl skla, porcelánu a keramiky, zde reprezentovaný podnikem Osvětlovací sklo ve Valašském Meziříčí.²⁹

V regionu **okresu Uherské Hradiště** dominovala zaměstnanost ve strojírenství, a to díky vysokému počtu zaměstnanců v podniku LET Kunovice, Česká Zbrojovka v Uherském Brodě a podniku Slovácké strojírný, taktéž v Uherském Brodě, které zajistily i vysoký index specializace strojírenství v tomto okrese v celorepublikovém srovnání. Následuje průmysl potravinářský a kovodělný.³⁰

V **okrese Kroměříž** opět dominovala zaměstnanost ve strojírenství, kde byl největším zaměstnavatelem podnik PAL v Kroměříži a TOS v Hulíně. Následuje však průmysl dřevozpracující, s hlavním zaměstnavatelem TON v Bystřici pod Hostýnem a v Holešově, který má také v rámci okresu nejvyšší index specializace vztažený k celorepublikové situaci.³¹

6.2 Situace v roce 2003

Stejně jako v celé České republice, tak i ve Zlínském kraji došlo v průběhu 90. let ke změnám v průmyslu. Objevil se zde novodobý jev, který byl před rokem 1989 téměř nevídaným, a tím byla nezaměstnanost. Otevření trhu zahraničí donutilo stávající firmy

²⁸ Index specializace v okrese je vztažen k hodnotě platné v rámci celé ČSR. Další údaje viz. příloha č. 6.

²⁹ Další údaje viz. příloha č. 7.

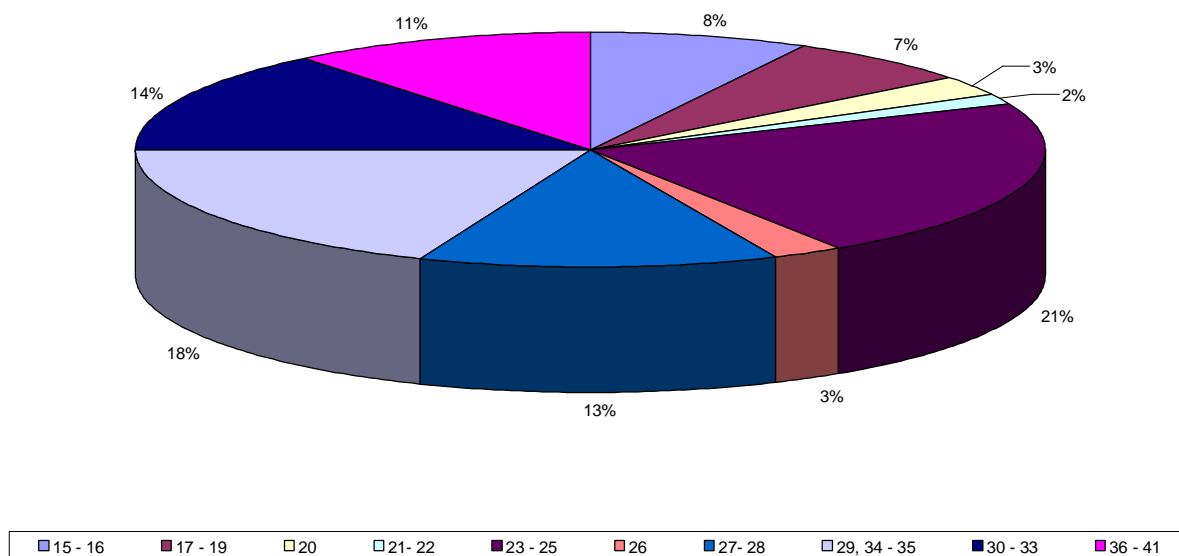
³⁰ Další údaje viz. příloha č. 8.

³¹ Další údaje viz. příloha č. 9.

zvyšovat konkurenceschopnost, a to zejména zvýšením produktivity práce většinou na úkor zaměstnanosti. Firmy nakládaly prostředky na inovace místo na platy zaměstnanců. K této situaci ještě musíme připočítat důsledky privatizace, která se ne vždy podařila. V rámci Zlínského kraje najdeme jak pozitivní dopady privatizace, tak i negativní. Úspěšnou privatizací prošla například firma Barum v Otrokovicích³², negativní např. MAGNETON Kroměříž, LET Kunovice a další.

Změna nastala také v zaměstnanosti dle jednotlivých sektorů. V následujícím grafu je vidět další nárůst podílu chemického a gumárenského průmyslu (OKEČ 23-25)³³ v rámci kraje³⁴ a stabilně vysoký podíl potravinářského průmyslu (OKEČ 15-16)³⁵. Naopak je zde vidět nízké zastoupení textilního a kožedělného průmyslu, který byl v předchozích letech pro ZK typickým. Je to dáno zejména ztrátou tradičních odbytišť v zemích bývalého východního bloku a masivním přílivem levného zboží v východu (zejm. z Číny a jihovýchodní Asie), kterému místní firmy již nedokáží konkurovat.

Graf č. 4: Zaměstnanost ve Zlínském kraji v roce 2003 dle odvětví OKEČ

Pozn: Do hodnot zaměstnanosti byly započítány pouze podniky s 20 a více zaměstnanci.

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.

Nárůst či pokles zaměstnanosti v jednotlivých sektorech v rámci ZK úzce koreluje s největšími zaměstnavateli v kraji (viz. následující tab. č. 23).

³² Firma se zabývá výrobou pryžových pneumatik a vzdušnic (duší). (zdroj: databáze HBI)

³³ Tj. chemický a gumárenský průmysl.

³⁴ Prostorové rozšíření v roce 2003 je znázorněno v obrázku v příloze č. 4.

³⁵ Tj. potravinářský průmysl. Prostorové rozšíření v letech 1989 a 2003 je znázorněno v přílohách č. 2 a 3.

Tab. č. 23: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v okresech Zlínského kraje v roce 2003

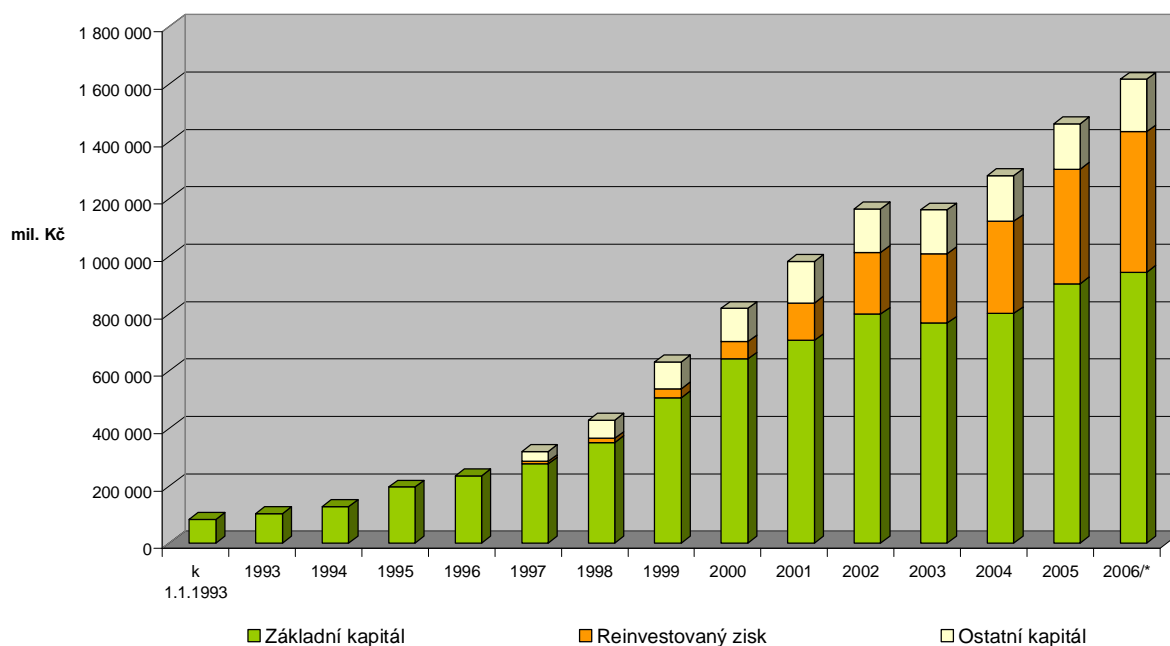
okres Zlín			
p.č.	zaměstnavatel	sídlo firmy	p. z.
1.	Barum Continental spol. s r.o.	Otrokovice	3895
2.	TAJMAC-ZPS, a.s. 764 87 Zlín	Zlín	1151
3.	ALLWOOD,a.s.	Zlín	528
4.	Greiner Packaging Slušovice s.r.o., Greinerova 54 763 15 Slušovice	Slušovice	519
5.	NOVESTA a.s., tř. T.Bati 5267, 762 02 Zlín	Zlín	510
6.	ZPS - SLÉVÁRNA, a.s.	Zlín	469
7.	ZÁLESÍ,s.r.o. Uherskobrodská 119, 76326 Luhačovice	LUHAČOVICE	450
8.	GASI,s.r.o., areál Svit,34.budova, 762 02 Zlín	Zlín	433
9.	Prabos plus a.s.	Slavičín	378
10.	OBZOR, výrobní družstvo Zlín	Zlín	377
okres Vsetín			
p.č.	zaměstnavatel	sídlo firmy	p. z.
1.	ON SEMICONDUCTOR CZECH REPUBLIC, A. S.,Rožnov p.R.,1.máje 2230	Rožnov pod Radhoštěm	1666
2.	TCT,a.s.,756 53 Vidče 96, okres Vsetín	Rožnov pod Radhoštěm	1316
3.	DEZA, a.s., Masarykova č.p.753, 75728 Valašské Meziříčí	Valašské Meziříčí	1066
4.	Gumárny Zubří, akciová společnost	Zubří	732
5.	LOANA a.s., Bezručova 211, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm	Rožnov pod Radhoštěm	651
6.	STV Glass a.s., Zašovská 850, Valašské Meziříčí	VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ	578
7.	Brose CZ spol. s r.o.	Rožnov pod Radhoštěm	544
8.	Systém technik Vsetín, spol.s.r.o., Na Hrázi 1452, Vsetín 75501	Vsetín	527
9.	Masný průmysl - Krásno, spol. s r.o., Hranická 430, 757 61 Valašské Meziříčí	Zlín	504
10.	TES VSETÍN, s.r.o.	Vsetín	476
okres Uherské Hradiště			
p.č.	zaměstnavatel	sídlo firmy	p. z.
1.	Česká zbrojovka a.s. Uherský Brod	UHERSKÝ BROD	1784
2.	LETECKÉ ZÁVODY,a.s. KUNOVICE.	Kunovice	843
3.	HAMÉ, a.s.	Babice	838
4.	Slovácké strojírny,a.s.,Nivnická 1763,688 28 Uherský Brod	UHERSKÝ BROD	741
5.	FORSCHNER, S.R.O., SOKOLOVSKÁ 573, 686 01 UHERSKÉ HRADIŠTĚ	UHERSKÉ HRADIŠTĚ	511
6.	EUROTEC, k.s.	Uherský Ostroh	402
7.	ZEVETA COMPONENTS a.s.	Bojkovice	345
8.	Slovácké vodárny a kanalizace,a.s., Za Olašávou 290, 686 36 Uherské Hradiště	UHERSKÉ HRADIŠTĚ	300
9.	LINEA NIVNICE, a.s.	Nivnice	266
10.	COLORLAK, a.s.	STARÉ MĚSTO	264
okres Kroměříž			
p.č.	zaměstnavatel	sídlo firmy	p. z.
1.	TON a.s., Michaela Thoneta 148, Bystřice pod Hostýnem	BYSTRICE POD HOSTÝNEM	1653
2.	MAGNETON a.s., Hulínská 4, 767 53 Kroměříž	KROMĚŘÍŽ	968
3.	KORYNA nábytek, akciová společnost, Masarykova 260, 768 05 KORYČANY	Koryčany	563
4.	TOSHULIN, a.s., Wolkerova 845, 768 24 Hulín	Hulín	388
5.	Plastika a.s., Kaplanova 2830, Kroměříž 767 01	KROMĚŘÍŽ	264
6.	Vodovody a kanalizace Kroměříž, a.s.	Kroměříž	246
7.	AEV, spol. s r.o., Jožky Silného 2783, 767 01 Kroměříž	KROMĚŘÍŽ	209
8.	Chropynská strojírna a.s., Komenského 75, 768 11 Chropyně	Chropyně	207
9.	PILANA TOOLS Wood Saws spol. s r.o.	HULÍN	175
10.	Hanhart Morkovice s.r.o. Nádražní 453, 768 33 Morkovice-Slížany	MORKOVICE	173

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.

7. Vývoj PZI v ČR po roce 1989

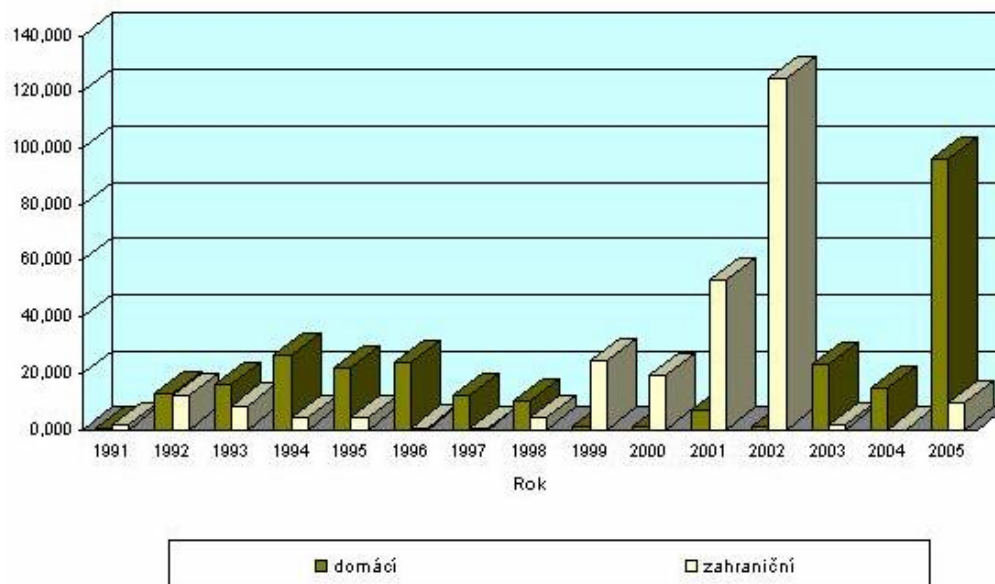
Česká ekonomika nastupovala do devadesátých let s handicapem značného technologického odstupu za vyspělými zeměmi a zároveň však neměla dostatečné vnitřní zdroje nezbytné k jeho překonání. Velké naděje byly v tomto směru vkládány do masivního přílivu externích zdrojů ve formě PZI. Jejich přínos byl spatřován nejen v přísunu prostředků na modernizační investice, ale též v získání tzv. specifických aktivit přímých zahraničních investorů, jako je kompetentnost jejich managementu, technologické znalosti, prodejní efekt zavedené značky apod. Na následujícím grafu můžeme vidět, že podle přání bylo vyplněno a skutečně do ČR připlouval zahraniční kapitál ve formě PZI, a to poměrně významně.

Graf č. 5: Vývoj přímých zahraničních investic v ČR v letech 1993 - 2006

V počátečních letech byl příliv zahraničního kapitálu obstarán díky privatizaci. Tento fakt se jeví jako vyrovnanost sloupců u následujícího grafu v letech 1992 a 1993, pak díky kupónové privatizaci uskutečňované v rámci obyvatel ČR dochází k nárůstu podílu domácích investorů. Tento trend je opět nahrazen převahou zahraničních investorů v od roku 1998, kdy byl přijat zákon o investičních pobídkách, který se stal impulzem pro zahraniční investory k alokaci svých zdrojů do ČR.

Graf č. 6: Příjmy z prodeje majetku a akcií v dělení na domácí a zahraniční investory (v mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Rozpad federace a s ním spojená nejistota investorů ohledně budoucího vývoje ekonomiky ČR měla za následek pokles přílivu PZI. Nicméně v následném období dvou let došlo k přílivu téměř čtyřikrát vyšší sumy oproti roku 1993.³⁶ V období mezi roky 1996 – 2000 se již začaly projevovat problémy českého hospodářství, ke kterým se přidala krize v jihovýchodní Asii následovaná poklesem světových cen surovin. Tato nejistota přiměla zahraniční investory k odlivu kapitálu z ČR. Na druhou stranu se ale v tomto období začíná formovat systém investičních pobídek (viz. kapitola č. 7.1), což mělo za následek opětovný postupný nárůst přílivu PZI. V roce 1999 přiteklo do ČR rekordních 6 324 mil. USD, čímž se dostala ČR na druhou příčku mezi příjemci PZI ve střední Evropě. I když se tento příliv nepodařilo udržet na takové výši, byl i rok 2000 úspěšný.

Po roce 2000 došlo ke stagnaci ekonomiky USA, EU i Japonska, což jsou destinace největších investorů, tudíž došlo ke strmému poklesu PZI – a to v rámci celého světa. I přes tuto stagnaci příliv investic do české republiky nestagnoval ale nadále rostl, a to zejména díky pokračující privatizaci podniku se státní účastí.³⁷ Dobrým impulsem pro zahraniční investory byla také ohlášená největší investice v ČR na zelené louce v hodnotě 1,5 mld. USD automobilové společnosti Toyota a Peugeot Citroen Automobile v Kolíně. Po rekordním roce 2002 došlo k mírnému poklesu zapříčiněnému např. končící privatizací. Přesto byla učiněna

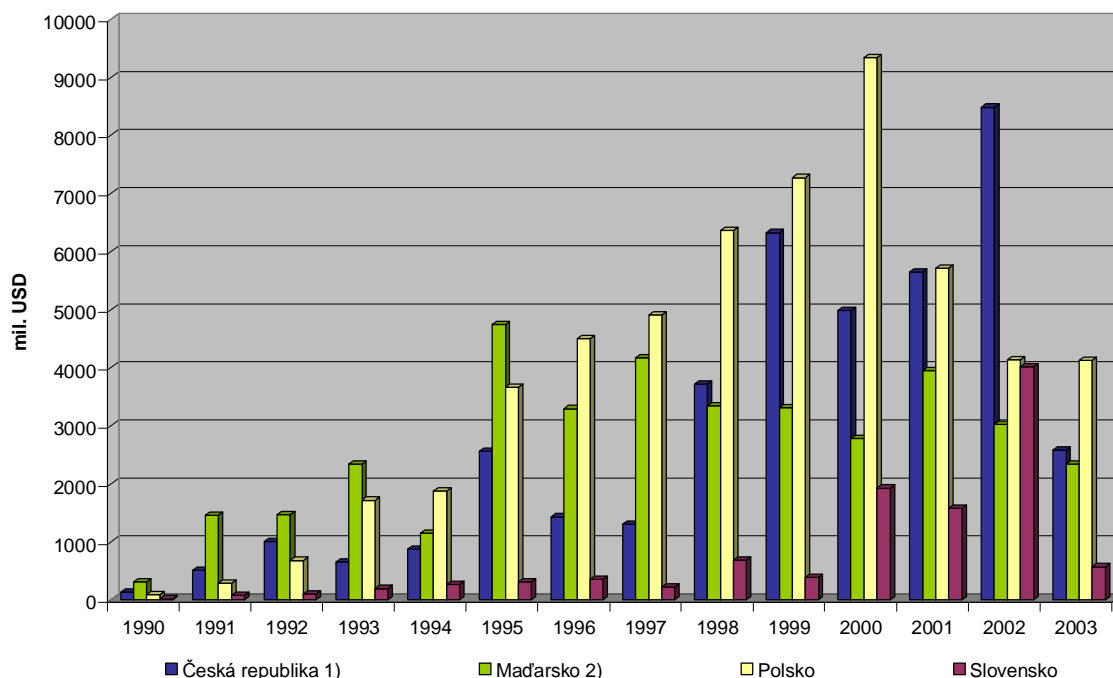
³⁶ Na tomto vzestupu měl asi největší zásluhu kapitálový vklad konsorcia TelSource do SPT Telecom. V daném roce došlo také k privatizace petrochemických společností, a také se ČR stala oficiálně přidruženou zemí EU a dosáhla plného členství v OECD.

³⁷ V roce 2001 byla dokončena privatizace státních podílů v Komerční bance a byla prodána také společnost České radiokomunikace.

v roce 2003 významná investice logistickou firmou DHL, která se rozhodla zřídit v Praze evropské IT centrum. Rok 2004 byl pak především ovlivněn procesem rozšiřování EU o deset nových členů včetně České republiky.

Pro získání obrazu o konkurenci ČR s ostatními zeměmi SVE zde nyní uvádím graf PZI ve vybraných zemích SVE od počátku transformace až do roku 2003.

Graf č. 7: Příliv PZI do České republiky, Maďarska, Polska a Slovenské republiky v letech 1990-2003

1) bez započítání reinvestovaných zisků a ostatního kapitálu v letech 1990-1997

2) bez započítání reinvestovaných zisků v letech 1990-1994

Zdroj: Economic Survey of Europe 2005, No. 2

7.1 Zahraniční investice v ČR – situační analýza systémové a institucionální podpory

Politika PZI úzce souvisí s regionální politikou, ale ta byla v prvních letech transformace poměrně zanedbávanou oblastí, především proto, že se transformační politika často zabývala rozhodnutími, které se týkaly ekonomické výkonnosti. Postupně se však tato situace měnila. První výraznější fáze začala při přípravách před vstupem do EU. Všechny transformující se země usilující o vstup do EU se snažily přizpůsobit regionální politiku požadavkům, které by jim umožnily čerpat prostředky ze strukturálních fondů EU³⁸. Regionální rozměr PZI se stal klíčovou záležitostí regionální politiky.

³⁸ Strukturální fondy slouží ke snižování rozdílů ve vyspělosti regionů a k podpoře hospodářské a sociální soudržnosti uvnitř Evropské unie. Evropská komise se jejich prostřednictvím podílí na financování regionálních i

7.1.1 Státní podpora

7.1.1.1 Předzákonný režim

Na první pohled by se mohlo zdát, že tento znak je vymezen velice úzce, na okap je pravdou. Pod pojmem „stát“ je ve smyslu judikatury Evropského soudního dvora třeba chápat nejen centrální vládu, ale i jednoty územní či lokální samosprávy. „Státními prostředky“ se rozumí prostředky státních fondů, právnických osob pod přímou či nepřímou kontrolou státu či samosprávných korporací, ale i prostředky soukromých i právnických osob, které byly pověřeny redistribucí veřejných prostředků. (Kincl, M., 2003, str. 12-13)

ČR od roku 1998 podnikla v oblasti PZI již několik iniciativ nebo značně rozšířila rozsah iniciativ dřívějších, které v menším či větším rozsahu zahrnují aspekty priorit regionálního rozvoje. Do správy různých programů, zvláště v ranných stádiích investice, byla přímo zapojena národní investiční agentura CzechInvest³⁹.

CzechInvest

Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest je příspěvkovou organizací Ministerstva průmyslu a obchodu, která od roku 1992 prostřednictvím svých služeb a rozvojových programů přispívá k přílivu přímých zahraničních investic a rozvoji domácích firem. Při implementaci strukturálních fondů v České republice působí jako prostředník mezi EU a malými a středními podniky a usnadňuje podnikatelům přístup k prostředkům státní podpory.⁴⁰

Vize CzechInvestu: „*Česká republika jako jedna z nejvíce konkurenceschopných zemí Evropské unie*“

Poskytované služby CzechInvestu⁴¹:

- ☐ informace o možnostech získání podpory pro malé a střední podnikatele
- ☐ implementace Phare 2003
- ☐ implementace programů EU na podporu podnikání
- ☐ správa databáze podnikatelských nemovitostí
- ☐ podpora subdodavatelů – správa databáze českých dodavatelských firem
- ☐ pomoc při realizaci investičních projektů
- ☐ zprostředkování státní investiční podpory

plošných projektů členských států na poli zemědělství, regionální politiky, zaměstnanosti a sociálních věcí. Řízení těchto programů a výběr projektů se uskutečňuje na národní a regionální úrovni.

³⁹ Např. v Polsku byla situace jiná – zde byl pobídkovým programům určeným na přilákání zahraničních investorů do země věnován mnohem větší podíl zdrojů, a tyto programy byly spravovány centrálními i místními institucemi.

⁴⁰ CzechInvest: *Výroční zpráva 2005*. Praha, CzechInvest 2006

⁴¹ Všechny poskytované služby jsou bezplatné.

- AfterCare – služby pro zahraniční investory, kteří již působí v České republice
- podpora při reinvesticích

Bohužel při dnešní situaci není jasné, jakým směrem se bude agentura ubírat. Kritika jejích nedostatečných výsledků ze strany vlády ČR způsobila krizi uvnitř agentury, což může vést k personálním změnám ve společnosti, ale i k ukončení její působnosti.

Různí investiční balíčky určené zahraničním a cizím investorům v české republice se dají rozdělit do 5 skupin⁴²:

- 1) Národní pobídkový program (NPP)
- 2) Průmyslové zóny
- 3) Místní pobídkové balíčky na tvorbu pracovních míst a odpuštění cla
- 4) Pobídkové balíčky pro malé a střední firmy
- 5) Pobídky na strategické služby

Na rozhodování investorů o umístění svých investic v České republice měly největší dopad první dva vládní programy. Ostatní programy jsou spíše doplňkové, vhodné pro ty firmy, které nevyhovují podmínkám NPP z hlediska velikosti investic.

Před rokem 1989 se PZI v ČR a ostatních zemích střední a východní Evropy omezovaly jen na několik společných podniků s tehdejšími státními společnostmi. ČR po transformaci otevřela svou ekonomiku přímým zahraničním investicím. Otázkou je, zdali současný pobídkový systém poskytovaný českou vládou zahraničním investorům (Národní pobídkový systém) úspěšně přitáhl správný typ investorů, kteří zapadají do scénáře řádných cyklů mezinárodního šíření technologií, domácích aplikací a ekonomického růstu. (Mallya, 2005, str. 11).

Pobídkový program se plně rozvinul po roce 1998, kdy bylo přijato **usnesení vlády č. 298/98** z 29. dubna 1998, jemuž předcházela jiný program, který měl ale velmi malou působnost a byl zaměřen převážně na individuální vyjednávání s velkými investory např. v automobilovém průmyslu. Téhož roku byly realizovány další změny přijetím **usnesení č. 844/98**⁴³, kterými se investiční pobídky staly dostupnější i pro domácí investory. Díky těmto usnesením, ale také zahájením dlouho odkládaného prodeje některých státních finančních institucí zahraničním investorům se celkový objem PZI okamžitě v meziročním srovnání téměř ztrojnásobil. nový zákon o investičních pobídkách, ale tomuto programu.

⁴² Dělení dle T. Mallya.

⁴³ Šlo např. o snížení limitu celkové hodnoty investice z 25 mil. USD na 10 mil. USD, kromě pobídky, která povoluje zřizování svobodných celních pásem nebo o zvýšení maximální částky na zřízení nového pracovního místa, a to z 80 tis. Kč na 100 tis. Kč na osobu.

V roce 1998 vešel v platnost také zákon o průmyslových zónách. Částečně je také zaměřen na zmírnění možných nepříznivých dopadů NPP na nejchudší regiony ČR. Dá se tedy říci, že průmyslové zóny doplňují NPP a nezaměřují se tudíž na nabídku dalších pobídek, ale spíše na zlepšení různých rozvojových charakteristik (jako jsou rozvoj ploch, infrastruktury, dotace na převod ploch aj.) průmyslových lokací v nejchudších regionech. V roce 2002 došlo k další úpravě minimálního objemu investic na 3 mil. USD, a to pro oblasti procházející zásadními hospodářskými změnami.

7.1.1.2 Investiční pobídky v zákonném režimu

Výrazně propracovanějšího formátu se dostalo podpoře investičních pobídek schválením Zákona č. 72/2000 Sb. o investičních pobídkách, který nabyl účinnosti dne 1. května 2000.

Zdrojem financí pro investiční pobídky jsou zpravidla prostředky ze státního rozpočtu. Nejčastěji jsou jimi myšleny slevy na dani z příjmů, převod techniky vybaveného území ze strany obce za zvýhodněnou cenu, hmotná podpora vytváření nových pracovních míst, hmotná podpora rekvalifikace zaměstnanců, převod pozemků evidovaných v katastru nemovitostí jako zemědělské pozemky a převod ostatních druhů pozemků.

Příjemcem investiční pobídky může být jak právnická tak i fyzická osoba, přičemž není rozlišováno mezi zahraničními a českými subjekty.

Podmínky pro udělení investičních pobídek stanovených MPO jsou následující:

- a investice musí být provedena do odvětví zpracovatelského průmyslu, buďto do jednoho z hi-tech odvětví uvedených v zákoně nebo do jiného odvětví zpracovatelského průmyslu za předpokladu, že přinejmenším 50 % ceny výrobní linky budou tvořit náklady na pořízení strojního zařízení uvedeného ve vládou schváleném seznamu vyspělého (hi-tech) strojního zařízení,
- a investice musí být provedena do pořízení nového výrobního závodu nebo rozšíření či modernizace stávajícího závodu za účelem nové výroby nebo modernizace a rozšíření stávající výroby,
- a investor musí investovat minimálně 350 mil. CZK, v oblastech s vysokou nezaměstnaností je tento požadavek snížen na 100 mil. CZK,
- a investice nejméně 145 mil. CZK (50 mil. CZK v případě umístění investice v regionu s vysokou nezaměstnaností) musí být kryta z vlastního kapitálu,

a navrhovaná výroba musí vyhovovat všem legislativním požadavkům ČR na ochranu životního prostředí.⁴⁴

V následující tabulce č. 24 můžete porovnat investiční pobídky v ČR s vybranými zeměmi SVE a v grafu č. 8 jsou znázorněny přislíbené investiční pobídky od dubna 1998 do 6. září 2006 podle země původu a sektorů.

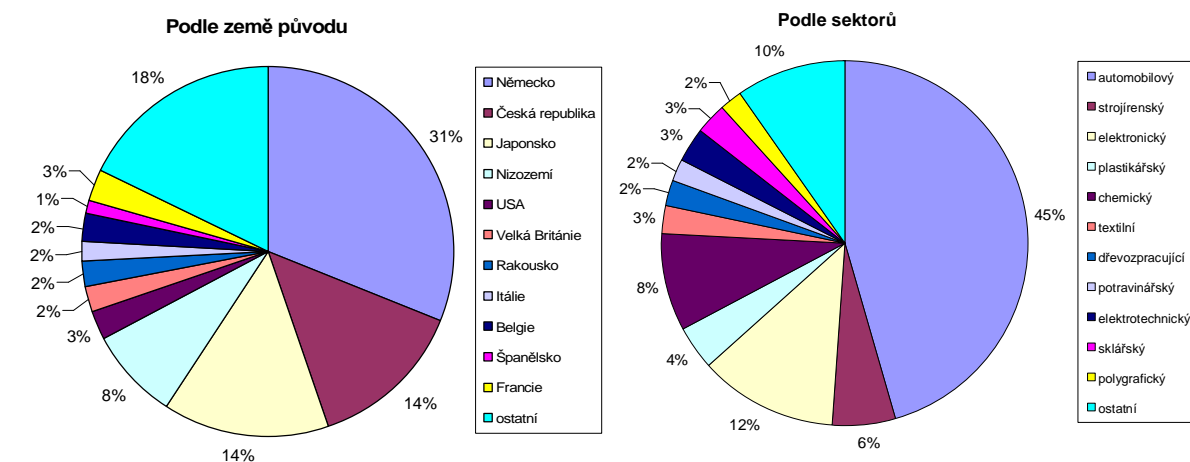
Tab. č. 24: Podpora přílivu PZI v České republice, Maďarsku, Polsku a Slovenské republice

Česká republika	Maďarsko	Polsko	Slovensko
Osvobození od daně z příjmu právnických osob po dobu až 10 let pro investice nejméně 10 mil. USD, minimálně 40 % hodnoty investice vynaloženo na nákup nových strojů	Osvobození od daně z příjmu právnických osob po dobu až 10 let pro investice nejméně 40 mil. USD a s více než 500 zaměstnanci	Snížení základu daně až do 30 % hodnoty investice za podmínek např. vývoz tvoří více než 50 % tržeb, nákup patentů, získání ISO 9000, farmaceutické odvětví	Osvobození od daně z příjmu právnických osob po dobu až 5 let pro investice nejméně 5 mil. EUR, resp. 2,5 mil. EUR v oblastech s nezaměstnaností min. 15 %, resp. 1,5 mil. EUR při investici do určitých odvětví a služeb
Podpora vytváření nových pracovních míst (až 3000 USD na jedno pracovní místo)	Osvobození od daně z příjmu právnických osob po dobu 5-10 let pro investice do produkčních odvětví a hotelů	Úplné osvobození od daně ve vybraných regionech	Příspěvek na rekvalifikaci až 10 000, SKK na zaměstnance
Podpora rekvalifikací a vzdělávacích aktivit (až do 50 % nákladů)	Založení inovačního centra - až do 30 %, v průmyslovém parku až do 50 % vynaložených nákladů	Bezcelní dovozy vybraných strojů	Podpora vytváření nových pracovních míst (až 160 000 SKK na jedno pracovní místo)
Bezcelní dovozy nových strojů	Umístění v bezcelní zóně pro exportně orientované společnosti	Bezcelní dovozy hmotného investičního majetku jako vkladu do společného podniku	

Zdroj: www.newton.cz

⁴⁴ Zdroj: Kunc, Josef, 2005.

Graf č. 8: Přislíbené investiční pobídky od dubna 1998 do 6. září 2006

Zdroj: CzechInvest; vlastní výpočty

Aktuální změna v legislativě:

K nejnovější změně v oblasti legislativy investičních pobídek došlo 2. 5. 2007, prošla sněmovnou novela zákona o investičních pobídkách, která vnáší do dosavadního systému podpory investic podstatné změny, a to především zvýšení dosažitelnosti investičních pobídek a jejich nasměrování do technologicky náročných provozů. Novela zákona snižuje požadavek na minimální výši investice z původních 200 mil. Kč na 100 mil. Kč. Investiční pobídky se tak stanou dosažitelnými i pro středně velké firmy, jejichž projekty nebyly dostatečně velké, aby splnily doposud platné podmínky. V okresech, kde je míra nezaměstnanosti nejméně o 50 % vyšší než průměrná míra nezaměstnanosti v ČR, bude navíc minimální investice snížena na 50 mil. Kč. Otevře se tím systém i pro domácí podniky, přičemž ostatní tuzemské podniky, které nadále nebudou splňovat limit, mohou využívat prostředků ze strukturálních fondů. *Podpora bude ale určena jen na nová strojní zařízení, která nesmí být starší 2 let a nesmí být odepisována v žádné zemi na světě. Větší technologickou náročnost projektů přinese požadavek proinvestovat do strojů 60 % celkové investice namísto dosavadních 40 %. Toto opatření zamezí přesun investic, které jsou v jiných státech již nerentabilní.* Novela také vnese do systému investičních pobídek rozlišení mezi technologicky náročnými a méně náročnými sektory. Sektory s vysokou přidanou hodnotou dosáhnou na maximum veřejné podpory, maximální výše podpory pro druhou skupinu bude 75 %. Díky novele by také mělo dojít ke zjednodušení procesu posuzování záměrů a zkrácení lhůt pro vydávání rozhodnutí až o 9 měsíců.⁴⁵

⁴⁵ Zdroj: MPO

7.1.2 Podpora ze strany EU

Evropská unie poskytuje pomoc malým a středním podnikům (MSP) z členských států a často i z kandidátských zemí. Tato pomoc je poskytována různými formami grantů, půjček a v některých případech záruk. Dostupná je buď přímo, nebo prostřednictvím strukturálních fondů Evropské unie, spravovaných na národní úrovni. MSP mohou využívat také řadu nefinančních prostředků pomoci ve formě programů podpory a služeb. V zásadě mohou MSP čerpat z EU následujícími způsoby⁴⁶:

1. Možnosti financování přímo určené pro MSP

Tyto zdroje financování jsou většinou tématicky zaměřené na specifické cíle- životní prostředí, výzkum, vzdělávání apod. Připravují a realizují je různé úseky Evropské komise. MSP se mohou o zdroje programů ucházet přímo, obecně za podmínek, že představí dlouhodobě udržitelné a přínosné projekty nadnárodního charakteru. Podpora Evropské unie spočívá v poskytování subvencí, které obvykle kryjí 50% nákladů projektu.

2. Strukturální fondy

Evropské fondy regionálního rozvoje jsou hlavním zdrojem financování MSP prostřednictvím různých té tématických programů a místních iniciativ realizovaných v regionech. Příjemci podpory ze strukturálních fondů dostávají přímý příspěvek na financování svých projektů. Řízení těchto programů a výběr projektů se uskutečňuje na národní a regionální úrovni.

3. Finanční nástroje

Většina této pomoci je dostupná nepřímo a realizují ji národní finanční zprostředkovatelé. V rámci víceletých programů na roky 2001 -2005 poskytuje Evropská komise více než 320 milionů. Tyto finanční nástroje řídí Evropský investiční fond.

4. Ostatní typy podpory

Obecně jde o nefinanční pomoc, většinou v mezinárodní sféře.

⁴⁶ Zdroj: CzechInvest

7.1.2.1 Strukturální fondy Evropské unie

Strukturální fondy slouží ke snižování rozdílů ve vyspělosti regionů a k podpoře hospodářské a sociální soudržnosti uvnitř Evropské unie. Evropská komise se jejich prostřednictvím podílí na financování regionálních i plošných projektů členských států na poli zemědělství, regionální politiky, zaměstnanosti a sociálních věcí. Řízení těchto programů a výběr projektů se uskutečňuje na národní a regionální úrovni.⁴⁷

Aby financování z těchto fondů mělo co největší účinnost, byly pro prostředky určené MSP na období 2000-2006 stanoveny 3 cíle:

- ☐ Cíl 1 – **Rozvoj nejméně vyspělých regionů**: rozvoj a posilování struktur podpory MSP.
- ☐ Cíl 2 – **Konverze v regionech se strukturálními problémy**: podpora podnikání a vytváření alternativních pracovních příležitostí v místech, kde velký tradiční průmysl upadá.
- ☐ Cíl 3 – **Modernizace systémů a podpory zaměstnanosti**: podpora a rozvoj pracovních sil.

Tyto tři cíle strukturálních fondů jsou implementovány prostřednictvím 4 programů a 4 iniciativ.

Mezi tyto programy patří: Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)⁴⁸, Evropský sociální fond (ESF)⁴⁹, Finanční nástroj pro podporu rybolovu (FIFG)⁵⁰, Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF).⁵¹

Aby mohla Česká republika využívat finanční pomoc z těchto strukturálních fondů, nechala vláda ČR odpovědné instituce zpracovat na období 2004-2006 Národní rozvojový plán a z něho vycházejících 5 operačních programů (následně shrnuté v tab. č. 25):

- Operační program průmysl a podnikání (OPPP)
- Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OPRLZ)
- Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OPRVMZ)
- Operační program Infrastruktura (OPI)
- Společný regionální operační program (SROP)

⁴⁷ CzechInvest: Programy podpory Evropské unie pro malé a střední podniky, 2004.

⁴⁸ Financuje infrastrukturu, vytváření pracovních příležitostí, místní rozvojové projekty a pomoc malým firmám. Více na: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/prord/prord_en.htm

⁴⁹ Podporuje návrat nezaměstnaných a znevýhodněných skupin lidí na trh práce, zejména financováním rekvalifikačních kurzů a systémů pomoci při hledání zaměstnání. Více na: http://europa.eu.int/comm/employment_social/esf2000/index_en.htm

⁵⁰ Napomáhá restrukturalizaci a modernizaci rybářství. Více na: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/prord/prords/prdsd_en.htm

⁵¹ Podporuje neinvestiční projekty v oblasti sociální integrace, podpory zaměstnanosti, posílení systému vzdělání, podpory rovných příležitostí na trhu práce. Více na: http://europa.eu.int/comm/agriculture/fin/index_en.htm

Tab. č. 25: Operační programy Národního rozvojového plánu

Operační program	Zaměření	Strukturální fond	Řídící orgán	Informace	Celkem mil. EUR
OPPP	Konkurenceschopnost firem a podnikatelů.	ERDF	MPO	www.mpo.cz www.strukturalni-fondy.cz	26,852
OPRLZ	Vysoká zaměstnanost, růst kvalifikace, integrace sociálně vyloučených skupin obyvatelstva.	ESF	MPSV	www.mpsv.cz www.strukturalni-fondy.cz	38,819
OPRVMZ	Konkurenceschopnost zemědělství, mimoprodukční funkce zemědělství, rozvoj doplňkových aktivit, zvýšení kvality zemědělských výrobků.	EAGGF FIFG	MZE	www.mze.cz www.strukturalni-fondy.cz	173,9
OPI	Zkvalitňování dopravní infrastruktury, zlepšování ochrany vod a ovzduší, likvidace odpadu a starých ekologických zátěží.	ERDF	MŽP	www.env.cz www.strukturalni-fondy.cz	246,36

Zdroj: MMR ČR

Mezi Iniciativy Společenství patří: INTERREG III⁵², EQUAL⁵³, LEADER+⁵⁴, URBAN II⁵⁵.

7.2 Zahraniční investice v ČR – regionálně odvětvová struktura

Z hlediska uplynulé dekády lze konstatovat, že odvětvová struktura přitékajícího zahraničního kapitálu zcela neodpovídala potřebám české ekonomiky, zejména v oblasti restrukturalizace a modernizace průmyslu. V průběhu počátečního období přílivu PZI byla více než polovina jejich hodnoty nasměrována do terciárního sektoru, a z toho cca 58 % kapitálu (tj. téměř třetina veškerých PZI) byla určena pro peněžnictví a pojišťovnictví a oblast obchodu.⁵⁶

⁵² Iniciativa financovaná z ERDF, zaměřená na přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráci.

⁵³ Iniciativa financovaná z ESF podporující na nadnárodní úrovni programy zaměřené proti diskriminaci a proti nerovnému přístupu k zaměstnání.

⁵⁴ Součást operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství podporující všestranný rozvoj venkova prostřednictvím místních akčních skupin a je financovaný z EAGGF.

⁵⁵ Iniciativa financovaná z ERDF zaměřující se na podporu postižených a zanedbaných měst a obcí. Je součástí Společného regionálního operačního programu.

⁵⁶ Zdroj: ČSÚ

Na průmysl (bez odvětví těžby) připadlo celkem 45 % zahraničních investic, z toho o 44 % se podělila pouhá tři odvětví, a to výroba ostatních nekovových minerálních výrobků, výroba potravin a nápojů a výroba dvoustopých motorových vozidel, přičemž každé z těchto odvětví se zároveň podílelo na hodnotě PZI více než 10 %.⁵⁷

V prvních třech letech se podíl II. sektoru na celkových hrubých investicích plynule zvyšoval, v roce 2000 se pak výrazně (tj. o 6,5 procentních bodů) meziročně snížil. Podíl hrubých investic pořízených v sektoru služeb naopak zpočátku klesal, aby po té prudce vzrostl (o 6,7 p. b.) v roce 2000. V této souvislosti se nabízí hypotéza, že vyšší citlivostí na ekonomickou recesi se vyznačují investiční výdaje realizované ve sféře služeb. V průměru za roky 1997 – 2000 dosáhl II. sektor podílu 52,0 %, sektor služeb 44,4 %.⁵⁸

Podíl podniků se zahraniční účastí na hrubých investicích směřovaných do jednotlivých sektorů se plynule zvyšoval. Zatímco v roce 1997 tyto podniky participovaly na investiční činnosti v rámci průmyslu více než 18 % a ve službách téměř 19 %, v posledním sledovaném roce to bylo již téměř 39 % a více než 29 %.⁵⁹

Ze srovnání vývoje podílů národohospodářských sektorů na celkových investicích v jednotlivých letech v počáteční fázi přílivu PZI a vývoje podílů hrubých investic podniků se zahraniční kapitálovou účastí je zřejmé, že výše podílu II. sektoru byla určována, do značné míry, zvyšující se investiční aktivitou podniků se zahraniční účastí.

S ohledem na zcela zanedbatelný zájem zahraničních investorů o taková odvětví jako je zemědělství, školství či zdravotnictví je dále věnována pozornost intenzitě pronikání zahraničního kapitálu prostřednictvím investičních aktivit do průmyslových odvětví, energetiky, stavebnictví a do vybraného okruhu služeb, přičemž v průběhu let 1997 až 2000 získal absolutně nejvíce investičních zdrojů zpracovatelský průmysl.

O dominantní postavení zpracovatelského průmyslu, jako největšího příjemce investičních zdrojů, se rozhodující měrou zasloužily zejména investiční aktivity podniků se zahraniční kapitálovou účastí. Jestliže v roce 1997 činil podíl jejich investičních výdajů na celkových investicích do zpracovatelského průmyslu 28,3 %, v roce 2000 to bylo již 54,3 %, a v průměru za uvedené čtyři roky byl zaznamenán nárůst o 41,3 %.⁶⁰

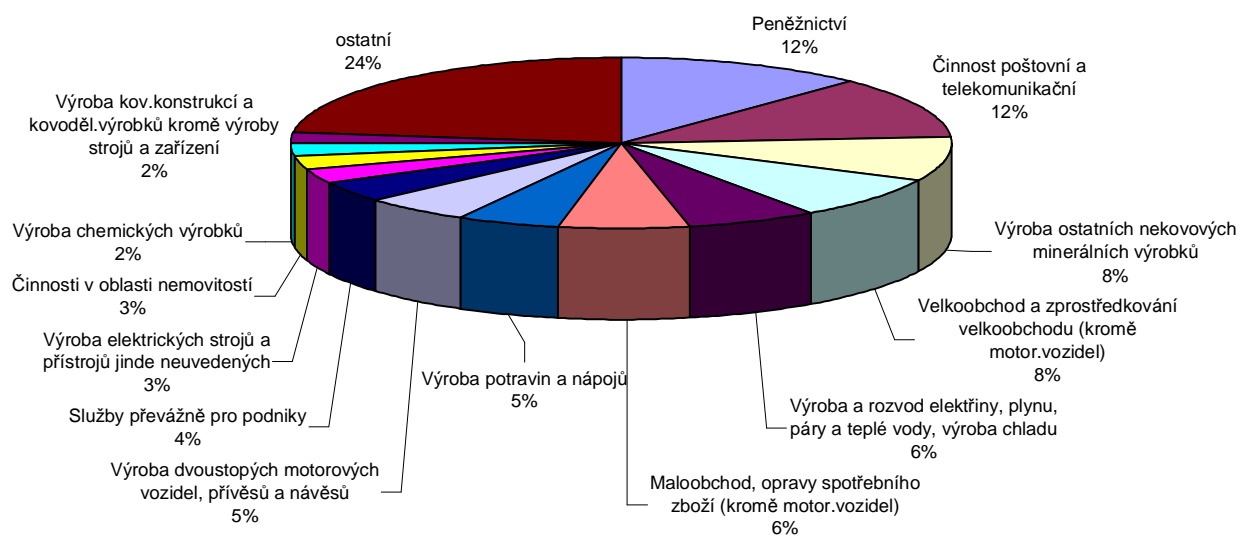
⁵⁷ Zdroj: ČSÚ

⁵⁸ Zdroj: ČSÚ

⁵⁹ Zdroj: Hanzlová, D., 2001.

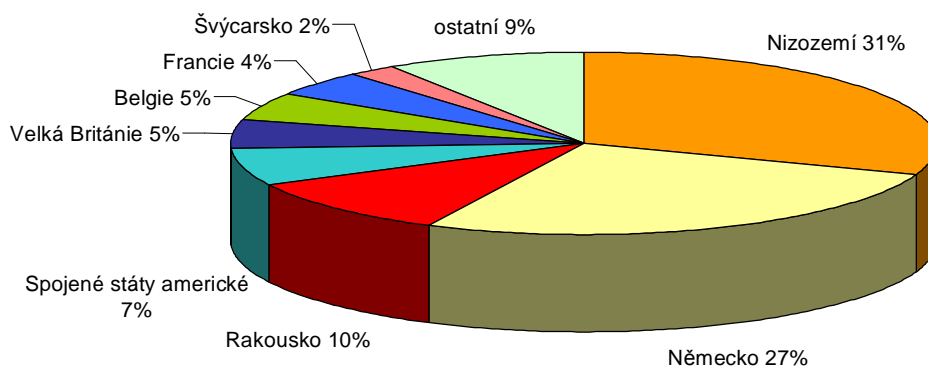
⁶⁰ Zdroj: ČSÚ

Graf č. 9: Stav PZI v České republice k 31.12. 1999 – odvětvová struktura

Zdroj: ČNB

Graf č. 10: Stav PZI v České republice k 31.12. 1999 – teritoriální struktura

Zdroj: ČNB

V průběhu počáteční fáze přílivu zahraničních investic, neodpovídalo teritoriální rozložení celkových hrubých investic, realizovaných domácími podniky a podniky se zahraniční účastí, potřebám rovnoměrného územního rozvoje, a to zejména s ohledem na udržení přijatelné míry zaměstnanosti na úrovni jednotlivých okresů. Kromě priorit investorů se na tomto vývoji nepříznivě podepsal i celkový pokles intenzity investiční činnosti, odstartovaný v roce 1998. Vedle Prahy byly podniky se zahraniční kapitálovou účastí (stejně tak jako podniky pod zahraniční kontrolou) preferovány okresy Brno–město a zejména pak okres Mladá Boleslav⁶¹, zatímco rozložení investičních výdajů v případě domácích podniků

⁶¹ Zejména díky investičním aktivitám koncernu VW.

bylo poněkud rovnoměrnější. V následující tabulce je vidět alokace PZI v mezikrajském srovnání.

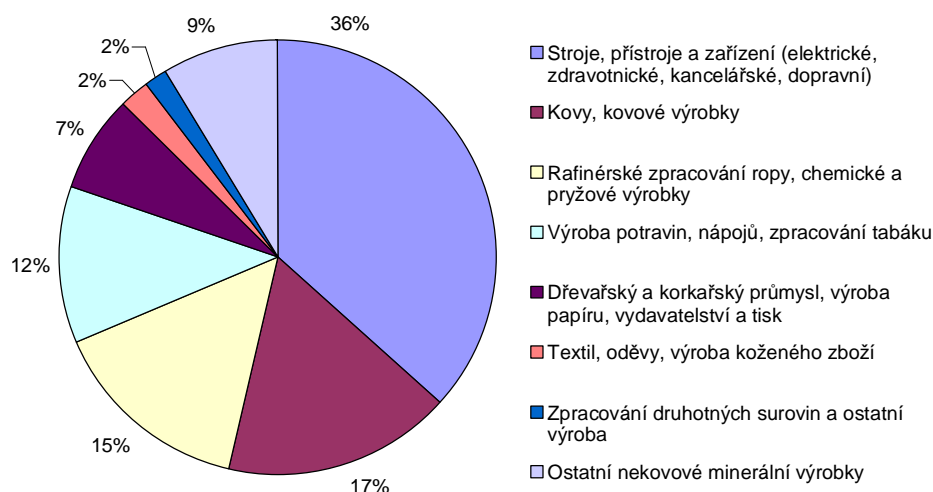
Tab. č. 26: Podíl NUTS 3 na přílivu PZI do ČR v letech 1998 – 2005

NUTS 3/rok	Celkem (v mil. CZK) ¹⁾							
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Hlavní město Praha	201 493	304 802	389 374	484 665	613 049	537 430	598 621	801 100
Středočeský kraj	52 934	73 401	97 035	104 898	114 886	134 793	128 639	159 698
Jihočeský kraj	14 243	25 540	31 075	35 207	38 407	32 966	41 476	56 948
Plzeňský kraj	15 305	26 459	33 253	39 122	50 060	49 790	47 267	48 536
Karlovarský kraj	5 183	12 811	10 508	11 100	14 779	13 823	15 443	16 040
Ústecký kraj	32 322	51 983	60 947	69 279	76 274	67 828	75 838	61 917
Liberecký kraj	9 623	13 046	15 775	17 766	22 306	28 875	43 613	46 116
Královéhradecký kraj	9 524	12 509	17 101	19 771	22 843	24 264	25 835	24 511
Pardubický kraj	15 903	21 622	22 411	27 778	26 815	39 725	34 699	36 014
Kraj Vysočina	5 866	6 722	14 482	24 382	18 450	31 881	33 454	35 262
Jihomoravský kraj	23 570	38 022	51 409	58 518	59 043	70 444	90 947	58 966
Olomoucký kraj	12 143	16 261	17 866	24 346	26 609	30 998	33 779	28 079
Zlínský kraj	12 554	5 215	20 328	26 421	30 809	28 146	28 880	29 547
Moravskoslezský kraj	19 505	25 112	36 848	39 084	51 199	70 820	81 990	88 830
CELKEM CZ	430 168	631 505	818 412	982 337	1 165 529	1 161 784	1 280 595	1 491 564

¹⁾ celkem = základní kapitál + reinvestovaný zisk + ostatní kapitál

Zdroj: ČNB

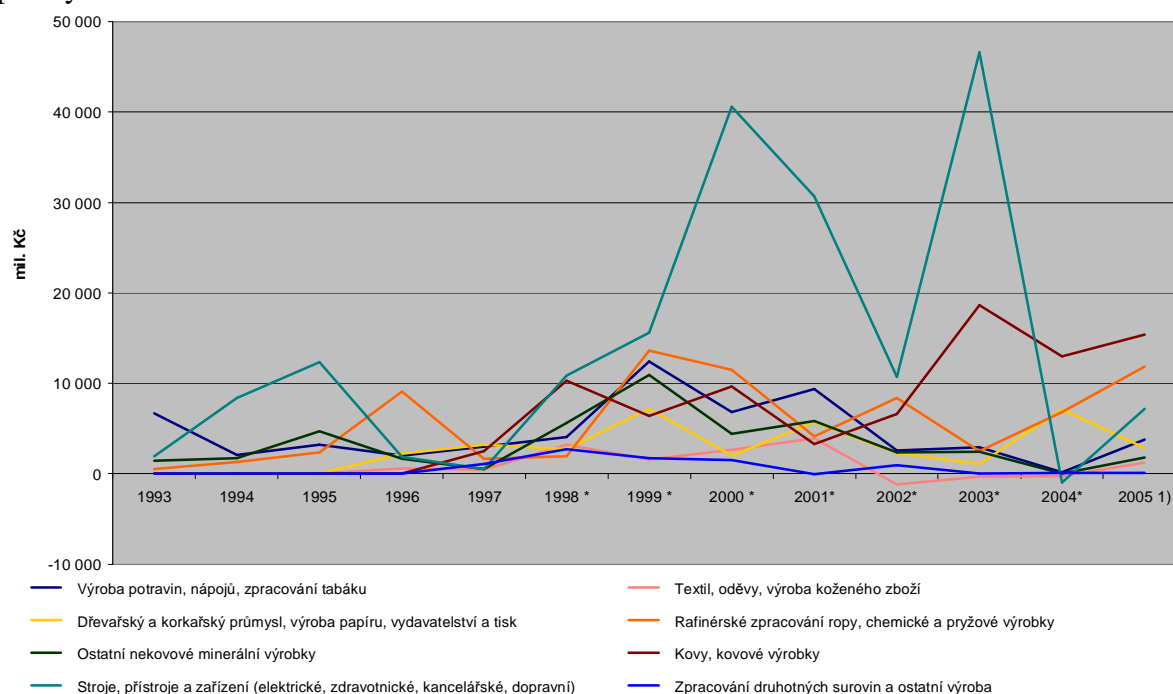
Graf č. 11: Příliv PZI do České republiky v letech 1993-2005 do zpracovatelského průmyslu

Zdroj: ČNB, vlastní výpočty

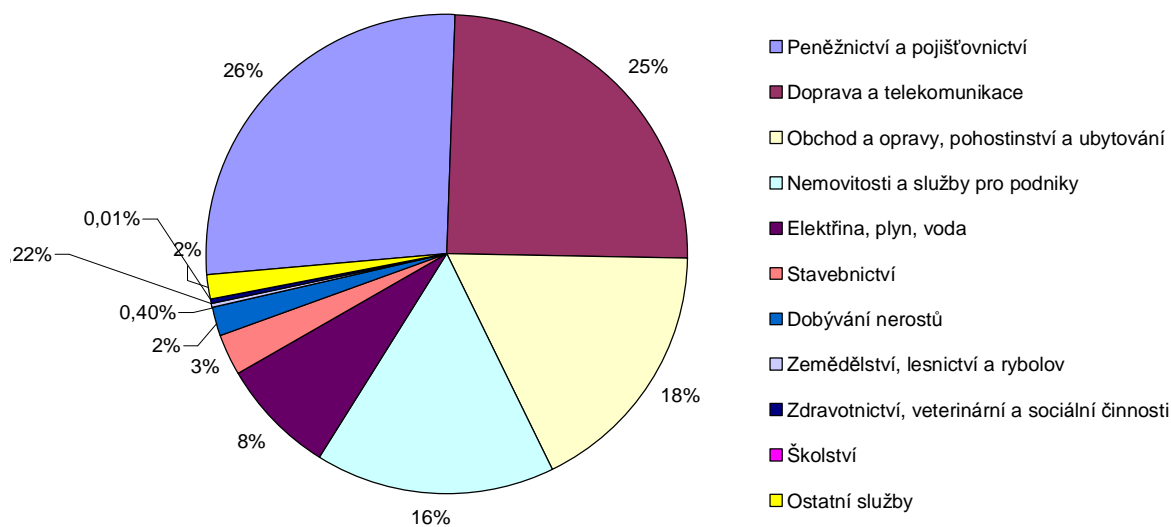
Jak je vidět z grafu č. 11 z celkového objemu PZI alokovaného do zpracovatelského průmyslu, bylo absolutně nejvíce investováno strojírenství, následoval sektor kovovýroby, chemický a gumárenský průmysl a potravinářský průmysl. Průběh investic do těchto sektorů v rámci meziročního vývoje je znázorněn na následujícím grafu č. 12.

Graf. č. 12: Vývoj přílivu PZI do ČR v letech 1993-2005 dle dílčích odvětví zpracovatelského průmyslu

Zdroj: ČNB

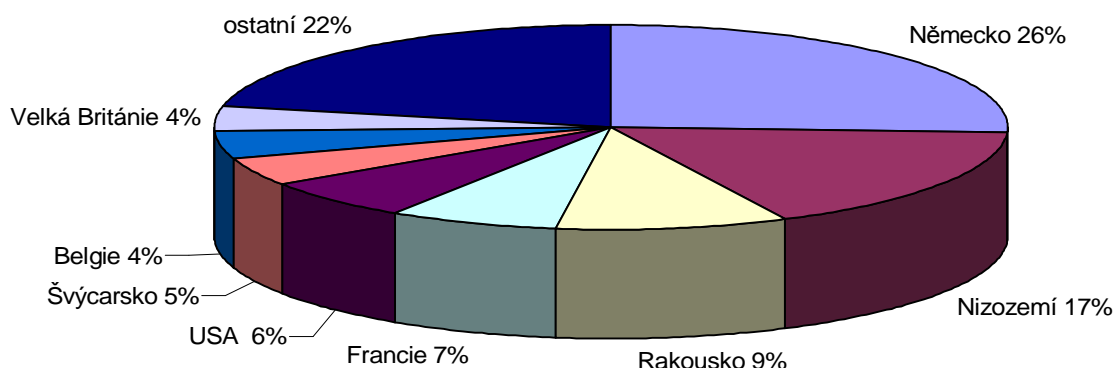
Graf. č. 13: Příliv PZI do České republiky v letech 1993-2005 mimo zpracovatelský průmysl

Zdroj: ČNB; vlastní výpočty

Dle grafu č. 13 jasně vidíme, že PZI byly doposud alokovány v oblasti mimo zpracovatelský průmysl zejména do sektoru peněžnictví a pojišťovnictví a dopravy a telekomunikací – přičemž tyto dva sektory zaujímají více jak 50 % objemu PZI mimo zpracovatelský průmysl.

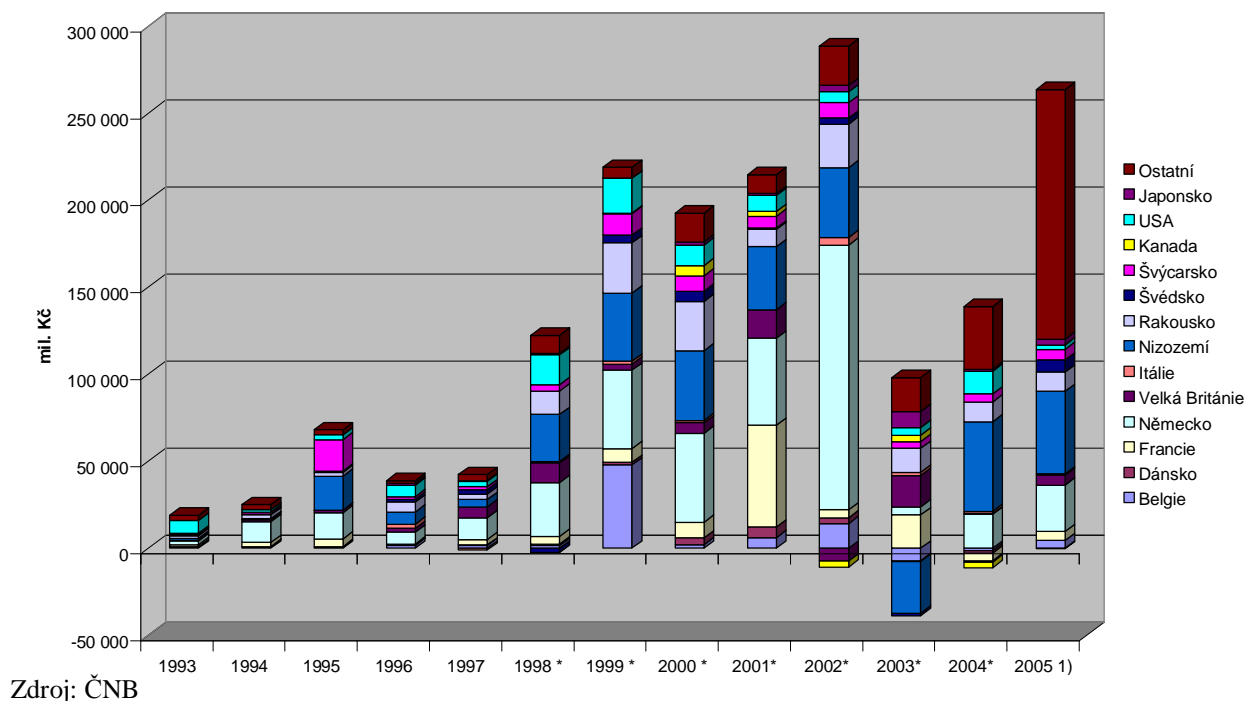
Graf č. 14: Příliv PZI do České republiky v letech 1993-2005 – teritoriální struktura

Zdroj: ČNB; vlastní výpočty

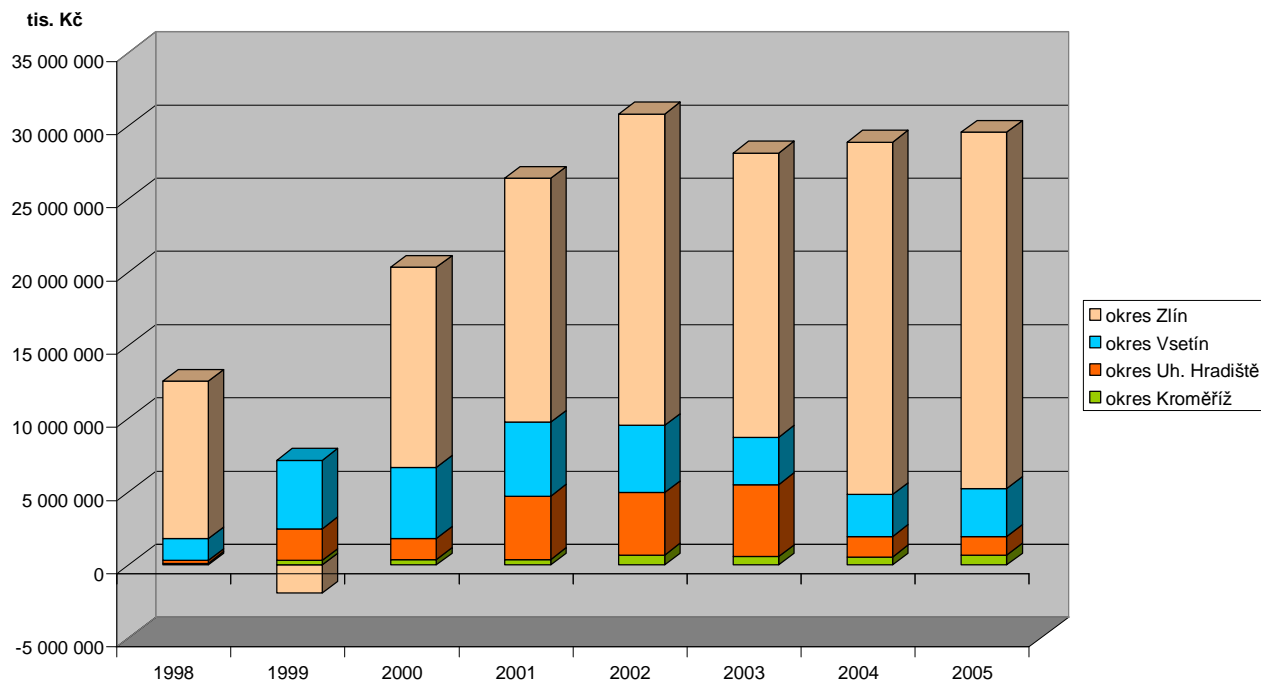
Dle celkového přílivu PZI je jasným donorem číslo jedna Německo. Následuje Nizozemí a Rakousko. Nutno podotknout, že z oblasti EU přichází do ČR absolutní většina prostředků PZI (tato hodnota se pohybuje na hranici 90 %). Vývoj podílů donorských zemí v meziročním srovnání je k vidění na následujícím grafu č. 15.

Graf č. 15: Vývoj přílivu PZI do ČR v letech 1993-2005 – teritoriální struktura

7.3 Zahraniční investice ve Zlínském kraji

Graf č. 16: Stav PZI ve Zlínském kraji v letech 1998 - 2005

Zdroj: ČNB

Jak je vidět na předchozím grafu, vývoj PZI ve Zlínském kraji není monotónní. Od roku 1999 sice docházelo k nárůstu přílivu PZI, ale již v roce 2003 došlo k poklesu⁶². Od roku 2003 opět pokračuje nárůst PZI, ale již to není tak výrazný příliv. Jak je vidět v tab. č. 26 je Zlínský kraj v rámci ČR spíše podprůměrný v přílivu PZI (stabilně si drží šestou příčku mezi NUTS 3).

Nicméně i ve ZK byly provedeny významné investice zahraničními subjekty. Ty nejvýznamnější jsou vypsány v následující tab. č. 27.⁶³

⁶² Což byl celorepublikový jev, zapříčiněný zejména maximální úspěšností roku 2002.

⁶³ Více viz. kapitola č. 8 zabývající se blíže kvalitou podnikatelského prostředí.

Tab. č. 27: Významní investoři ve Zlínském kraji

Název	Země původu	Sektor	Investice (mil. USD)	Počet nových pracovních míst	Sídlo
Continental AG	Německo	gumárenský	77,5	430	Otrokovice
Mitas	ČR	automobilový	57,6	500	Praha/Zlín
RWE SHOTT Solar	Německo	ostatní	23,32	300	Valašské Meziříčí
Trustfin-Vanguard	USA, ČR	strojírenský	16,78	192	Vsetín
Andreas Quellmalz	Velká Británie	automobilový	16,7	145	Zlín
Kraft Foods	USA	potravinářský	15,69	12	Valašské Meziříčí
Indet Safety Systems	Japonsko	automobilový	14,47	19	Vsetín
CIE Automotive	Španělsko	automobilový	13,68	100	Valašské Meziříčí
INVOS	Kanada, ČR	plastikářský	13,24	67	Svárov
Meister	Belgie	automobilový	11,87	47	Uherské Hradiště
Nippon Kayaku	Japonsko	automobilový	10	19	Vsetín
Matino	Holandsko	elektronický	6,5	0	Rožnov pod Radhoštěm
TESCOMA	ČR	ostatní	4,43	20	Zlín
Algeco	Německo	strojírenský	2,98	70	Spytihněv
Merten	Německo	ostatní	0,76	16	Zlín

Zdroj: interní materiály Zlínského kraje.

6. Strategické plánování a politika aktivizace zahraničních investic na celostátní a regionální úrovni (se zaměřením na Zlínský kraj)

8.1 Kvalita podnikatelského prostředí (se zaměřením na Zlínský kraj)

Před každým příchodem nejen zahraničního investora do regionu je vhodné provést analýzu kvality podnikatelského prostředí, která nám poskytuje významné informace důležité pro rozhodovací procesy jak v oblasti soukromé, tak veřejné sféry. Na jejich základě by měli být vytvořeny strategie rozvoje firem (volba strategických cílů, podnikatelské plány). Kvalitní podnikatelské prostředí znamená pro firmy ve své podstatě zdroj tzv. vnějších úspor, získaných zejména díky existenci jiných subjektů (aglomerační úspory, které lze rozčlenit na lokalizační úspory nebo urbanizační úspory) nebo díky kvalitní nabídce veřejně dostupných zdrojů (generované např. kvalitním vzdělávacím systémem či vysoce rozvinutou infrastrukturou).

8.1.1 Kvalita podnikatelského prostředí podle M. Viturky a kol.

Kvalitou podnikatelského prostředí dle předem definovaných faktorů se také zabýval M. Viturka a kol. Význam faktorů rozdělených do 6 skupin je shrnut v tabulce v příloze č. 10. Jednotlivá čísla vyjadřují důležitost konkrétních faktorů při rozhodování pro investici do regionu. Ovšem nutno podotknout, že se to týká pouze alokace investic „na zelené louce“.

Z hlediska **obchodních faktorů**⁶⁴ byl ZK zařazen do skupiny s podprůměrnými hodnotami faktoru blízkosti trhů, faktoru významných firem, faktoru přítomnosti zahraničních firem i faktoru podpůrných služeb. Z hlediska **infrastrukturních faktorů**⁶⁵ vykazuje ZK podprůměrné hodnoty u faktor kvality silnic a železnic, faktoru blízkosti letišť, naopak u faktoru rozvoje informačních a telekomunikačních technologií je ZK vysoce nadprůměrný. Dle **pracovních faktorů**⁶⁶ vykazuje ZK průměrných a podprůměrných hodnot u faktoru dostupnosti pracovních sil, průměrných hodnot u faktoru kvality pracovních sil, ale už

⁶⁴ Tato skupina faktorů má pro hodnocení kvality podnikatelského prostředí v obou posuzovaných sektorech tzn. zpracovatelském průmyslu a produktivních službách největší význam. (Viturka, M. a kol., 2003, str. 9)

⁶⁵ Infrastrukturní faktory zaujímají podle významu jejich odpovídajících vlivů na kvalitu podnikatelského prostředí v případě průmyslu třetí a v případě služeb druhé pořadí. Vzhledem k síťovému charakteru je jejich prostřednictvím významně zlepšována kvalita podnikatelského prostředí zvláště u regionu lokalizovaných podél tras mezinárodního významu resp. podél historickým procesem vytvořených nejvýznamnějších urbanistických os. (Viturka, M. a kol., 2003, str. 21)

⁶⁶ Pracovní faktory lze z pohledu hodnocení kvality podnikatelského prostředí hodnotit jako druhou nejvýznamnější skupinu v případě průmyslu a třetí nejvýznamnější v případě služeb. Věcnou strukturu skupiny pracovních faktorů tvoří faktor všeobecné dostupnosti pracovních sil, faktor kvality pracovních sil a faktor flexibility pracovních sil. (Viturka, M. a kol., 2003, str. 28)

nadprůměrných hodnot u faktoru flexibility pracovních sil. V oblasti **lokálních faktorů**⁶⁷ zasahuje u faktoru nabídky rozvojových ploch do kategorie od mírně nadprůměrných až po výrazně podprůměrné, u faktoru znalostní báze spadá nejvíce center do předposlední kategorie tj. podprůměrných, zatímco u faktoru finanční asistence vykazuje ZK již průměrných hodnot. U **cenových faktorů**⁶⁸ dosahuje průměrných až podprůměrných hodnot faktor ceny práce i faktor ceny pozemků. Z hlediska **environmentálních faktorů kvality života**⁶⁹ dosahuje ZK u faktoru urbanistických a přírodních aktivit průměrných výsledků, ale u faktoru environmentální kvality území již hodnot nadprůměrných.

Dle **vážených hodnot kvality podnikatelského prostředí** podle krajů skončil ZK předposlední pouze Moravskoslezský kraj skončil hůře. Z hlediska **regionálních rozvojových tendencí** patří okresy Zlínského kraje mezi druhé nejnižší tj. „nepříznivé“ - Bystřice p.H., Holešov, Uherský Brod, Vsetín a Valašské Klobouky; mezi „nejednoznačné“ patří okresy Kroměříž, Rožnov p.R., Valašské Meziříčí, Luhačovice a Vizovice; a mezi „příznivé“ (druhá nejlepší hodnota) patří okresy Valašské Meziříčí, Uherské Hradiště a Otrokovice.

K roku 2003 pracovalo v rámci Zlínského kraje nejvíce zaměstnanců zahraničních firem v okrese Otrokovice, následuje okres Uherské Hradiště a Rožnov pod Radhoštěm (kumulativní podíl těchto okresů v rámci celého Zlínského kraje činí 62,63 %.⁷⁰ Podíl zaměstnanců zahraničních firem ve Zlínském kraji zaměstnaných v průmyslu činil 89,74 %.⁷¹

8.1.2 Vlastní průzkum podnikatelského prostředí mezi nejvýznamnějšími zaměstnavateli Zlínského kraje

V rámci své diplomové práce jsem provedla také dotazníkové šetření v rámci firem působících v regionu Zlínského kraje. Cílovou skupinu firem jsem zvolila podniky s 250 a

⁶⁷ Lokální faktory zaujímají co do významu jak v případě průmyslu, tak v případě služeb čtvrté pořadí. Z hlediska reálných možností ovlivňování kvality podnikatelského prostředí ze strany regionů resp. obcí však v našich podmínkách nabízejí, zejména v případě průmyslu, neefektivnější směr jejich působení. Jako dílčí faktory jsou interpretovány faktor nabídky rozvojových ploch (průmysl), faktor znalostní báze (služby) a faktor finanční asistence (oba sektory). (Viturka, M. a kol., 2003, str. 36)

⁶⁸ Tuto skupinu faktorů lze pokládat za specifické indikátory kvality podnikatelského prostředí, odrážející regionální ekonomické relace poptávky a nabídky (jejich úroveň je ovšem současně do určité míry determinována makroekonomicky působícími činiteli, např. zákonnou úpravou daňových sazeb či úrovní minimální mzdy). V tomto kontextu jsou všeobecně považovány za zvláště významné především cena práce a dále cena pozemků (průmysl) resp. pronájmů (služby). Na dané úrovni hodnocení se svým významem, odvíjejícím se z odpovídajících vlivů regionálních činitelů na kvalitu podnikatelského prostředí, řadí na páté místo. (Viturka, M. a kol., 2003, str. 49)

⁶⁹ Jde o relativně heterogenní skupinu faktorů zahrnující faktor urbanistické a přírodní atraktivitu území a faktor environmentální kvality území resp. kvality životního prostředí, které významným způsobem spoluvytvářejí celkovou úroveň kvality života. Z pohledu kvality podnikatelského prostředí jde sice v obou zkoumaných sektorech o nejméně významnou skupinu, jejíž význam však ve vyspělých ekonomikách postupně narůstá. (Viturka, M. a kol., 2003, str. 59)

⁷⁰ Zdroj: Viturka, M. a kol., 2003; vlastní výpočty.

⁷¹ Zdroj: Viturka, M. a kol., 2001; vlastní výpočty.

více zaměstnanci, neboť právě do těchto podniků přichází nejvíce přímých zahraničních investic.⁷² Vycházela jsem přitom z údajů o zaměstnanosti v roce 2003 z materiálů Centra pro regionální rozvoj, MU v Brně, podle nichž do této zájmové skupiny patřilo celkem 62 podniků. Při formulaci otázek jsem vycházela z dotazníků vytvářených společností GaREP.⁷³

Dotazníky byly rozesílány a přijímány emailovou formou⁷⁴, čemuž ve většině případů předcházela telefonický kontakt pro zjištění odpovědné osoby v oblasti ekonomického řízení firmy. Po opakovaném zasílání dotazníků v průběhu března a dubna 2006 jsem dosáhla návratnosti pouhých 16,1 %. V průběhu roku 2006 se mi podařilo zvýšit celkovou návratnost vyplněných dotazníků na 33,9 %. Nízká hodnota návratnosti byla dána převážně neochotou poskytovat interní informace, zejména pak údaje o finančním obratu firem, plánovaných investicích a problémech na trhu⁷⁵, v některých případech nedostatkem času pro jeho vyplnění.⁷⁶ Poslední příčinou nenavrácení dotazníku byla špatně uvedený či již nefunkční emailový odkaz uváděný na oficiálních webových stránkách firem či v databázi HBI. V letošním roce jsem rozeslala tytéž dotazníky pouze s malou obměnou pro aktualizaci dat při ukončeném roce 2006 a výhledu na rok 2007. Nicméně míra návratnosti se dále rapidně snížila na pouhých 8,1 %. Nyní Vás seznámím s výsledky dotazníkového šetření.

Dotazník je rozdělen na čtyři pomyslné části⁷⁷:

- 1) Obecné informace o podnicích a Otázky č. 1, 2, 5 a 6 se týkaly základních údajů o podniku, tj. současný název, popř. dřívější název (došlo-li ke změně), adresa a datum vzniku subjektu. Cílovými otázkami pro další dělení byly otázky č. 3 a 4, ve kterých byly firmy dotazovány na rozhodující vlastníky/akcionáře a podíl zahraničního kapitálu.
- 2) Otázky zaměřené na vývoj počtu zaměstnanců, případné důvody snižování jejich stavu a na hlavní sortiment produkce.

⁷² Ve velkých podnicích nad 250 zaměstnanců je umístěno více než 63 % objemu investic do základního kapitálu. Do středně velkých podniků s 51 – 250 zaměstnanci je alokováno 13 % objemu zahraničního kapitálu a na zbývajících 24 % se podílejí podniky do 50 zaměstnanců a společnosti nevykazující vlastní zaměstnance. Pokud vezmeme v úvahu celkový stav přímých investic v tuzemsku, tedy nejen prostředky investované do základního kapitálu, ale též reinvestovaný zisk a úvěry poskytnuté zahraničním investorem, vzroste podíl podniků nad 250 zaměstnanců na 66 % celkového objemu investičního kapitálu. (ČNB, Přímé zahraniční investice 2005)

⁷³ GaREP spol. s r. o. – společnost pro regionální ekonomické poradenství, se sídlem v Brně.

⁷⁴ Výjimkou byly dva dotazníky posílané faxem.

⁷⁵ Otázky č. 12 – 15 (viz. příloha č. 12)

⁷⁶ Což se ukázalo jako zavádějící při opakovaném zasílání v průběhu jednoho kalendářního roku.

⁷⁷ Dotazník je k nahlédnutí jako příloha č. 12.

- 3) Otázky č. 12 a 13 byly nejproblémovějšími otázkami a týkají se finanční situace podniků.
- 4) Poslední dvě otázky, tj. otázky č. 14 a 15 se týkají výhledu rozšiřování sortimentu a problémům, kterým čelí firmy na trhu.

Všechny dotazníky jsem rozdělila do dvou základních skupin dle počtu zaměstnanců v roce 2003: a) 500 a méně, b) 501 a více zaměstnanců.

ad a)

- Do této skupiny spadá 9 vyplněných dotazníků.
- Dle cílových otázek číslo 3 a 4 musím konstatovat, že pouze jediná firma (konkrétně Continental Výroba Pneumatik s.r.o.) má zahraničního investora, a to přímo 100% podíl. Ostatní firmy jsou výhradně českými.
- Šest firem vzniklo již před rokem 1989 a navazovalo tak na dřívější výrobu (většinou pod novým názvem a přechodem na akciovou společnost, příp. společnost s ručeným omezením)
- Celkem u 5 firem došlo ke zvyšování počtu zaměstnanců, zatímco u 4 firem došlo ke snížení, z udaných důvodů to bylo kvůli zvýšení produktivity práce vztažené na jednoho zaměstnance (př. firma COLORLAK a.s.), snížením objemu dodávek hlavnímu odběrateli (př. KONTY G, a.s.) či rozdělení původního podniku při privatizaci na několik menších (př. TES Vsetín).
- Pouze jediná firma (KONTY G, a.s.) je úzce specializovaná na jeden druh výrobku, u ostatních firem je maximální podíl výroby jednoho produktu 80 %, nejčastěji se však tato hodnota pohybuje kolem 20 - 30 % u top-výrobku.
- U osmi podniků došlo v 90. letech ke změně v sortimentu, a to zejména snížením specializace a rozšířením sortimentu, příp. obchodní činnosti a služeb.
- Finanční obrat u většiny firem je relativně vyrovnaný, výjimkou jsou firmy zabývající se elektronikou a elektrotechnikou, kterým obrat výrazněji vzrostl.⁷⁸
- Do stavby a rekonstrukce investují pravidelně všechny podniky, a to buďto ve vyrovnaných sumách v meziročním srovnání, nebo v některém roce došlo k výraznější investici (zpravidla v letech 2003-2004), po které došlo ke snížení na stabilní úroveň typickou pro období před touto výraznou investicí.

⁷⁸ Na žádost většiny firem, nebudu jmenovat konkrétní firmy u otázek týkající se finanční sféry.

Taktéž do obnovy strojového parku investují všechny firmy, ovšem výraznější hodnoty jsou u firem chemického a gumárenského průmyslu.

Co se týče investic do nových technologií, jsou to spíše jednorázové akce. Výjimkou jsou tři firmy (dvě působí v oblasti chemického a gumárenského průmyslu a třetí firma spadá pod sektor elektrotechniky)

- Šest podniků hodlá v nejbližší době rozšířit sortiment výroby, tři podniky nikoliv.
- Nejčastější překážkou prosperity vidí firmy v silné konkurenci, dále pak v nedostatku kapitálu (zejména chemické a gumárenské firmy – ty také pociťují nedostatek kvalifikované síly); snížení poptávky a ztrátu trhů uvádí zejména elektronické a elektrotechnické firmy.

ad b)

- Z této skupiny podniků mi přišlo 11 vyplněných dotazníků.
- Dle cílových otázek číslo 3 a 4 má 100% zahraniční účast pět firem a jedna 95,9 % , zbylých pět firem má tuzemského vlastníka.
- Pouhé tři firmy vznikly již před rokem 1989, zbylé firmy vznikaly v průběhu 90. let
- Pouze u tří firem došlo k nárůstu zaměstnanců, u zbylých firem došlo k poklesu, a to zejména vlivem restrukturalizace (př. NOVESTA, a.s.), ztrátou trhu (LOANA, a.s.), rozdělením závodů a provozů (příklad MAGNETON a.s., Mitas a.s.) či optimalizace stavů v rámci úspor režijních nákladů (př. TAJMAC – ZPS a.s.).
- Nejspecializovanější firmou v této kategorii je Barum Continental spol. s r.o., která se výhradně soustřeďuje na výrobu a prodej pneumatik. Dalšími poměrně specializovanými firmami jsou NOVESTA a.s., Schott ČR, as. a LOANA a.s. Pět firem nevyplnilo procentuelní údaje.
- U většiny podniků nedošlo ke změně sortimentu, výjimkou je firma NOVESTA a.s., která opustila výrobu textilní výroby a specializovala se na pryžovou obuv; LOANA a.s. zvýšila podíl výroby hrubého pleteného zboží; Slovácké strojírna a.s. přešly od vlastních výrobků k subdodávkám.
- Finanční obrat se od roku 2003 zvýšil u sedmi podniků, naopak u jednoho podniku došlo k výraznějšímu poklesu, u ostatních firem je obrat vyrovnaný v meziročním srovnání.
- Do stavby a rekonstrukcí investovaly pouze čtyři podniky z různých průmyslových sektorů. Stejně podniky zároveň investovaly do obnovy strojového parku. Méně

výrazné investice byly provedeny do nových technologií. Čtyři firmy uvedli sumu investicí ale blíže nespecifikovaly cílovou oblast těchto investic.

- Pouze tři podniky mají v plánu zůstat u nynějšího rozsahu nabízeného sortimentu, zatímco většina firem plánuje rozšíření svého sortimentu.
- Nejčastější překážkou prosperity vidí firmy v silné konkurenci, následuje překážka ve formě poklesu poptávky a nedostatku kvalifikovaných pracovníků. U tří firem je překážkou také nedostatek kapitálu doprovázený vysokým zadlužením.

Základním argumentem propagátorů PZI a podniků se zahraniční účastí je nárůst zaměstnanosti. Ovšem dle provedeného dotazníkového šetření došlo pouze u 42,9 % podniků ze zahraniční účastí, jenž mi poskytly data, k nárůstu počtu zaměstnanců! Je ovšem nepopiratelným faktem, že podniky se zahraniční účastí tvoří velký podíl na celkové zaměstnanosti v rámci Zlínského kraje, ale i ČR.

Všichni zahraniční vlastníci přišli již do fungujícího podniku a tudíž neinvestovali „na zelené louce“⁷⁹! Absolutní většina vidí největší překážku v dalším rozvoji v silné konkurenci na trhu, naopak problémem se jim nejeví nedostatek kapitálu

8.2 Průmyslové zóny

Nastartování ekonomického růstu města, příliv investic a z toho plynoucí snížení nezaměstnanosti a růst životní úrovně obyvatel je jednou ze zásadních priorit zastupitelů všech obcí. Jedním možným zdrojem dalších pracovních příležitostí je vznik nových, rozvoj a podpora existujících firem na svém území (to se týká zejména měst). Vedle rozvoje cestovního ruchu a podnikání ve službách musí stát město i na „druhé noze“, a tou je lehký průmysl založený na moderních a ekologických technologiích. Pro tyto aktivity je však nutno mít potřebný prostor – zónu. Např. v Holešově již taková zóna čeká na investora⁸⁰. Revitalizace a budování průmyslových zón přináší ovoce, přispívá k poklesu nezaměstnanosti, rozvoji podnikání a růstu životní úrovně. V celostátní měřítku jsou současné PZ zaplněny z osmdesáti procent.

⁷⁹ Samozřejmě hovořím o počátečním stavu – některé firmy investovaly dále i do „greenfieldů“.

⁸⁰ Viz. kapitola č. 8.4.

8.2.1. Zdroje podpory průmyslových areálů

Program na podporu rozvoje průmyslových zón 2001 – 2006

Tento program byl vyhlášen Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR a agenturou CzechInvest.⁸¹ Okruh příjemců podpory je koncipován tak, že kromě obcí mohou být za určitých okolností a v rámci některých podprogramů příjemcem podpory také kraj nebo rozvojová společnost. To respektuje kompetence v rámci nového regionálního uspořádání a zároveň stimuluje také aktivní zapojení soukromého kapitálu do rozvoje průmyslových zón.

Celková účast centrálních zdrojů na financování programu v období 2001 – 2006 činí cca 4,420 mld. Kč (3 mld. Kč z prostředků státního rozpočtu a 1,420 mld. Kč z prostředků EU).

Jednotlivé podprogramy:

Příprava průmyslových zón

Cílem podprogramu je příprava konkurenceschopných území průmyslových zón, na kterých budou realizovány investiční záměry z oblasti zpracovatelského průmyslu, popřípadě strategických služeb, čímž budou vytvořeny nové pracovní příležitosti v moderních výrobních provozech.

Regenerace průmyslových zón

Cílem podprogramu je příprava území pro realizaci nových investičních záměrů s využitím stávajících zanedbaných průmyslových území. Ve svém důsledku pak podprogram přispívá nejen k tvorbě pracovních míst a k procesu restrukturalizace průmyslu v České republice, ale zároveň také k rekultivaci životního prostředí.

Výstavba a rekonstrukce nájemních hal

Cílem podprogramu je stimulovat výstavbu a rekonstrukci výrobních hal na území průmyslových zón za účelem jejich pronájmu moderním výrobním podnikům, které zde vytvoří nová pracovní místa v oborech zpracovatelského průmyslu, rozšířit nedostatečnou nabídku volných objektů v České republice vhodných pro moderní typy průmyslové výroby, zvýšit schopnost ČR absorbovat přímé investice do výrobních odvětví závislých na příležitosti k okamžitému zahájení výroby a zintenzívnit podporu průmyslových zón sektorového

⁸¹ Ve výběrovém řízení, které bylo uzavřeno v roce 2002 byla jako nejvýhodnější vybrána nabídka konsorcia firem Berman Group a DHV, které pro CzechInvest zajišťují realizaci tohoto školicího projektu. Obě poradenské společnosti jsou renomovanými dodavateli specializovaných konzultačních služeb v oblasti ekonomického rozvoje, strategického plánování, přímých zahraničních investic a průmyslových zón. (zdroj: <http://apz.implementace.cz>)

významu využitím zdrojů rizikového kapitálu na základě aplikace principu partnerství veřejného a soukromého sektoru.

Akreditace průmyslových zón

Cílem podprogramu je zabezpečení profesionální správy průmyslových zón připravovaných se státní podporou a tím přispět ke zvýšení jejich konkurenceschopnosti a vyšší obsazenosti. Podpora svým efektem přispěje k lepšímu zhodnocení prostředků státního rozpočtu na přípravu technické infrastruktury průmyslových zón již vynaložených a zároveň k vytvoření předpokladů pro správný výběr dalších lokalit již ve fázi přípravy investičního záměru, aby průmyslové zóny splňovaly náročné požadavky, které jsou na ně v mezinárodní konkurenci kladeny.

Na území Zlínského kraje provádí monitorování všech „brownfields“ nad 5 ha na základě požadavku CzechInvestu Regionální rozvojová agentura Východní Moravy.

Regionální rozvojový fond –PHARE

V rámci tohoto fondu jsou poskytovány městům a obcím zvýhodněné úvěry na investice do infrastruktury průmyslových zón především s cílem vytvořit atraktivní podmínky pro přímé zahraniční investice. Zvýhodněné úvěry kombinují finanční prostředky EU (programu PHARE) a Českomoravské záruční a rozvojové banky, a.s. (ČMZRB, a.s.) a to v poměru 1:1. Finanční prostředky PHARE se poskytují bezúročně a výsledná úroková sazba je proto zhruba poloviční oproti úrokovým sazbám běžných komerčních úvěrů. Maximální příspěvek z PHARE pro jeden investiční projekt je 0,4 mil. EUR (tzn. Celkový úvěr se sníženým úrokem dosahuje max. 0,8 mil. EUR). Doba splatnosti úvěru nesmí přesáhnout 10 let a úvěr musí být vyčerpán nejpozději do 36 měsíců po poskytnutí. Veškeré práce hrazené z tohoto úvěru musí být zadávány na základě zákona o zadávání veřejných zakázek. 75 % nákladů na zpracování studie proveditelnosti bude úspěšným žadatelům zpětně dotováno ze zdrojů PHARE (maximálně však 10 tis. EUR).

Poskytnutí úvěru z RRF je vázáno na konkrétní připravené investiční akce zaměřené na rozvoj průmyslové infrastruktury nebo zajištění jejich dopravní dostupnosti.

PHARE 2001 pro Střední Moravu

V rámci pilotního programu PHARE 201 pro Střední Moravu je navrženo financování „Malých infrastrukturních projektů“ pro rozvoj podnikatelské infrastruktury (průmyslové

zóny). Pro tento program byly navrženy 4 zóny většího rozsahu, další postup závisí na znění vyhlášených pravidel.

Program SAPARD

SAPARD je programem pomoci Evropské unie rozvoji zemědělství a venkova kandidátských zemí. V rámci priority 2 – Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí⁸² je možno žádat podporu na vytvoření nových obecních zařízení na podporu začínajících podniků – objektů a ploch pro podnikatelské aktivity. Příjemcem podpory může být venkovský mikroregion, resp. Sdružení obcí⁸³. Velikost celkových nákladů na jeden projekt se pohybuje od 300 tis. až do 50 mil. Kč. Možná podpora z prostředků EU je ve výši do 75 % celkových nákladů.

8.2.2 Příprava průmyslových zón ve Zlínském kraji a možnosti využití stávajících průmyslových areálů⁸⁴

8.2.2.1 Připravované průmyslové zóny na území Zlínského kraje

1) s podporou státu prostřednictvím CzechInvestu:

- ☐ Staré Město – rozloha zóny 5,1 ha, dotace 4 740 tis. Kč
- ☐ Valašské Meziříčí – rozloha zóny 51 ha, dotace na výkup pozemků 10 mil. Kč
- ☐ Zlín – rozloha zóny 18 ha, dotace 18,2 mil. Kč + 10 mil. Kč na pokračování ze státního rozpočtu v r. 2002

2) s podporou PHARE prostřednictvím Centra při regionální rozvoj ČR (zvýhodněné úvěry z Regionálního rozvojového fondu):

- ☐ Ostrožská Lhota – výše úvěru 4 079 mil. Kč
- ☐ Uherské Hradiště – výše úvěru 20 mil. Kč

3) v rámci programu PHARE 2001 pro Střední Moravu je navrženo financování „malých infrastrukturních projektů“ pro rozvoj podnikatelské infrastruktury (průmyslové zóny):

- ☐ Staré Město – Uherské Hradiště – celkové náklady 9 mil. EUR
- ☐ Lešná – Valašské Meziříčí – celkové náklady mil. EUR
- ☐ Vsetín – Bobrky – celkové náklady 1,7 mil. EUR
- ☐ Zlín – celkové náklady 1,67 mil. EUR

⁸² Opatření 2.1. Obnova a rozvoj vesnic a venkovské infrastruktury.

⁸³ O maximální velikosti do 50 tis. obyvatel.

⁸⁴ V této kapitole čerpám výhradně z informací a materiálů poskytnutých zástupci Zlínského kraje.

Protože se jedná v některých případech o zahájené akce, závisí výše příspěvku PHARE na dalším vyjednávání.

8.2.2.2 Koncepce rozvojových ploch pro výrobu

V prosinci 2001 byl vypracován územně technický podklad „Vymezení rozvojových ploch pro výrobu Zlínského kraje“. Na základě zpracovaných územních plánů obcí byly vymezeny nové plochy pro výrobu velikosti 5 a více hektarů. Protože v jednotlivých územních plánech obcí nebyla vymezena ani jedna lokalita přesahující hranici 50 ha, zpracovatel navrhl další lokality. Jednalo se o plochy vzniklé v důsledku nových tras silniční dopravy a dále o dvě velké „strategické“ lokality o velikosti nad 100 ha.

8.2.2.3 Možnosti využití stávajících průmyslových areálů

V návaznosti na pokračující proces restrukturalizace průmyslu v České republice přestávají plnit svoje funkce početné zastaralé průmyslové areály („brownfields“). Přes obrovskou finanční náročnost procesu regenerace území, je potřebné i v podmínkách Zlínského kraje stimulovat sanaci výrobních areálů. Jedná se zejména o odstranění nevyužitých staveb, rekonstrukce dále nevyužitých objektů, odstranění ekologických závad, rekonstrukce technického vybavení území atd. Jednou z nejdůležitějších stránek je i otázka majetkoprávních vztahů. Postižený areál může být též předmětem konkurzu.

Několik příkladů:

1. Areál obuvnické firmy Svit a. s. ve Zlíně
 2. Areál bývalého cukrovaru Staré Město
 3. Vlárské strojírny Slavičín
 4. Areál TOMA Otrokovice
- a další ...

Obecně platné překážky stojící v cestě řešení problému:

- na úrovni státu neexistuje pro tento typ investic systémová podpora řešení (naopak jsou státními intervencemi zvýhodňovány investice na tzv. „zelené louce“)
- neexistuje právní podklad pro řešení „brownfields“
- obce, na jejichž území „brownfields“ leží, nedisponují odpovídajícími zdroji ani nástroji k řešení

- současná definice „brownfields“ a program, o jehož realizaci uvažuje CzechInvest, je orientován na regeneraci opuštěných nevyužitých lokalit se zátěžemi různého typu (zrušené a opuštěné výroby, vojenské újezdy aj.), kdy se z takové lokality připravuje v podstatě „zelená louka“ k dalšímu využití. Ale v případě areálu Svitů Zlín dochází „za pochodu“ k masivní restrukturalizaci vlastnictví v souvislosti s konkursem
- Je nezbytné upravit právní rámec, umožňující efektivní postup při řešení těchto ploch (např. kolize zákona o konkursu a vyrovnání s požadavky na řešení problému „brownfields“).

8.3 Strategický rozvoj Zlínského kraje

V čele oblasti strategického rozvoje ve Zlínském kraji nyní stojí náměstek hejtmána MVDr. Stanislav Mišák. Ten byl hejtmánem také pověřen přípravou průmyslové zóny Holešov. Pod kompetence jeho úřadu spadala také příprava ZK na programovací období Evropské unie v letech 2007-2013, jenž byla dokončena minulý rok. Díky tomu bude mít jak ČR, tak i jednotlivé kraje mimořádnou příležitost využít velké peníze z EU. Zrodil se tak koncept regionálního operačního programu Regionu soudržnosti Střední Morava, v němž je zakotvena současná představa o budoucí podobě života na území Olomouckého a Zlínského kraje. Nyní nastává proces vyjednávání s Evropskou komisí, která by po zapracování připomínek měla tento operační program schválit.

V roce 2007 se plánuje rozšíření již zpracované vyhledávací studie, která zmapovala bývalé průmyslové areály a bylo vytipováno 35 lokalit o velikosti od dvou do sta hektarů. Rozšíření této studie bude o další menší plochy – v rozmezí půl až dva hektary, kterých se odhaduje 100 až 120, a to vše včetně veřejnosti přístupného mapového serveru pro potenciální investory. Tím budou doplněny plochy již dostupné na webových stránkách.⁸⁵

Důležitá je i **podpora inovací** – to je možné např. díky **vytváření průmyslových klastrů**⁸⁶. Ve ZK nedávno vznikly za podpory SOZK plastikářský a obuvnický klastr. Dále je mapována situace v sektoru dřevařské a nábytkářské výroby. V současné době vzniká ve Zlíně tzv. Podnikatelské inovační centrum, za účelem vytvoření unikátního centra inovačního podnikání, nabízejícího vysoce odborné služby jedinou střešou.

⁸⁵ Jsou zde zatím pouze plochy, které mají vyrůst „na zelené louce“, které jsou z hlediska vyřešených majetkoprávních vztahů vždy pro investory atraktivnějšími.

⁸⁶ Neboli uskupení firem, které podnikají v jednom oboru.

8.3.1 Základní strategické rozvojové priority ZK patří:⁸⁷

Dálnice a silnice

Prioritou priorit je napojení kraje na evropskou dálniční síť, zlepšení dopravní dostupnosti měst a obcí kraje a využití mezinárodního železničního koridoru a letiště Kunovice na území kraje.

Rozvoj měst a venkova, rozvoj podnikání

Aktivizací rozvojového potenciálu partnerů ve městech a na venkově v regionu, vytvářením místních podmínek pro rozvoj podnikání a zvyšování jeho výkonnosti i konkurenceschopnosti, a to zejména podporou tvorby a naplnění inovačního potenciálu, přispět k hospodářskému rozvoji kraje.

Zvýšení úrovně vzdělání, kultury a atraktivity regionu

Zvýšením vzdělanosti, zkvalitněním vzdělávacího procesu, který povede k pružnějšímu vstupu na trh práce, rozvíjením kulturního dědictví a možností kulturního a volnočasového vyžití zlepšit kvalitu života v kraji a snížit hrozbu nezaměstnanosti.

Dosažení strukturálních změn

V maximální možné míře a co nejefektivněji čerpat pomoc ze strukturálních fondů a dalších zdrojů EU pro realizaci rozvojových projektů kraje a jeho partnerů pro dosažení strukturálních změn, které pozitivně ovlivní život a aktivity co největšího počtu obyvatel v regionu.

8.3.2 Regionální agentura pro rozvoj Střední Moravy, z.s.p.o.⁸⁸

Další organizací zabývající se regionálním rozvojem ve Zlínském kraji je Regionální agentura pro rozvoj Střední Moravy (RARSM). Agentura byla založena v roce 1996 na základě potřeby řešení regionálních problémů a koordinování strategií rozvoje regionu Olomouckého a Zlínského kraje. Jejími zakladateli jsou Sdružení obcí střední Moravy⁸⁹ a město Olomouc.

Agentura působí zejména na území Olomouckého kraje, ale v některých oblastech se její činnost dotýká Zlínského i Pardubického kraje.

⁸⁷ Zdroj: www.zonaholesov.cz

⁸⁸ Zpracováno podle materiálů dostupných na: www.rarsm.cz

⁸⁹ Vzniklo na ustavujícím valném shromáždění dne 16. 9. 1993 v Olomouci. Zakladatelskou smlouvu podepsalo v ten den 28 přítomných zástupců obcí. Více viz. www.sosm.cz

Mezi hlavní cíle agentury patří:

- Iniciování a řízení strategických rozvojových plánů v regionu.
- Podporování efektivní spolupráce v ekonomickém rozvoji mezi obcemi, institucemi a organizacemi, veřejné a privátní sféry.
- Propagace regionu a jeho potenciálu uvnitř ČR i mezinárodně, podpora vývozu a dovozu, podpora investic do regionu.
- Poradenská činnost obcím ve věci rozvoje a koordinace projektů.
- Obnova měst a obcí zvláště s ohledem na infrastrukturu a podporu bydlení zejména v regionu střední Morava.

Agentura poskytuje tyto služby:

- Strategické rozvojové plány mikroregionů, účast na strategickém plánování rozvoje regionu Střední Morava.
- Iniciování, příprava, realizace a monitoring regionálních rozvojových projektů.
- Příprava rozvojových projektů včetně možností financování, projektů pro dotační programy ČR i EU včetně všech náležitostí a povinných součástí.
- Zpracování dokumentací o posuzování vlivů na životní prostředí, studií proveditelnosti pro rozvojové a infrastrukturní projekty.
- Zpracování dokumentací pro územní rozhodnutí a stavební povolení, pro infrastrukturní a ostatní rozvojové projekty, včetně inženýrské činnosti pro vydání územního a stavebního povolení.
- Prezentace regionu Střední Morava jak v tuzemsku, tak i v zahraničí včetně přípravy a vydávání prezentačních materiálů.
- Účast v evropských meziregionálních kulturních, podnikatelských a dalších projektech.
- Vytvoření podmínek pro přivedení investorů do regionu – navazování vztahů s evropskými regiony, poskytování základních i specifických obchodních informací, vyhledávání vhodných místních obchodních partnerů, seznámení s představiteli centrální a místní samosprávy, vyhledávání vhodných místních obchodních partnerů, seznámení s představiteli centrální a místní samosprávy, vyhledávání vhodných pozemků a objektů, asistence při hledání potenciálních finančních zdrojů.
- Koordinace a urychlení regionálních turistických iniciativ, koordinace cyklotras v regionu Střední Morava.
- Informační činnost v regionu Střední Morava.

8.3.3 Deviza potenciálu Univerzity Tomáše Bati (UTB) ve Zlíně

Jedním ze základních zdrojů současné, ale především budoucí perspektivní kvalitní pracovní síly, a to jak v průmyslu, tak i ve službách, je bezesporu UTB ve Zlíně. Velkou devizou pro potenciální investory do regionu Zlínského kraje je již fungující spolupráce UTB ve Zlíně s místními firmami. V rámci UTB je řešeno mnoho projektů podporovaných domácími i zahraničními poskytovateli finančních prostředků, a dále projektů řešených ve spolupráci s podnikovou praxí a dalšími institucemi. Např. technologická fakulta již několik let významně spolupracuje s podnikem Aliachem a.s., závodem Fatra Napajedla v rámci grantu Ministerstva průmyslu a obchodu ČR.⁹⁰

Na UTB přímo působí zahraniční výzkumní pracovníci z Indie, Ruska, Číny, Japonska a dalších zemí. Ústavy a pracoviště jednotlivých fakult UTB spolupracují s více než 120 domácími a více než 80 zahraničními partnery. Výzkumné činnosti na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně jsou. Výzkumná a vývojová činnost orientovaná především do oblastí základního a aplikovaného výzkumu se uskutečňuje v rámci fakult a součástí UTB. V současné době má univerzita již unikátní výzkumné pracoviště na Fakultě technologické, a to Centrum polymerních materiálů, které je zaměřeno na výzkum polymerních materiálů a zpracovatelských procesů. Historicky je zlínské vysoké školství orientováno na aplikovaný výzkum, a v této souvislosti byl a je vztah mezi průmyslovými podniky a fakultami velmi intenzivní. Univerzita navázala na dřívější vztahy, které měly jednotlivé fakulty již před vznikem UTB ve Zlíně. Spolupráce probíhá na úrovni regionální, národní i mezinárodní.⁹¹

Výhody leží na obou stranách, pro školu spočívají především v propojení personálních struktur, výměny know-how, znalostí a také ve finančních přínosech do rozpočtů fakult. Spolupráce dále vytváří prostor pro přípravu a zaměstnávání absolventů univerzity. Na druhou stranu výhody pro podnik spočívají v zisku kvalifikované pracovní síly a v zisku duševního potenciálu vygenerovaného na univerzitě. Univerzita dále buduje vlastní Inovační centrum, kde bude působit několik center aplikovaného výzkumu, například pro potravinářský průmysl, které je zaměřeno na potravinové doplňky či extrakty z přírodních materiálů, nebo centrum aplikovaného výzkumu pro polymerní materiály ve zdravotnictví, kde jde například od vaty, přes náplasti až po speciální trubičky. Vzhledem k velkému rozvoji právě chemického průmyslu ve Zlínském kraji⁹² je tento krok více než motivačním pro případné investory v oblasti chemického průmyslu.

⁹⁰ FD–K/019 „Polmer/Clay Nanocomposites and their Utilization in Technology of Thermofixation”

⁹¹ CzechInvest: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Případová studie 2006.

⁹² Viz. příloha č. 4

8.4 Případová studie: Průmyslová zóna Holešov

8.4.1 Vznik, správa a vývoj zóny

Vznik Průmyslové zóny Holešov, jako strategické rozvojové plochy Zlínského kraje, byl oficiálně schválen orgány regionální samosprávy již v polovině roku 2003. Rozhodnutí bylo motivováno snahou o vytvoření podmínek pro efektivní a přínosné využití tohoto zájmového území z hlediska nových výrobních kapacit lehkého průmyslu. Přesně o dva roky později dne 8. září 2005 bylo vyjednáno se zástupci národní agentury pro podporu podnikání CzechInvest plošné rozšíření Průmyslové zóny Holešov na rozlohu 280 hektarů, tím se zařadila mezi nejvýznamnější rozvojové lokality v České republice. Tuto skutečnost následně zohlednila i Vláda České republiky, která ji svým usnesením ze dne 11. srpna 2005 zařadila do kategorie Strategických průmyslových zón České republiky.⁹³

Zlínský kraj začal ve spolupráci s agenturou CzechInvest připravovat plochu pro budoucího investora a zároveň jej začali hledat. Propagace zóny spadá výhradně pod pravomoc Zlínského kraje, neboť město Holešov, na jehož katastru se zóna nachází, se těchto pravomocí vzdalo ve prospěch kraje⁹⁴. Město Holešov pouze přijalo změnu územního plánu.⁹⁵ ZK podepisuje smlouvu s vládou ČR, ve které je obsažen plán financování budování průmyslové zóny (vč. financování projektových programů, vlastní realizace budování infrastruktury apod.), který byl předem schválen zastupitelstvem Zlínského kraje.

Na mimořádném jednání krajského zastupitelstva 6. prosince 2005 schválili krajští zastupitelé drtivou většinou hlasů majetkovou transakci, v rámci níž Zlínský kraj zaplatil 325 milionů korun za akcie společnosti TTT Air a získal tak 182 ha pozemků na holešovském letišti. To bylo ovšem ještě v době, kdy radní doufali v investici korejské automobilky právě do této zóny – nicméně vedení automobilky dalo nakonec přednost severní Moravě a Nošovicím. Kraj se tak musí vypořádat se situací, kdy má sice relativně připravenou zónu, ale nemá investora.⁹⁶

Současná jednání jsou zdlouhavá a **často** neúčelná a zbytečná. Zde Vám uvedu případ (podle mého názoru a názoru několika představitelů obcí na Holešovsku) **zbytečné diskuse**. Přestože už uplynulo několik měsíců od té doby, kdy holešovská zóna prohrála v konkurenčním boji se zónou v Nošovicích, v srpnu 2006 jednali odborníci, úředníci a lidé o

⁹³ Zdroj: www.zonaholesov.cz

⁹⁴ Zlínský kraj má ve srovnání s městem Holešov teoreticky lepší přístup k informacím, prostředkům i možnosti lobbingu ve vládě, za prosazování podpory průmyslových zón.

⁹⁵ Usnesením zastupitelstva č. 1/2005, bod 22, dne 24. 2. 2005.

⁹⁶ V době, kdy byla holešovská zóna ještě možnou alternativou k té nošovické, radní věřili, že v případě neúspěchu, zde bude alespoň vybudovaný odštěpný závod – nicméně, ani to se nepodařilo.

tom, jak by korejská automobilka Hyundai poškodila přírodu na Zlínsku. Všichni přitom věděli, že realita je jiná. Přesto do Kroměříže přijeli zástupci ministerstva životního prostředí, Zlínského kraje, CzechInvestu, úřadů, zpracovatelé posudků a zástupci obcí. Vždyť už na konci prosince 2006 řekl ministr Zdeněk Škromach, že korejská společnost nemá zájem o nic jiného než Nošovice. V debatě se dokonce mluvilo i o tom, jak by potenciální korejská výroba mohla ohrozit chráněné druhy zvířat u Holešova. Posuzování zóny pro investora, který nepřijde, běží dál - k údivu starostů nebo zástupců občanských sdružení - až ke konečnému stanovisku ministerstva životního prostředí. Jenže aby došlo k využití této studie, která není zrovna levnou záležitostí (náklady se pohybují v milionech Kč), musel by se tak v Holešově objevit stejně velký investor jako Hyundai, který by zabral většinu plochy zón, musel by mít stejnou výrobu jako korejská továrna, do které by se muselo dovážet podobné množství dílů a vypouštět z ní stejné množství škodlivých látek. "Ani tak by to nebylo možné. Posouzení je prostě pro jedinou firmu, která se jmenuje Hyundai," oponoval Jiří Nezhyba z Ekologického právního servisu (EPS). Pokud do Holešova přijde další investor, vrací se celý proces automaticky na začátek a musí tedy začít celé posuzování znovu. Agentura CzechInvest na tento stav reagovala pozitivně. Již rozběhlý proces hodnocení dopadu investice na životní prostředí je podle agentury nejsnazší a také nejefektivnější cestou, jak si předem prověřit, zda jsou tyto zóny schopny v budoucnu přijmout tak velkého investora.

Nicméně **jedná se dál a hledání investora pokračuje** – Hyundai je v nenávratnu a další potenciální investoři z Francie, které v roce 2005 sliboval náměstek hejtmana Jaroslav Drozd, bohužel také.

ZK vybírá také realizátory přípravných projektů – např. již v srpnu 2006 bylo uskutečněno výběrové řízení pro dodavatele projektových a inženýrských činností v rámci investiční přípravy území průmyslové zóny. Krajská rada schválila na svém zasedání vítěze veřejné zakázky, kterým se stala společnost Centroprojekt a.s.⁹⁷, čímž získala zakázku na přibližně 40 mil. Kč. Během příštího roku by už měly být hotovy všechny inženýrské sítě v zóně. Ovšem je nutno podotknout komplikovanost projektu, neboť se zde musí vybudovat sítě bez znalosti konkrétní investice⁹⁸.

Pokračují také jednání mezi zlínským hejtmánem Liborem Lukášem s generálním ředitelem agentury CzechInvest Tomášem Hrudou. Tématy jednání jsou příprava realizace staveb, které mají zónu připojit na potřebnou infrastrukturu a média, a následně také spolupráce při vyhledávání investorů.

⁹⁷ Dříve Centroprojekt Zlín a.s. Více na www.centroprojekt.cz

⁹⁸ Není znám počet budov, vzdálenost, přesná silniční infrastruktura apod.

V listopadu 2006 jednala krajská rada v čele s hejtmanem Liborem Lukášem s radními města Holešov a starostou Zdeňkem Janalíkem v Holešově, a to především o problematice přípravy a realizace strategické průmyslové zóny v Holešově, ale také budování dopravní infrastruktury. Dohodli se především na tom, že spolupráce kraje a města při budování průmyslové zóny musí být mnohem intenzivnější a obě samosprávy se budou vzájemně podporovat. Následně jmenovalo město Holešov Ing. Stanislava Julíčka za svého delegáta do pracovní skupiny pro přípravu a realizaci zóny, k němuž se posléze připojil i místostarosta Josef Bartošek

Je možné, že se blýská na lepší časy ve snaze získat nového investora do průmyslové zóny Holešov. Dne 16. května 2007 byla zveřejněna tisková zpráva o podepsání **Dohody o spolupráci Zlínského kraje s čínskou provincií Shandong**, která navazuje na loňské společné prohlášení o budoucí spolupráci, kterou podepsal s tamními představiteli hejtman Libor Lukáš při právě probíhající obchodní misi do tohoto regionu. Zástupci kraje, města a podnikatelů v průběhu dosavadní návštěvy jednali s představiteli provincie Shandong, jejího hlavního města Jinan a navštívili také město Shenyang, s nímž smlouvu podepsali zástupci města Zlína, čeká je i jednání v Pekingu. „Dosavadní průběh mise hodnotím velmi pozitivně. Podařilo se nám navázat nová partnerství, zejména v oblastech hospodářství a vzdělávání, která věřím, budou přínosem pro náš region. Podrobně jsem o našem kraji referoval na odborném semináři o průmyslu, podnikání a vzdělávání, v jehož rámci jsem představil i příležitosti pro investice v našem regionu, včetně průmyslové zóny v Holešově,“ uvedl hejtman Lukáš. Zdůraznil, že podnikatelé, pro něž je mise primárně určena, absolvují celou řadu jednání s čínskými protějšky a účastnili se také specializovaného veletrhu. „Náš program je v několika fázích rozdělen, takže zástupci firem stihnou celou řadu aktivit, mají možnost se seznámit s příležitostmi a poznat zdejší progresivní výrobu,“ dodal hejtman.⁹⁹

Území průmyslové zóny Holešov má co nabídnout. Zde Vám uvedu několik povzbudivých dat prezentovaných ZK a CzechInvestem:

- ☐ Strategické umístění lokality v rámci České republiky i střední Evropy.
- ☐ Území je vhodné z hlediska základových podmínek, protože jde o rovinnou lokalitu bez svahových deformací, nepoddolovanou, zcela mimo zátopové oblasti. Umístění zóny není v rozporu se zájmy ochrany přírody a krajiny (zemědělský půdní fond, lesní půdní fond, památky, archeologická naleziště, apod.).

⁹⁹ Zdroj: <http://www.kr-zlinsky.cz/>

Ø Dopravní dostupnost:

- silniční - řešena výstavbou rychlostní komunikace R 49 v návaznosti na dálnici D 1.
- železniční - pomocí železniční vlečky v návaznosti na rychlostní koridor Přerov - Břeclav
- letecká - letiště Kunovice, Brno a Mošnov

Významným faktorem, který přispívá k atraktivitě plochy, je rovněž mnohaletá historie průmyslové výroby v regionu. Zlínský kraj je pověstný pracovitostí, podnikavostí a flexibilitou zdejších lidí. Již Baťovský ekonomický rozmach podnítil vznik desítek průmyslových závodů, které daly tomuto kraji charakter průmyslové oblasti. Dnes působí ve ZK několik prosperujících podniků nadnárodního významu se zahraničními investory. Lidské zdroje poskytují kvalifikovanou a dostupnou pracovní sílu s mezigenerační zkušeností a přiměřenými mzdovými náklady v porovnání s jinými regiony České republiky. Důležitou podpůrnou roli rovněž sehrává přítomnost Univerzity Tomáše Bati a jejích výzkumných programů i existence Technologického inovačního centra jako společného podniku univerzity a kraje, který je zaměřen na oblast inovací či zpracovaná Regionální inovační strategie Zlínského kraje.

K dalším zvýhodňujícím faktorům patří také nadstandardní veřejná hromadná doprava, nabídky bytů pro budoucí zaměstnance ve stávajících bytových objektech a zejména v developerských projektech připravovaných i rozestavěných, včetně široké nabídky přichystaných rozvojových ploch pro výstavbu rodinných domů. Dále pak kvalitní zabezpečení požární ochrany území i zajištění bezpečnosti území z hlediska policejní ochrany.¹⁰⁰

8.4.2 Oficiální data pro investory¹⁰¹

Název: LETIŠTĚ – HOLEŠOV

Kraj: Zlínský

Obec: Holešov

Katastrální území: Holešov, Třebětice, Všetuly, Zahnašovice

Plocha území: 140 ha

¹⁰⁰ Čerpáno z materiálů k propagaci průmyslové zóny Holešov, zejména pak z www.zonaholesov.cz

¹⁰¹ Zdroj: Perspektivy ve Zlínském kraji, dostupné na www.kr-zlinsky.cz

Územní plán: v souladu s územním plánem

Majetkoprávní stav: soukromé vlastnictví (jeden vlastník)

Charakteristika obce: Počet obyvatel města Holešov – 12 400. Tradice potravinářského průmyslu.

Dopravní dostupnost lokality:

Doprava silniční: silnice I/55 a II/438 (západní strana) a silnice II/490 (severní strana), navrhovaná trasa R49 (2,5 km), dálnice D1 ve výstavbě¹⁰²

Doprava železniční: nádraží Holešov 1,5 km (trať č. 303)

Letiště: v místě, Kunovice – 50 km, Ostrava-Mošnov – 80 km, Přerov – 20 km

Technická infrastruktura:

El. energie: vysoké napětí 22kV cca 200 m od hranice areálu.

Centrální zdroj tepla: v místě

Zemní plyn: VTL plynovod DN 300 250 m od hranice areálu.

Zásobování pitnou vodou: vodovod DN 500 mezi jižním okrajem města Holešov a areálem.

Kanalizace, čistírna odpadních vod: čistírna odpadních vod v Holešově, kanalizační řad je nutno prodloužit.

Omezující faktory:

Půdní fond: ne

Ochrana a těžba nerostných surovin: ne

Základové prostředí: území je rovinné bez svahových deformací, bez poddolování

Ochranná pásma vodohospodářská: v těsném kontaktu s areálem je ze severní strany II. ochranné pásmo vodního zdroje Holešov

Zátopové území: ne

Zájmy ochrany přírody a krajiny: ne

Zájmy památkové ochrany: ne

Vhodný způsob využití: průmyslová zóna (pouze lehký průmysl)

¹⁰² Intenzivně pokračuje výstavba dálnice D1 do Zlínského kraje a příprava napojení Průmyslové zóny Holešov na tuto komunikaci. V přípravné fázi je budování rychlostní komunikace R49 na Slovensko, která propojí evropské dopravní koridory a usnadní dopravu mezi průmyslovými oblastmi Evropy.

8.4.3 Jaký prospěch plyne z vytvoření a využití průmyslové zóny pro město Holešov?

Hlavním cílem je zlepšení místní zaměstnanosti, tak to také vnímá většina občanů města a okolních vesnic. Pokud nedojde k paradoxní situaci, kdy se bude město muset věnovat především otázkám a problémům související se zónou na úkor svých běžných povinností, pak se může zastupitelstvo soustředit na další rozvoj města, např. na shánění prostředků na opravu zámku. S příchodem zahraničního investora se také zvýší prestiž města a může dosáhnout až na úroveň srovnatelnou s okresními městy Zlínského kraje, a tudíž zvýšit pravděpodobnost přílivu finančních prostředků z rozpočtu kraje.

Jinou otázkou je současná situace, která není optimální – na přípravě zóny se pracuje už docela dlouho, ale žádný investor zde ještě není. Kraj stále hledá jednoho velkého investora, který by využil celou, popř. převážnou část plochy připravené zóny, ale zastupitelé města by zde radši vpustili několik menších investorů, a to zejména regionální expandující podniky. Ty už ale nebaví čekat a často rozšiřují své závody na blízkých pozemcích o menší rozloze. Nicméně poslední slovo má a bude mít kraj.

7. Závěr, SWOT analýza

Příliv přímých zahraničních investic	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - přísun volných finančních zdrojů - lepší přístup nadnárodních společností k získávání bankovních úvěru - přísun moderních technologií a inovací - pozitivní ovlivňování institucionálního a podnikatelského prostředí v hostitelské zemi - vyšší mzdy zaměstnanců - nové pracovní příležitosti 	<ul style="list-style-type: none"> - zvýšení konkurence pro domácí podniky - propouštění v počáteční fázi růstu produktivity - zvýšení regionálních rozdílů - zvyšování zahraniční zadluženosti - náklady na investiční pobídky
Příležitosti	Ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> - zvýšení efektivity výroby - otevřenější přístup na nově trhy pro dceřiné firmy - výměna zkušeností - možnost spolupráce s dalšími subdodavateli 	<ul style="list-style-type: none"> - snaha utlumit konkurenční výrobu (nepřátelská převzetí) - zaostání růstu mezd za růstem produktivity práce - nejistota setrvání v období krize - repatriace zisků

Přínos PZI:

Fenomén přímých zahraničních investic ovlivnil vývoj české ekonomiky v mnoha rovinách a stejně jako v ostatních hostitelských ekonomikách měl i v ČR příliv PZI na domácí ekonomiku řadu různorodých dopadů. Kumulativně do ČR připlynuly do konce roku 2005 PZI v hodnotě celkem 54,7 mld. USD (cca 1685 mld. CZK). Přičemž i v mezinárodním srovnání byl příliv PZI do ČR relativně vysoký. Zásoba PZI ke konci roku 2005 byla proto v relaci k HDP (48 % HDP), zatímco např. Polsko a Slovensko mají zásobu podstatně nižší (přibližně 30 % HDP). Vysoký příliv PZI je považován za znak pokroku v restrukturalizaci firem, tak i za záruku makroekonomické stability a prosperity země. V souvislosti s přílivem PZI se hovoří o růstu důvěryhodnosti země pro zahraniční investory, jejího zapojení do mezinárodních produkčních a prodejních sítí, o tvorbě nových pracovních míst.

V souvislosti s masivním přílivem PZI stoupá v české ekonomice od roku 2000 velmi rychle rozmach podniků pod zahraniční kontrolou. Dle odhadů vytvářely podniky pod

zahraniční kontrolou v roce 2005 minimálně čtvrtinu českého HDP.¹⁰³ V sektoru velkých a středních podniků nefinanční sféry vytvářely firmy pod zahraniční kontrolou 43 % přidané hodnoty. Mimořádně vysoký je příliv zahraničního kapitálu do zpracovatelského průmyslu a bankovníctví. Podniky pod zahraniční kontrolou v roce 2005 zaměstnávaly 49 % zaměstnanců zpracovatelského průmyslu, vytvářely 63 % přidané hodnoty a 71 % zisku.¹⁰⁴

Bohužel nelze přesně vymezit přínos sektoru firem pod zahraniční kontrolou pro hospodářský růst, ale je velmi pravděpodobné, že tento sektor k rychlé hospodářské dynamice posledních let významně přispěl. Přírůstky hrubé přidané hodnoty podniků pod zahraniční kontrolou jsou podstatně vyšší než přírůstky ostatních sektorů. Odvětví, které má pro růst HDP klíčový význam, je bezesporu zpracovatelský průmysl, kde právě podniky pod zahraniční kontrolou vytvářejí dvě třetiny přidané hodnoty.¹⁰⁵

Jak je patrné (i z výsledků dotazníkového šetření), že podíl hodnoty investic vynaložených na pořízení nových budov a staveb na celkových hmotných investicích byl vyšší v podnicích se zahraniční účastí. Na tento jev mají samozřejmě vliv relativně vyšší úspory kapitálu, které mají k dispozici právě zahraniční investoři. Jedním z důvodů byla také skutečnost, že podniky se zahraniční účastí nakupovaly v rámci privatizace jež existující objekty a do následných investic pak spadaly pouze náklady na jejich rekonstrukci či modernizaci. Ovšem tohle je jev spíše regionální, v rámci ČR pak často převládá opačný stav.

Rizika PZI:

Vysoká penetrace podniků pod zahraniční kontrolou v ekonomice může dojít k tzv. dualitě ekonomiky, spočívající v zaostávání výkonnosti čistě domácích firem za firmami pod zahraniční kontrolou. Údaje naznačují stále vysokou výkonnostní mezeru mezi domácím a zahraničním sektorem v českém průmyslu, což potvrzuje i fakt, přidaná hodnota na pracovníka je u firem pod zahraniční kontrolou přibližně o polovinu vyšší než v sektoru domácích soukromých firem. Tento jev se dle dat již dál výrazně neprohlubuje. Nicméně hospodářská politika by měla vymezit ve své strategii realizaci přenosu potenciálních pozitivních efektů přímých zahraničních investic právě do sektoru domácích firem, což záleží především na schopnosti těchto firem aplikovat moderní technologie, které se do naší republiky dostaly skrze zahraniční firmy a spolupracovat s nimi. Dá se říci, že v tomto smyslu je faktorem zásadního významu technologický transfer.

¹⁰³ Zdroj: VŠEM (www.vsem.cz)

¹⁰⁴ Zdroj: VŠEM (www.vsem.cz)

¹⁰⁵ Zdroj: ČNB.

Jedním z nejvýznamnějších schopností země, nutným k realizaci pozitivních efektů plynoucích z PZI, je pružný trh práce a úroveň vzdělání a kvality pracovní síly. Dle makroekonomů je však český trh práce v současné době jednou z hlavních slabín celé ekonomiky. V regionálním pohledu se tento fakt potvrzuje paradoxem, že regiony s vysokým přílivem PZI mají vyšší nabídku pracovních míst než regiony s přílivem slabým, nicméně nemají nižší nezaměstnanost. Nepodpořená teorie o vlivu PZI na nezaměstnanost se dá vysvětlit buďto subjektivním rozhodnutím investora, či nedostatkem adekvátní pracovní síly v investičními pobídkami podporovanými regiony s vysokou nezaměstnaností.

PZI ale zdaleka není možné považovat za zcela bezpečný a nedluhový zdroj financování potřeb rozvoje ekonomiky. Například v České republice se PZI čím dál tím výrazněji podílejí nejen na růstu zahraniční zadluženosti, ale zvyšují i zranitelnost vnější rovnováhy. Je to dáno např. skutečností, že do PZI je zahrnován nejen zahraniční vklad do základního jmění podniku a následný reinvestovaný zisk, ale také mezipodnikové úvěry. Dluhové financování mezi zahraniční „matkou“ a domácí „dcerou“ (či pobočkou) začíná vytvářet významnou složku přílivu PZI. Vzhledem k tomu, že mezipodnikové úvěry se přímo promítají do zadluženosti země, nelze se tak divit tomu, že na konci roku 2003 tato dluhová složka PZI tvořila již 17 % celkové zahraniční zadluženosti České republiky.¹⁰⁶ Druhým důvodem je ten, že podniky pod zahraniční kontrolou působící na území České republiky financují své potřeby zejména čerpáním zahraničních bankovních úvěrů a ostatních zdrojů ze zahraničí.

Samotný záměr zahraničního investora dlouhodobě zde podnikat neznámá, že PZI rovněž nemohou ze země poměrně rychle odplynout. Jestliže dojde k výrazné změně ekonomiky – např. snížení daňových výhod, měnová či politická krize apod., tak pokud například zahraniční investor vlastní majetek, může ho použít jako zástavu k bankovnímu úvěru a získané finanční prostředky převést do zahraničí, kde začne podnikat za lepší podpory.

Dalším rizikem pro domácí ekonomiku může být také náhlý odchod několika výraznějších investorů v krátkém období, a přesun jejich výroby do levnějších podmínek, což může způsobit destabilizaci ekonomiky celého státu.

¹⁰⁶ Zdroj: Tomšík, V., Srholec, M., 2004.

Vliv PZI na regionální rozvoj Zlínského kraje

Uvedená pozitiva a negativa jsou aplikovatelná jak v rámci republiky tak i v rámci kraje. Konkrétní cílový region této diplomové práce, tj. Zlínský kraj, je co se týče PZI rozvojovým regionem. Přichází sem PZI, ale zpravidla staví na již dříve vybudovaných podmínkách, které však doplňují o kýžené know-how. Vliv PZI na zaměstnanost ve ZK nelze dokázat, neboť míra nezaměstnanosti se udržuje na relativně stálé úrovni. Ovšem je pravdou, že tam, kde je silnější zahraniční investor, je nezaměstnanost pod celorepublikovým průměrem (to se týká okresu Zlín a Uherské Hradiště), na druhou stranu okres Kroměříž čeká na svou šanci s připravenou průmyslovou zónou Holešov. Bylo by zajímavé zmapovat situaci na Kroměřížsku po příchodu zahraničního investora.

Zlínský kraj ale bohužel nepatří mezi ty nejvíce vyhledávané regiony pro PZI z hlediska kvality podnikatelského prostředí. Situace se však může výrazně zlepšit po dokončení již zahájené infrastrukturní výstavby.

8. Summary

The subject of my interest in this graduation theses was to focus on the influence of foreign direct investments (FDIs) over the region Zlin. The aim was to give an overview of the sphere of theories about regional development, process of the transformation, particularly of the industry. There are some possible definitions and forms of the FDI in the theoretical part of this work. Then follows the Zlin region of both physical-geographical and social-economical characteristics which are completed by maps, charts and diagrams as an illustration. One chapter is devoted to institutional subventions by the government or European Union, status quo and the progress of FDI on the international, national and regional level, too. There are two comparison of the corporate environment – one is based on a book from main literary sources and the second is a result of myresearch in the practical part of this theses. Practical part is supplied by the case study of the industrial zone Holesov. At the end of my work I made a SWOT analysis of both positive and negative criticisms, which helped you to understand to the influence of the income of FDIs.

Key words: foreign direct investment (FDIs), regional development, industry, transformation, Zlin, Holesov

11. Zdroje:

Literatura:

- 1) *Analýza socioekonomického a demografického vývoje. Zlínský kraj.* Brno: VCRR MU v Brně, 2004. 183 str.
- 2) Blažek, J., Uhlíř, D.: *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace.* Praha: Karolinum, 2002. 211 s.
- 3) *Česká statistika: Rok 1990.* Svazek č. 15. Praha: ČSÚ, 1990. 193 str.
- 4) *Demografický, sociální a ekonomický vývoj Zlínského kraje v letech 2000-2004.* Zlín: Český statistický úřad, Krajská reprezentace Zlín, 2005. 125 s.; ISBN: 80-250-1113-5.
- 5) Hampl, M. a kol.: *Regionální vývoj: Specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie.* Praha: PřF UK, 2001. 328 s.
- 6) Hanzlová, Dagmar: *Vliv podniků se zahraniční kapitálovou účastí na investičních aktivitách v ČR v letech 1997 až 2000.* Praha: Český statistický úřad, 2001. 21 s.; ISBN: 80-7223-584-2.
- 7) Hučka, Miroslav a kol.: *Konkurenceschopnost firem. Konkurenceschopnost podniků v podmínkách globalizace.* Ostrava: Ethics, 2005. 299 s.; ISBN: 80-902713-5-9.
- 8) *Informační systém o průmyslu.* Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.
- 9) Jeníček, Vladimír: *Globalizace světového hospodářství.* 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2002. xii, 152 s.; ISBN: 80-7179-787-1.
- 10) Kalínská, Emilie: *Aktuální otázky světové ekonomiky. Přímé zahraniční investice a jejich úloha v regionu střední a východní Evropy.* Praha: VŠE v Praze, 1999. 21 s. ISBN 80-7079-287-6.
- 11) Kincl, Michael: *Investiční pobídky jako forma veřejné podpory.* Praha: Linde, 2003, 79 s.; ISBN: 80-86131-48-3.
- 12) Kunc, Josef: *Transformace českého průmyslu po roce 1989 – vliv přímých zahraničních investic.* Disertační práce. Brno, 2005.
- 13) Mallya, Thaddeus J. S.: *Přímé zahraniční investice: Regionální růst a politika – empirická evaluace České republiky a Polska = Foreign direct investment: regional growth and policy - an empirical evaluation of Czech Republic and Poland: zkrácená verze habilitační práce.* Brno: Vutium, 2005. 43 s.; ISBN: 80-214-2977-1.
- 14) Mráčková, Helena: *Strategické plánování v kraji a v rodině je podobné.* In Okno do kraje. Magazín o životě a dění ve Zlínském kraji. Březen 2007, ročník III. Zlín: Moraviapress a.s., str. 8
- 15) Petříček, Václav: *Vývoj investičního prostředí v České republice.* 1. vyd. Praha: Corona, 2003. 104 s.; ISBN: 80-903363-0-2.

- 16) Sereghyová, Jana: *Investice realizované podniky transformačních zemí v zahraničí*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. 70 s.; ISBN: 80-86419-65-7.
- 17) Smolík, Dušan a kol.: *Analýza a modelování adaptačních procesů průmyslových regionů v kontextu integrace do Evropské unie a vytváření euroregionů: závěrečná zpráva o řešení výzkumného záměru v letech 1999-2004: institucionální výzkumný záměr MSM 275100015*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ekonomická fakulta, 2005. 61 s.; ISBN: 80-248-0764-5.
- 18) Spěvák, V. a kol.: *Transformace české ekonomiky: Politické, ekonomické a sociální aspekty*. Praha, Linde, 2002. 525 s.
- 19) Spěvák, V., Vintrová, R., Hájek, M., Žďárek, V.: *Růst, stabilita a konvergence české ekonomiky v letech 1996 – 2005*. Praha, Centrum ekonomických studií VŠEM, 2005. 74 s.
- 20) Srholec, Martin: *Přímé zahraniční investice v České republice: teorie a praxe v mezinárodním srovnání*. Praha: Linde, 2004. 171 s.; ISBN: 80-86131-52-1.
- 21) Starzyczná, Halina a kol.: *Exogenní a endogenní faktory regionálního rozvoje - zhodnocení empirických zkušeností a teoretických přístupů k pólům rozvoje*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta, 2005. 343 s.; ISBN: 80-7248-337-4.
- 22) Vančura, M.: *Přímé zahraniční investice v České republice*. In: A. Wahla (ed.): *Geografie a proměny poznání geografické reality. Sborník příspěvků z Mezinárodní geografické konference*, 1. vyd. Ostrava: PřF OU, 2004. s. 162-168. 2 sv.; ISBN: 80-7042-788-4.
- 23) Varadzin, F. a kol.: *Ekonomický rozvoj a růst*. Praha: Professional Publishing, 2004. 329 s.; ISBN: 80-86419-61-4.
- 24) Vintrová, R.: *Konvergence ekonomik střeoevropských nových členských zemí*. Praha: VŠEM, 2006.
- 25) Viturka, Milan.: *Zahraniční investice a strategie regionálního rozvoje*. Brno: ESF MU, 2000. 81 s.
- 26) Viturka, Milan a kol.: *Regionální vyhodnocení kvality podnikatelského prostředí v České republice. Realizační přístup výzkumného záměru finančně podporovaného MŠMT č. 145600001 „Faktory efektivnosti rozvoje regionů ČR“*. 1. vyd. Brno: MU v Brně, 2003. 141 s.; ISBN: 80-210-3304-5.
- 27) Viturka, Milan a kol.: *The Case study: případová studie k problémům regionálního rozvoje regionů ČR: výzkumný záměr 145600001: faktory efektivnosti rozvoje regionů ČR*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 123 s.; ISBN: 80-210-2572-7.

Elektronické zdroje:

- 1) Akreditace průmyslových zón [online]. © 2002 – 2005 [citováno 2. května 2007].
Dostupné na: <http://apz.implementace.cz/>
- 2) Bulletin CES VŠEM. Zamrazilová, E.: Přímé zahraniční investice: makroekonomické souvislosti. ISSN 1801-1578 (elektronická verze). vydání 3 / ročník 2007 / 28. 2. 2007, str. 2. Dostupné na: www.cesvsem.cz
- 3) Business Center [online] © 2007 [citováno 12. května 2007]. Dostupné na: <http://business.center.cz>
- 4) Český statistický úřad [online] © 2007. [citováno 18. května 2007]. Dostupné na: <http://www.czso.cz>
- 5) Česká národní banka [online]. © 2007 [citováno 4. května 2007]. Dostupné na: www.cnb.cz
ČNB: Výroční zpráva 1997. Praha, Česká národní banka 1998
ČNB: Výroční zpráva 1998. Praha, Česká národní banka 1999
ČNB: Výroční zpráva 2003. Praha, Česká národní banka 2002.
ČNB: Přímé zahraniční investice 1998. Praha, Česká národní banka 2000
ČNB: Přímé zahraniční investice 1999. Praha, Česká národní banka 2001
ČNB: Přímé zahraniční investice 2000. Praha, Česká národní banka 2002
ČNB: Přímé zahraniční investice 2001. Praha, Česká národní banka 2003
ČNB: Přímé zahraniční investice 2002. Praha, Česká národní banka 2004
ČNB: Přímé zahraniční investice 2003. Praha, Česká národní banka 2005
ČNB: Přímé zahraniční investice 2004. Praha, Česká národní banka 2006
ČNB: Přímé zahraniční investice 2005. Praha, Česká národní banka 2007
- 6) CzechInvest – Agentura pro regionální spolupráci a investice [online]. © 2007 [citováno 4. listopadu 2006]. Dostupné na: www.czechinvest.cz
CzechInvest: *CzechInvest 2004-2006*. Praha, CzechInvest 2005.
CzechInvest: *Programy podpory Evropské unie pro malé a střední podniky*. Praha, CzechInvest 2004.
CzechInvest: *Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Případová studie 2006*.
CzechInvest: *Výroční zpráva 2002*. Praha, CzechInvest 2003.
CzechInvest: *Výroční zpráva 2003*. Praha, CzechInvest 2004.
CzechInvest: *Výroční zpráva 2004*. Praha, CzechInvest 2005.
CzechInvest: *Výroční zpráva 2005*. Praha, CzechInvest 2006.
- 7) Databáze HBI Monitor [online]. © 2007 [citováno 2. dubna 2007]. Dostupné na: www.hbi.cz
- 8) Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [online]. © 2007 [citováno 12. dubna 2007].
Dostupné na: www.mpsv.cz
- 9) Ministerstvo pro místní rozvoj české republiky. Krok za krokem SROPem.OW, MMR ČR, duben – květen 2004. © 2004 [citováno 12. dubna 2007]. Dostupné na: www.mmr.cz

- 10) *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR* [online]. © 2007 [citováno 5. května 2007]. Dostupné na: www.mpo.cz
- 11) *NEWTON: Investiční pobídky v České republice*. © 2003 [citováno 2. května 2007]. Dostupné na: www.newton.cz
- 12) [United Nations Economic Commission for Europe](http://www.unece.org) [online]. *Economic Survey of Europe, 2005 No. 1*. © 2004, poslední aktualizace 03/10/2006 [citováno 12. dubna 2007]. Dostupné na: <http://www.unece.org/ead/survey.htm>
- 13) *Zlínský kraj* [online] © 2007 [citováno dne 12. dubna 2007]. Dostupné na : <http://www.kr-zlinsky.cz>

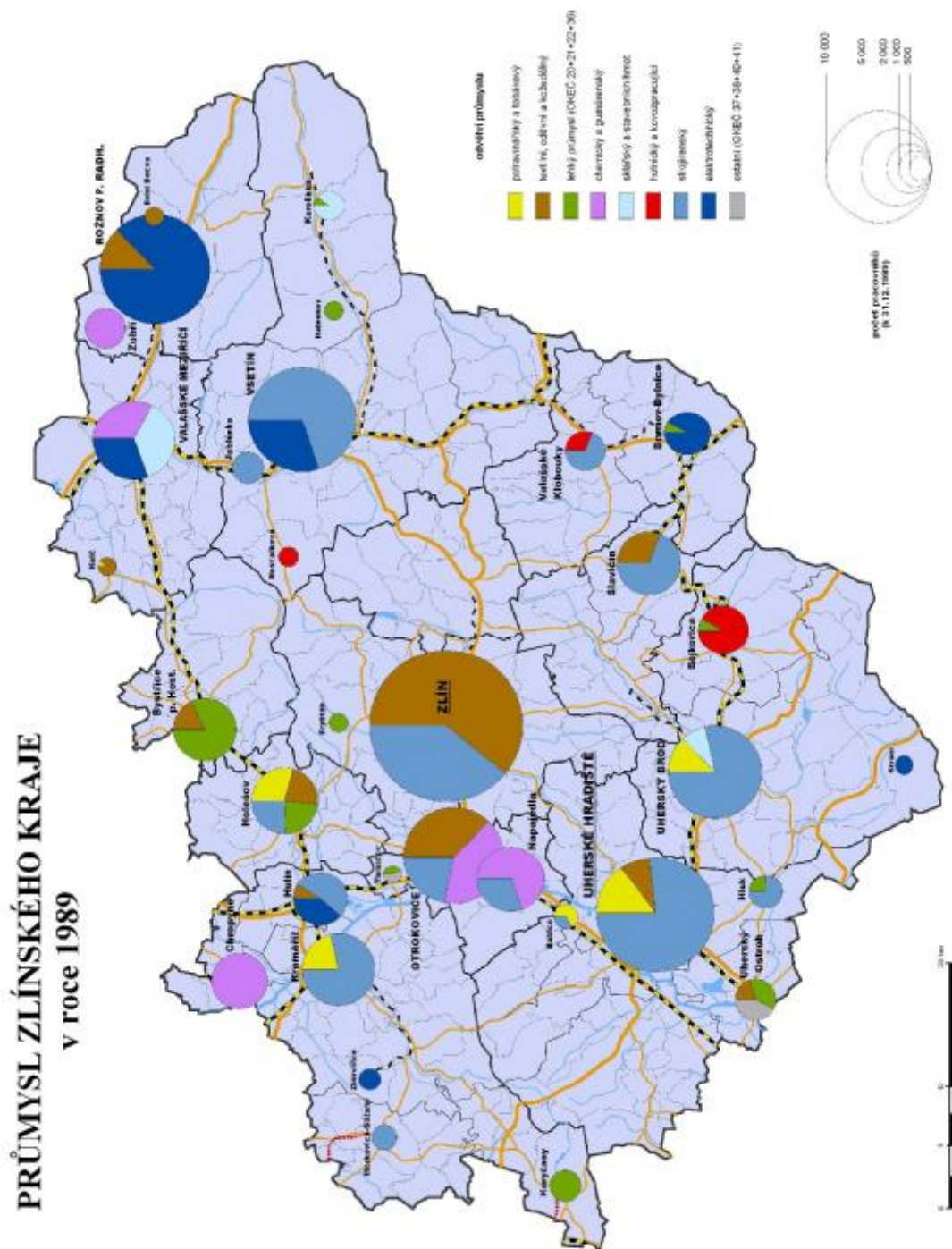
Přílohy

Seznam příloh:

- Příloha č. 1:** Obr. č. 1: Průmysl Zlínského kraje v roce 1989
- Příloha č. 2:** Obr. č. 2: Potravinářský průmysl ve Zlínském kraji v roce 1989
Obr. č. 3: Textilní, oděvní a kožedělný průmysl ve Zlínském kraji v roce 1989
- Příloha č. 3:** Obr. č. 4: Průmysl Zlínského kraje v roce 2003
- Příloha č. 4:** Obr. č. 5: Potravinářský průmysl ve Zlínském kraji v roce 2003
Obr. č. 6: Chemický průmysl ve Zlínském kraji v roce 2003
- Příloha č. 5:** Obr. č. 7: Současná dopravní situace ve Zlínském kraji
Obr. č. 8: Dopravní situace ve Zlínském kraji v blízké budoucnosti
- Příloha č. 6:** Situace v průmyslu v roce 1989 – okres Zlín
- Příloha č. 7:** Situace v průmyslu v roce 1989 – okres Vsetín
- Příloha č. 8:** Situace v průmyslu v roce 1989 – okres Uherské Hradiště
- Příloha č. 9:** Situace v průmyslu v roce 1989 – okres Kroměříž
- Příloha č. 10:** Tab.: Faktory kvality podnikatelského prostředí a jejich významové váhy podle vybraných odvětvových skupin ekonomických aktivit
- Příloha č. 11:** Srovnání makroekonomických ukazatelů Zlínského kraje v rámci ČR
- Příloha č. 12:** Dotazník pro významné firmy ve Zlínském kraji

Příloha č. 1:

Obr. č. 1: Průmysl Zlínského kraje v roce 1989

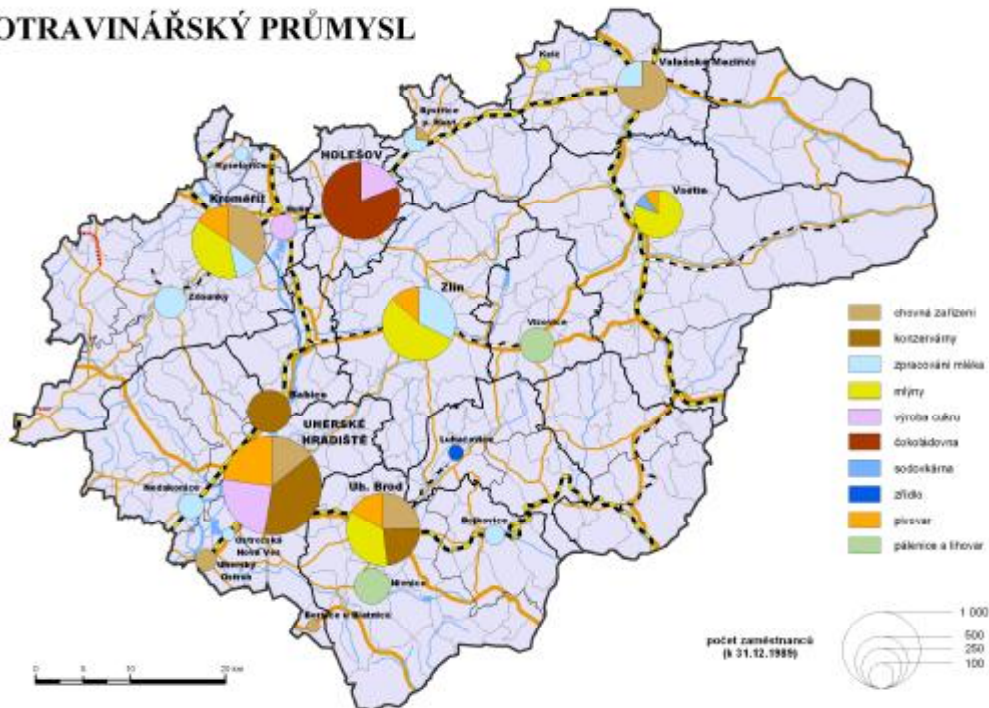

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.; vlastní výpočty

Příloha č. 2:

Obr. č. 2: Potravinářský průmysl ve Zlínském kraji v roce 1989

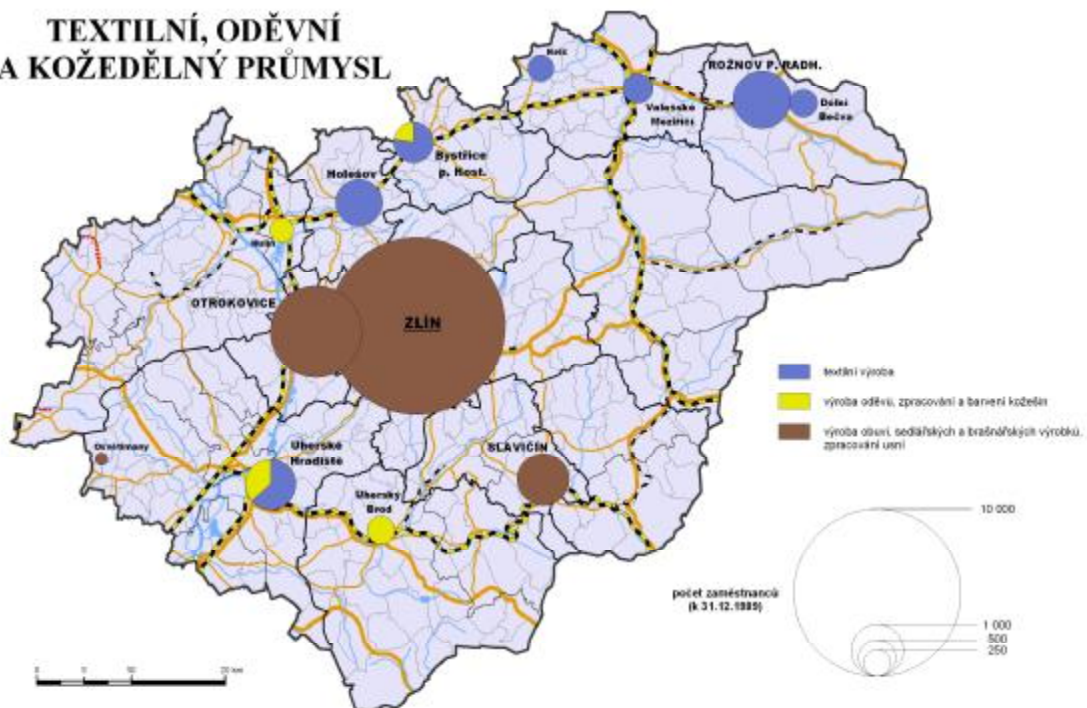
POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.; vlastní výpočty

Obr. č. 3: Textilní, oděvní a kožedělný průmysl ve Zlínském kraji v roce 1989

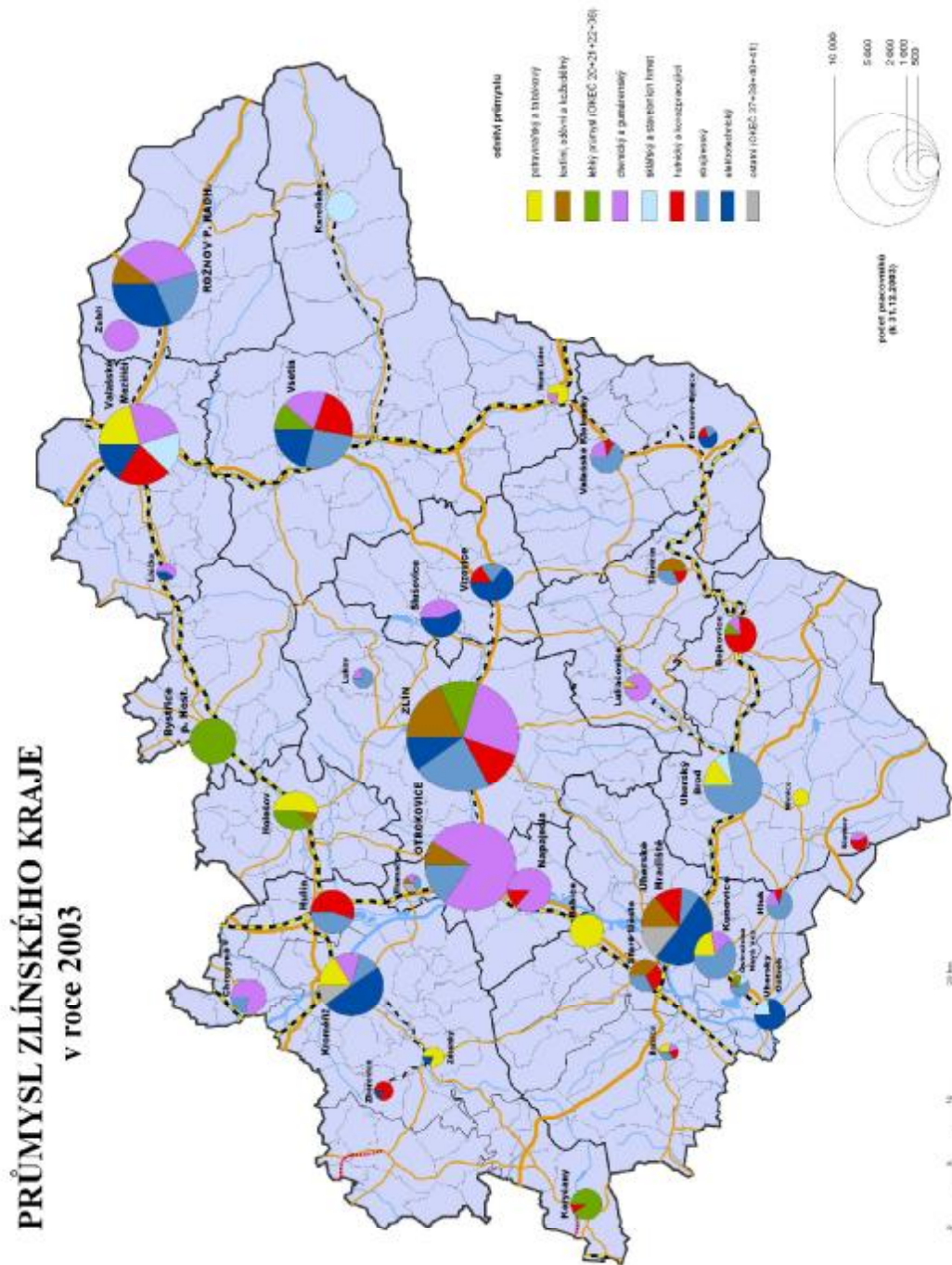
**TEXTILNÍ, ODĚVNÍ
A KOŽEDĚLNÝ PRŮMYSL**

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.; vlastní výpočty

Příloha č. 3:

Obr. č. 4: Průmysl Zlínského kraje v roce 2003

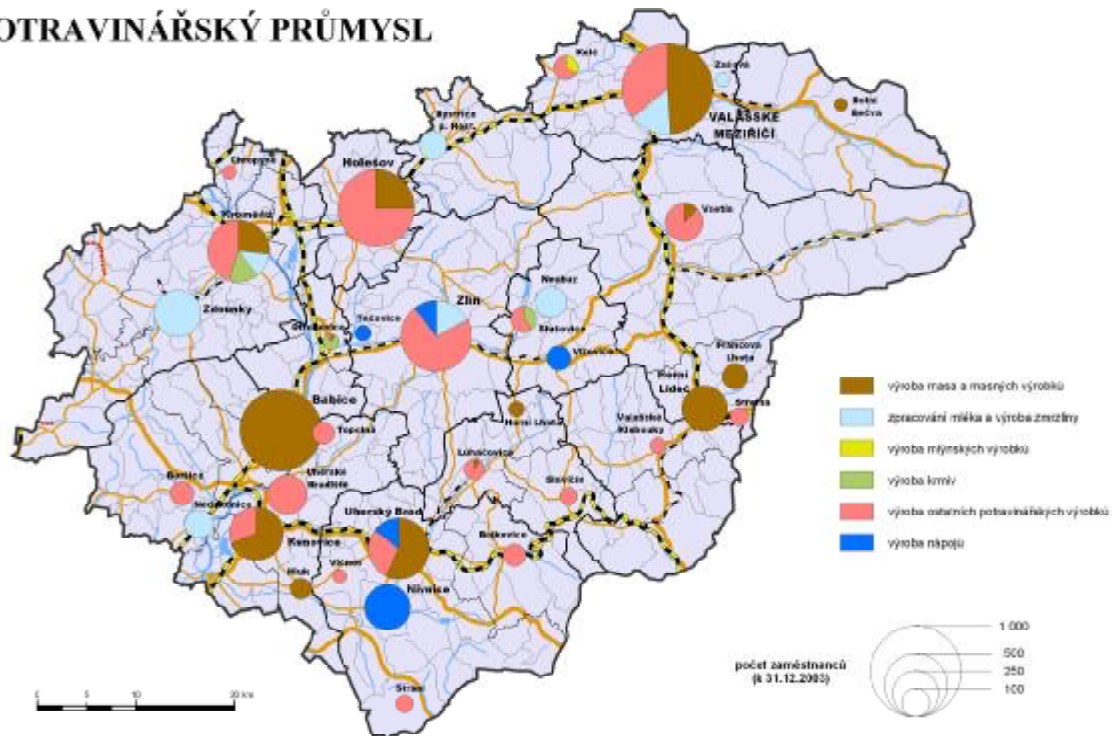

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.; vlastní výpočty

Příloha č. 4:

Obr. č. 5: Potravinářský průmysl ve Zlínském kraji v roce 2003

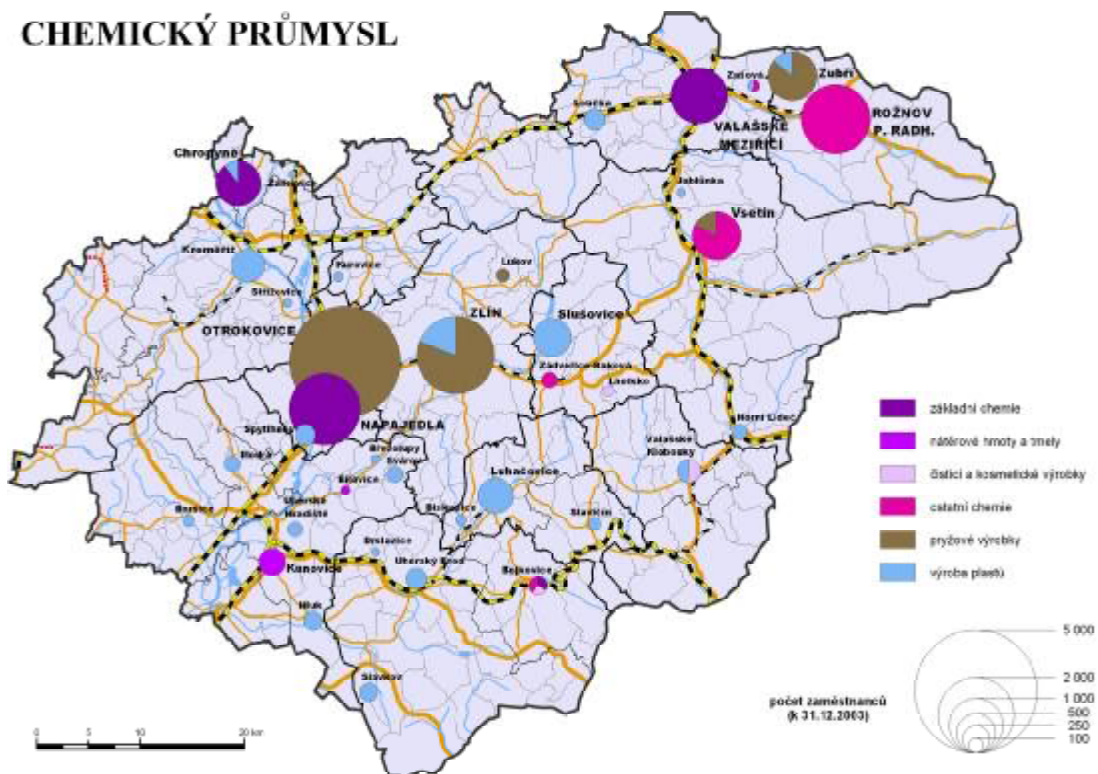
POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.; vlastní výpočty

Obr. č. 6: Chemický průmysl ve Zlínském kraji v roce 2003

CHEMICKÝ PRŮMYSL

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.; vlastní výpočty

Příloha č. 5:

Obr. č. 7: Současná dopravní situace ve Zlínském kraji

Zdroj: Perspektivy ve Zlínském kraji

Obr. č. 8: Dopravní situace ve Zlínském kraji v blízké budoucnosti

Zdroj: Perspektivy ve Zlínském kraji

Příloha č. 6: Situace v průmyslu v roce 1989 – okres Zlín

Tab. č. 1: Zaměstnanost v jednotlivých sektorech dle počtu zaměstnanců a index specializace

		ČSR	okres Zlín	index specializace v průmyslu
celkem počet pracovníků		5 236 908	109 154	
I. sektor		685 271	18 428	
II. sektor		2 525 240	59 981	
průmysl		2 114 882	49 010	1,11
	průmysl paliv a energetiky	262 448	604	0,10
	hutnictví železa a neželezných kovů	145 733	48	0,01
	chemický a gumárenský průmysl	118 971	8 964	3,25
	strojírenský průmysl	601 907	12 210	0,88
	elektronický a elektrotechnický průmysl	140 881	2 248	0,69
	průmysl stavebních hmot	54 143	214	0,17
	dřevozpracující průmysl	76 837	1 309	0,74
	kovodělný průmysl	112 622	390	0,15
	polygrafický p. a průmysl papíru a celulózy	45 942	331	0,31
	průmysl sklářský, porc. a keramiky	73 880	0	0,00
	textilní a kožedělný průmysl	278 095	19 877	3,08
	potravinářský průmysl	144 959	1 504	0,45
	ostatní průmyslová výroba	58 464	1 311	0,97
stavebnictví		410 358	10 971	
III. sektor		2 026 397	30 745	

Zdroj: Česká statistika. Rok 1990. Svazek č. 15, ČSÚ, Praha 1990, 193 str.; vlastní výpočty

Tab. č. 2: Deset největších zaměstnavatelů podle počtu pracovníků v roce 1989

p. č.	Název	Místo	Pracovníci	OKEČ
1.	TST,K.P.,ZPS,GOTTWALDOV TST K P ZPS GOTTWALDOV	Zlín	5288	29
2.	SVIT,GOTTWALDOV; Závod obuvnický, Gottwaldov	Zlín	4230	19
3.	BARUM-RUDÝ ŘÍJEN OTROKOVICE; Rudý říjen, provozovna Otrokovice	Otrokovice	3219	25
4.	SVIT,GOTTWALDOV; Generální ředitelství Gottwaldov	Zlín	2943	19
5.	SVIT,GOTTWALDOV; Koželužný závod Otrokovice	Otrokovice	2660	19
6.	SVIT,GOTTWALDOV; Závod gumárenský Gottwaldov	Zlín	2636	19
7.	FATRA,NAPAJEDLA; FATRA Napajedla	Napajedla	2609	25
8.	VLÁRSKÉ STROJÍRNY K.P. SLAVIČÍN; Vlárské strojírny Slavičín	Slavičín	2254	29
9.	MORAVAN, K.P. OTROKOVICE; MORAVAN Otrokovice	Otrokovice	1797	34
10.	SVIT,GOTTWALDOV; Závod plastikářský Gottwaldov	Zlín	1714	19

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.

Příloha č. 7: Situace v průmyslu v roce 1989 – okres Vsetín

Tab.: Zaměstnanost v jednotlivých sektorech dle počtu zaměstnanců a index specializace

		ČSR	okres Vsetín	index specializace v průmyslu
celkem počet pracovníků		5 236 908	71 295	
I. sektor		685 271	9 500	
II. sektor		2 525 240	40 560	
průmysl		2 114 882	36 697	1,27
	průmysl paliv a energetiky	262 448	737	0,16
	hutnictví železa a neželezných kovů	145 733	22	0,01
	chemický a gumárenský průmysl	118 971	3 103	1,50
	strojírenský průmysl	601 907	7 660	0,73
	elektronický a elektrotechnický průmysl	140 881	13 556	5,55
	průmysl stavebních hmot	54 143	188	0,20
	dřevozpracující průmysl	76 837	1 729	1,30
	kovodělný průmysl	112 622	791	0,40
	polygrafický p. a průmysl papíru a celulózy	45 942	185	0,23
	průmysl sklářský, porc. a keramiky	73 880	3 551	2,77
	textilní a kožedělný průmysl	278 095	2 224	0,46
	potravinářský průmysl	144 959	1 112	0,44
	ostatní průmyslová výroba	58 464	1 839	1,81
stavebnictví		410 358	3 863	
III. sektor		2 026 397	21 235	

Zdroj: Česká statistika. Rok 1990. Svazek č. 15, ČSÚ, Praha 1990, 193 str.; vlastní výpočty

Tab.: Deset největších zaměstnavatelů podle počtu pracovníků v roce 1989

p. č.	Název	Místo	Pracovníci	OKEČ
1.	TESLA ROŽNOV; Závod Rožnov pod Radhoštěm	Rožnov p.R.	8504	30
2.	ZBROJOVKA, K.P.VSETÍN; ZVS-ZBROJOVKA-Závod Vsetín	Vsetín	6654	29
3.	MEZ,K.P.VSETÍN; MEZ Vsetín K. P. Vsetín	Vsetín	2840	30
4.	URXOVY ZÁV.VAL.MEZIŘÍČÍ; Základní závod Valašské Meziříčí Urxovy závody	Val.Meziříčí	1747	24
5.	TESLA VAL.MEZIŘÍČÍ; K.P. TESLA Valašské Meziříčí	Val.Meziříčí	1663	30
6.	OSVĚTLOVACÍ SKLO,VAL. MEZIŘÍČÍ; Osvětlovací sklo, Z8vod 10, Valašské Meziříčí	Val.Meziříčí	1641	26
7.	GUMÁRNY,ZUBŘÍ; GUMÁRNY ZUBŘÍ	Zubří	1301	25
8.	LOANA ROŽNOV P/R,S.P; LOANA Závod 01 Rožnov pod Radhoštěm	Rožnov p.R.	816	17
9.	ZBROJOVKA,K.P.VSETIN; ZVS Zbrojovka Vsetín K.P. Závod Jablunka	Jablunka	815	29
10.	MORAVSKÉ SKLÁRNY, KVETNA; Moravské sklárny, Závod 02 Karolínka	Karolínka	712	26

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.

Příloha č. 8: Situace v průmyslu v roce 1989 – okres Uherské Hradiště

Tab.: Zaměstnanost v jednotlivých sektorech dle počtu zaměstnanců a index specializace

	ČSR	okres Uh.Hradiště	index specializace v průmyslu
celkem počet pracovníků	5 236 908	65 286	
I. sektor	685 271	12 185	
II. sektor	2 525 240	35 618	
průmysl	2 114 882	29 397	1,11
průmysl paliv a energetiky	262 448	106	0,03
hutnictví železa a neželezných kovů	145 733	0	0,00
chemický a gumárenský průmysl	118 971	815	0,49
strojírenský průmysl	601 907	15 604	1,87
elektronický a elektrotechnický průmysl	140 881	683	0,35
průmysl stavebních hmot	54 143	353	0,47
dřevozpracující průmysl	76 837	1 885	1,76
kovodělný průmysl	112 622	3 048	1,95
polygrafický p. a průmysl papíru a celulózy	45 942	23	0,04
průmysl sklářský, porc. a keramiky	73 880	720	0,70
textilní a kožedělný průmysl	278 095	2 304	0,60
potravinářský průmysl	144 959	3 414	1,69
ostatní průmyslová výroba	58 464	442	0,54
stavebnictví	410 358	6 221	
III. sektor	2 026 397	17 483	

Zdroj: Česká statistika. Rok 1990. Svazek č. 15, ČSÚ, Praha 1990, 193 str.; vlastní výpočty

Tab.: Deset největších zaměstnavatelů podle počtu pracovníků v roce 1989

p. č.	Název	Místo	Pracovníci	OKEČ
1.	LET Kunovice (výroba letadel)	Uh.Hradiště	5433	34
2.	ČESKÁ ZBROJ.UH.BROD SP; AGROZET Uherský Brod	Uh. Brod	2875	29
3.	MESIT,KP UH.HRADIŠTĚ; MESIT-Uherské Hradiště	Uh.Hradiště	2784	34
4.	SLOVÁCKÉ STROJIRNY UH.BROD; Slovácké strojírny	Uh. Brod	2678	29
5.	ZEVETA, K.P.BOJKOVICE; ZEVETA Bojkovice K.P.	Bojkovice	1882	28
6.	AUTOPAL, NOVÝ JIČÍN; Závod Hluk AUTOPAL	Hluk	695	34
7.	BARVY A LAKY PRAHA; Závod 40 Staré Město – Uherské Hradiště	Uh.Hradiště	614	24
8.	SLEZAN,FRÝDEK-MÍSTEK; SLEZAN N. P. Uherské Hradiště Prádelna	Uh.Hradiště	602	17
9.	MORAVSKÉ SKLÁRNY, KVETNA; Moravské sklárny, Závod 01 Kvetna	Uh. Brod	546	26
10.	TON,BYSTŘICE P/H; Závod Uherské Hradiště, Malinovského	Uh.Hradiště	514	36

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.

Příloha č. 9: Situace v průmyslu v roce 1989 – okres Kroměříž

Tab.: Zaměstnanost v jednotlivých sektorech dle počtu zaměstnanců a index specializace

	ČSR	okres Kroměříž	index specializace v průmyslu
celkem počet pracovníků	5 236 908	50 628	
I. sektor	685 271	9 311	
II. sektor	2 525 240	24 005	
průmysl	2 114 882	21 691	1,06
průmysl paliv a energetiky	262 448	189	0,07
hutnictví železa a neželezných kovů	145 733	0	0,00
chemický a gumárenský průmysl	118 971	3 323	2,72
strojírenský průmysl	601 907	8 263	1,34
elektronický a elektrotechnický průmysl	140 881	56	0,04
průmysl stavebních hmot	54 143	215	0,39
dřevozpracující průmysl	76 837	4 226	5,36
kovodělný průmysl	112 622	745	0,64
polygrafický p. a průmysl papíru a celulózy	45 942	159	0,34
průmysl sklářský, porc. a keramiky	73 880	0	0,00
textilní a kožedělný průmysl	278 095	1 909	0,67
potravinářský průmysl	144 959	2 544	1,71
ostatní průmyslová výroba	58 464	62	0,10
stavebnictví	410 358	2 314	
III. sektor	2 026 397	17 312	

Zdroj: Česká statistika. Rok 1990. Svazek č. 15, ČSÚ, Praha 1990, 193 str.; vlastní výpočty

Tab.: Deset největších zaměstnavatelů podle počtu pracovníků v roce 1989

p. č.	Název	Místo	Pracovníci	OKEČ
1.	PAL-OBORNÝ PODNIK KROMĚŘÍŽ; Závod 01 Kroměříž	Kroměříž	3182	34
2.	TECHNOPLAST, CHROPYNĚ; Výroba z plastických hmot, Chropyně	Chropyně	2541	25
3.	TON, BYSTRŮVICE P/H; Bystřice pod Hostýnem, Závod 1	Bystřice p.H.	1796	36
4.	TST, K.P., TOS HULÍN; TOS Hulín	Hulín	1241	29
5.	NAREX PRAHA S.P.; Závod Hulín	Hulín	907	30
6.	ČOKOLÁDOVNÝ PRAHA; S.P. SFINX, odštěpný závod Holešov	Holešov	832	15
7.	UP ZÁVODY, BUČOVICE; Závod Koryčany	Koryčany	790	36
8.	LOANA ROŽNOV P/R, S.P.; LOANA Závod 02 Holešov	Holešov	714	17
9.	TON, BYSTRŮVICE P/H; Holešov, Tovární 725	Holešov	668	36
10.	CSAO BRNO S.P.; Autoopravna Holešov	Holešov	641	34

Zdroj: Informační systém o průmyslu. Brno: Centrum pro regionální rozvoj, MU v Brně, 2005.

Příloha č. 10:

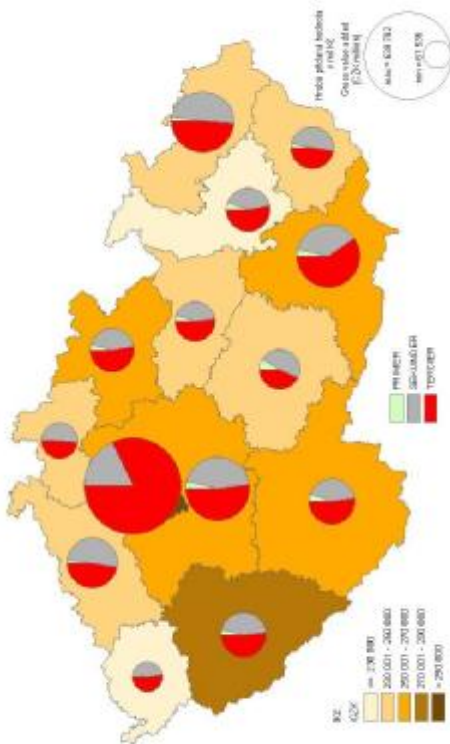
Tab.: Faktory kvality podnikatelského prostředí a jejich významové váhy podle vybraných odvětvových skupin ekonomických aktivit

Faktory	Zpracovatelský průmysl			Produktivní složky		
	A	B	C	A	B	C
Obchodní faktory:						
blízkost trhů	11	8	10	9	3	6
významné firmy	11	9	10	6	10	8
přítomnost zahraničních firem	4	2	3	7	3	5
podpůrné služby	2	9	5	8	9	8
celkem	28	28	28	30	25	27
Infrastrukturní faktory:						
kvalita silnic a železnic	11	6	9	8	8	8
blízkost letišť	4	5	4	6	5	5
rozvoj informačních a komunikačních technologií	2	6	4	10	6	8
celkem	17	17	17	24	19	21
Pracovní faktory:						
dostupnost pracovních sil	12	9	10	8	10	9
kvalita pracovních sil	8	4	6	6	4	5
flexibilita pracovních sil	2	5	4	2	2	2
celkem	22	18	20	16	16	16
Lokální faktory:						
nabídka rozvojových ploch	11	6	9	-	-	-
znalostní báze	-	-	-	8	10	9
finanční asistence	5	8	6	3	7	5
celkem	16	14	15	11	17	14
Cenové faktory:						
cena práce	6	5	6	5	5	5
cena pozemků	5	8	6	-	-	-
cena pronájmů	-	-	-	7	8	8
celkem	11	13	12	12	13	13
Environmentální faktory:						
urbanistická a přírodní atraktivita území	4	5	5	4	5	5
environmentální kvalita území	2	5	3	3	5	4
celkem	6	10	8	7	10	9
celkový součet	100	100	100	100	100	100

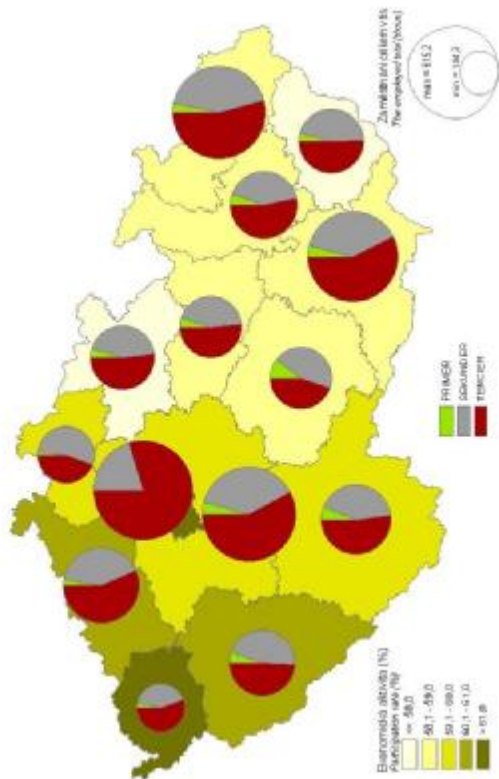
Zdroj: Viturka, M. a kol, 2003

Příloha č. 11: Srovnání makroekonomických ukazatelů Zlínského kraje v rámci ČR

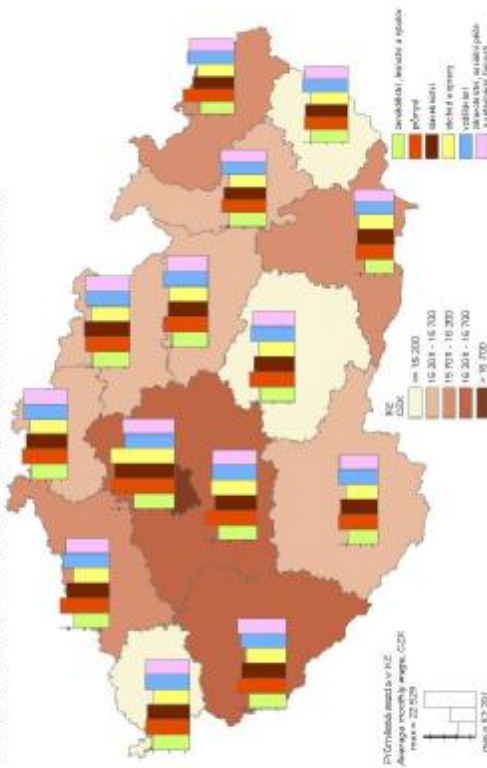
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele v Kč a struktura hrubé přidané hodnoty v roce 2005
 Gross domestic product per capita and structure of gross value added: CZK, 2005

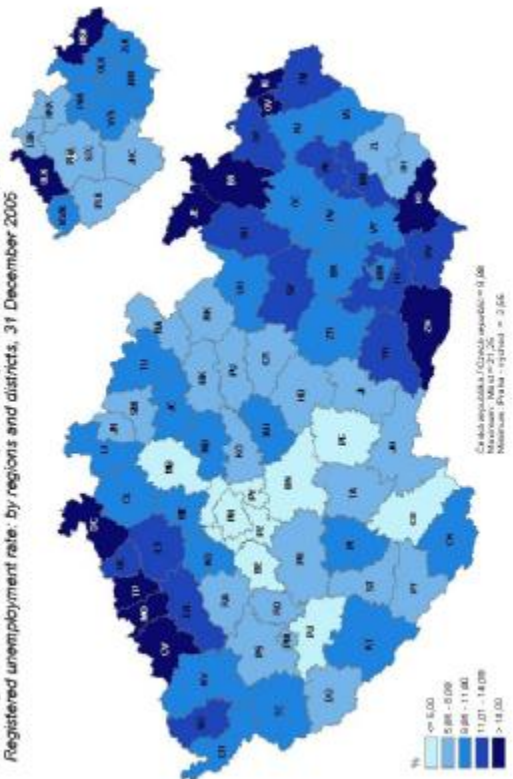
Míra ekonomické aktivity a struktura zaměstnaných v roce 2005
 Participation rate and structure of employed: 2005

Průměrná hrubá měsíční mzda v Kč na fyzické osoby v roce 2004 (podle místa pracoviště)
 Average monthly gross wage per employee: by place of work 2004 (CZK)

Míra registrované nezaměstnanosti podle krajů a okresů k 31. 12. 2005
 Registered unemployment rate: by regions and districts, 31 December 2005

Zdroj: ČSÚ

Příloha č. 12:

Dotazníkový formulář pro významné průmyslové subjekty

Vážené vedení podniku,
velmi Vás prosím o vyplnění dotazníku, jehož odpovědi poslouží ke zpracování mé diplomové práce na téma Průmysl Zlínského kraje. Cílem tohoto dotazníku je zachytit současnou situaci, změny a potenciál průmyslové výroby v jednotlivých průmyslových odvětvích (ne v konkrétních podnicích). Vaše údaje poslouží ke statistickému zpracování.

Vyplněný dotazník zašlete laskavě do 13. 4. 2007 na E-mail: kamila.topicova@centrum.cz.

Předem děkuji.

Kamila Topičová, studentka geografie, PŘF UP Olomouc, tel.: (+420) 775 950 177

Vyplňte prosím **silně orámované** části.

1. Název podniku:	<input type="text"/>														
2. Sídlo a adresa podniku:	<input type="text"/>														
3. Rozhodující vlastníci/akcionáři:	<input type="text"/>														
4. Podíl zahraničního kapitálu (%) :	<table border="1"><thead><tr><th>v roce 1995</th><th>v roce 2000</th><th>v roce 2003</th><th>v roce 2006</th></tr></thead><tbody><tr><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td></tr></tbody></table>	v roce 1995	v roce 2000	v roce 2003	v roce 2006	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>						
v roce 1995	v roce 2000	v roce 2003	v roce 2006												
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>												
5. Datum vzniku původního subjektu / datum vzniku po roce 1989:	<input type="text"/>														
6. Název původního subjektu (je-li odlišný od současného):	<input type="text"/>														
7. Celkový počet pracovníků a jeho vývoj (vždy k 31. 12.):	<table border="1"><tbody><tr><td>1989</td><td><input type="text"/></td></tr><tr><td>1995</td><td><input type="text"/></td></tr><tr><td>2000</td><td><input type="text"/></td></tr><tr><td>2003</td><td><input type="text"/></td></tr><tr><td>2004</td><td><input type="text"/></td></tr><tr><td>2005</td><td><input type="text"/></td></tr><tr><td>2006</td><td><input type="text"/></td></tr></tbody></table>	1989	<input type="text"/>	1995	<input type="text"/>	2000	<input type="text"/>	2003	<input type="text"/>	2004	<input type="text"/>	2005	<input type="text"/>	2006	<input type="text"/>
1989	<input type="text"/>														
1995	<input type="text"/>														
2000	<input type="text"/>														
2003	<input type="text"/>														
2004	<input type="text"/>														
2005	<input type="text"/>														
2006	<input type="text"/>														
8. Pokud došlo ve Vašem podniku v posledních letech k výraznému úbytku zaměstnanců, uveďte hlavní důvody:	<input type="text"/>														
9. Předpokládaný počet pracovníků na konci roku 2007:	<input type="text"/>														

10. Zaměření činnosti/výroby (tři nejdůležitější výrobky a jejich podíl na celkové výrobě v %)

1)	
2)	
3)	

11. Hlavní změny ve struktuře výroby/činnosti ve 2. polovině 90. let:

--

12. Obrat podniku v tis. Kč v roce:

2003	
2004	
2005	
2006	

13. Investice do rozvoje firmy (v tis. Kč):

	2004	2005	2006	plán 2007
Stavby a rekonstrukce				
Obnova strojového parku				
Nové technologie				
Jiné				

14. Předpokládáte rozšiřování sortimentu výroby a služeb (ve výhledu do konce roku 2007)?

ano	ne	(nehodící se umažte)
-----	----	----------------------

15. Co pokládáte za největší překážky prosperity Vašeho podniku?

nedostatek kapitálu	ano	ne	(nehodící se umažte)
vysoké zadlužení	ano	ne	
ztráta trhů	ano	ne	
silná konkurence	ano	ne	
pokles poptávky	ano	ne	
nekvalitní pracovní síla	ano	ne	
nedostatek kvalifikovaných pracovníků	ano	ne	
špatné napojení na technickou infrastrukturu	ano	ne	
jiné:			doplňte